

ויקבר בערי הגלעד ועל עיר בן אמונת : (גד) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה וגו' . ואהרן היכן היה רבי יהושע בן נחמיה בשם רבי חייה אומר ליחס אמרו עד שאתה בא ליחסנו יחס את פינחס בן אלעזר בנו למי היה נשוי אלעזר לא לבתו של פוטאל כדכתיב ואלעזר לקח לו מבנות פוטאל וגו' כיון שראה הקב"ה שהיו מזולזלין אותו בא ויחסו פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן כהן בן כהן קנאי בן קנאי . ד"א לפי פשוטו ויעשו בני ישראל שלא נגעו במשכן לעולם :

ב (ב) על דגלו באמונת . בדגלים היה כתוב אותיות של שמות האבות וכ"ל היו כתובות בדגל ראובן היה כתוב א"י . בשני כ"ע בשלישי רחוק רביעי מק"ב ראשונות ששניות הם אברהם השניות יחזק השלישית יעקב והענין היה מסך על ישראל כמין הא' לאברהם . ד"א באמונת לבית אבותם אורת אדם בדגל ראובן נבוע נבוע אדם הקבועה בחשן לשמו סימן לדודאים שמלא שהם כנורת אדם . אורת אריה בדגל יהודה שנקרא אריה נבוע נבוע נפך . אורת שר בדגל אפרים שאביו נקרא שור נבוע נבוע שוהם . אורת נשר בדגל דן נבוע נבוע לשם והמשכן בתיים רמו לחיות ה' . דג המרובעות לכסא הכבוד ומהם למדן המלכות להיות להם מסות מזויירות בנימי נבועים : (ג) והחונים קדמה מזרחה . היינו לפני פתח אהל מועד כמו שכתוב בסוף פרשת תרומה : דגל מחנה יהודה . לפי שהוא גדול בכבודו של מנך הוא שיהא חונה לפני שער המנך וכן מצינו במשה ואהרן לפי שהיו גדולים לפני אהל מועד משה ואהרן וכיון : (ה) והחונים עליו . חמשה בנים היו ללאה בדגלים והיו לה שני דגלים עם שבע גד שהיה בכור זלפה שנשאתה על דגל ראובן שהיה בכור ודגל אחד ליהודה והחונים עליו אחיו הקטנים ממנו : (ו) אליסף בן רעואל . לית כתיב ברי"ש בכל השבטים בר מן דין : (ז) וגם אהל מועד . ומה שכתב וארון ברית ה' נוסע לפניכם הוא ארון ששמה משה שבו שכרו לוחות מוחין והוא היוצא עמהם למחמשה : (ח) דגל מחנה אפרים . לרחל דגל בפני עממה אפרים מנשה ובנימין : (כד) דגל מחנה דן . דגל רביעי לבן שפתח רחל ראש דגל נהן מעלה אחרת לאשר בן שפתח לאה להיותו נמנה קודם נפתלי אף על פי שגולד אחריו : (לא) לאחרונה יסעו . הלמד . נקודה שפת"ח : (לד) ויעשו בני ישראל וגו' . כל הימים אשר היו במדבר כן חזו קודם נסיעתן מקן להם הקב"ה דגלים וסדר מסעות כי"ד ימנו וכי"ד יסעו ע"י מלאכות : **ג** (א) ביום דבר ה' אל משה בהר סיני . כל זמן שהקב"ה נדבר עם משה בהר סיני היו נדב ואביהו קיימים אבל מהו . במדבר באהל מאד שהיה במדבר סיני : (ד) ובנים לא היו להם . רבי יעקב בר אבין בשם ר' אחא אמר אילו היו להם בנים היו קודמין לאלעזר ואיתמר שכל הקודם במחלה קודם לכבוד ובלבד שיהא נוהג כמנהג אבותיו : על פני אהרן אביהם במקום אביהם . כמו על פני בן השוואה הכבוד לא יהיה לך אלהים אחרים על פני : (ו) הקרב את מטה לוי . למעלה שחמור ואחה הספק את הלויים משמע

א (א) במדבר סיני . ובאיון מקום בו באהל מועד אבל קודם שהוקם המשכן היה הדבור מהר סיני שהרי מיום שנחנו עשרת הדברות לא נסתלקה שכניה ממנו עד לאחר שהוקם המשכן כדאיתא במסכת ביצה : בשנה השנייה ללאחסי אבל לשאר ענינים תחלת השנה מחשבי מניין : (ב) שאו את ראש . לפי שנתחך עשרים יום יסעו ללכת לארץ עראל כדאיתא בפרשת בהעלותך ויהי בשנה השנייה בחדש השני בעשרים לחדש וגו' ושם כתיב נוסעים אנחנו אל המקום וגו' : (ג) מנן עשרים שנה ומעלה . לפי שנאורות זמן ראויין ללאה ולבא נבצב המלחמה ומכאן אמרו רבותינו בן עשרים לרדוף : כל יוצא מצב בישראל להוציא ערב רב : (ה) לראובן אלעזר בן שדיאור . הזכירו הכתוב תחלה ע"י שהוא בכור : (ו) שלומיאל בן זורי שדי . כך שמו והוא זמרי בן סלוא והוא שאול בן הכנענית : (ז) לבני יוסף . הזכירם אחר בני לאה בשביל כבוד רחל ותחמיל מאפרים כעין יעקב אבינו והקדים אפרים ומנשה לבנימין ע"י שם במקום יוסף שהיה בכור לאמו : (יב) לדן . הזכירו תחלה לבני השפחות לפי שהוא בכור השפחות ואחריו אשר ע"י שהוא ראש החונים על דגלו ואחריו גד שהוא בכור שפתח לאה : (טז) אלה קריאי . כתיב קרואי קרי : ראשי אלפי . כל אחד ראש על כל אלפי שבטו : (יח) ויחילו . ויחיסו . ד"א בקשו מתי נולדו בשביל חשבון העשרים שנה : (יט) כאשר צוה ה' את משה . לעיל קאי ואל תל העדה הקהילו כאשר צוה ה' את משה . ויסקדם במדבר סיני . לפי שהמנין שנפתחם היה בערבות מואב כפי לך כאן כי חשבון זה היה במדבר סיני : (כ) ויהיו בני ראובן . השבטים נמנו כאן זה אחר זה כסדר הדגלים ומתחיל מראובן הבכור ואחריו יהודה הראש ואחריו אפרים ודן : ראובן בכור ישראל . לפי שנמסע דגלים היה יהודה ראשון נוהן טעם עכשיו שפ"י שהוא היה בכור מונה ראשון : (כד) לבני גדי הכתוב מונה שלישי לראובן לפי שהוא בכור לשפתח אמו : (מט) ואת ראשם לא תשא כבוד בני ישראל . שהרי אין מניינם שיה שאלו נמנין מנן עשרים שנה ומעלה והלויים מנן חודש ומנן שלשים שנה כמו שמפרש בפרשה זו ובפרשת נשא . ד"א לפי שאין מהם יוצא מצב אלא השומרים וחונים סביב למשכן כדרך שיושב על הכלים : (נ) המה ישאו . נכסוע המהמה והמה ישרחוהו בהקמתו : וסביב למשכן יחנו . מל' רוחותיו בתוהו להזיז ולשמור שלא יקרב זר אליו : (נא) וירידו אותו הלויים . יקימו אותו ע"י נפילת ונחיתת הבריחים כל זה מהשירות : והזר הקרב יומת . אפילו הם בני לוי שאין להם ליקרב רק להורידו ולהקימו ולחנות לו סביב : (נג) והלויים יחנו סביב . בין ממונותיהם של ישראל ובין המשכן ולא יניחום לנשח אליו : והלויים ימנו סביב . למעלה בסמוך לכתיב וסביב למשכן ימנו היינו נכסוע הארון ובשאת אותו וכאן בתורת המשכן : ולא יהיה קיף . ממה שאמר למעלה והזר הקרב יומת כמו שמיניו בעוזה . על עדה בני ישראל . על אחת מעדה בני ישראל דוגמת אם שלם אלה לא יעשה לה

אך שני חריצים היו צבדים וכוונתן הסבכות בחריצים שלא יפול הארון על ההולך ראשון בדרתו ועל ההולך האחרון בעלותו ד"ל ושמו בדיו על כתפות הנשאים: (ז) ועל שולחן הכהנים מחוך כך יש ללמוד שהיו שם שולחנות אחרים לזורך בשר הקדש: ולהם התמיד עליו יהיה חז"ק. הי"ך היה עומד פלחם בשעת המסעות שלא יפול: (יב) את כל כלי השרת סכינים: קערות כוסות: ונתנו על המוט. כמנהג כל משאוי שנושאין בשם ולא תחת המוט פן יהא המשאוי נגרר על הארץ: (יד) ונתנו עליו את כל כליו. לא הכיר הסירות כי אם הפסכתר ושלשה עינים היו הפסכתר משמש בו היו מביאים את על המזבח בשעת המסעות לקיים מה שנאמר את חמיד תוקד על המזבח ועו מויליין את הדשן אל מחוץ למחנה ובשעת העבודה היו משליכים אותו מן הכבש על הרצפה וכל כהן ולוי שהיה שומע קולו היה רץ וזא (שז) ופקדה אלעזר שמו המאור ושמן המטה: (א) בימין א' בשמאל והקשרת בחיקו והתבטים בכח: בקדש ובכליו. ז"ל דבקדש נקודה בשו"א: (ב) כבלע את הקדש. לשון כבלע ה' ולא חמל פירש כשמפרקין את המשכן והארון נגלה את יוגו עיניהם ממנו ימותו כמו שמינו באנשי בית שמש בספר שמואל וכן משמע שמתרחקין בשעה שהכהנים באין לפרקו שהרי כתיב וזא אהרן ובניו וכל הענין וכלה אהרן ובניו לכסות וגו' ואחרי כן יבאו בני קהת בנשחם אל הקדש הקדשים לפרק קרשו אז יבאו אהרן ובניו ושמו אותם איש איש על עבודתו ועל משאו בדכתיב לעיל וזא אהרן ובניו בנשחם המטה וגו' היינו דכתיב לאלתר ולא יבאו לראות וגו':

שלימא סרא דפרשת במדבר

פרשת נשא

(כב) **נשא** את ראש בני גרשון נס הם. אף על פי שזויתך למנות בני קהת תחלה לפי שעקר העבודה כגון הארון והשולחן ומנורה ומזבחות מוטלות עליהן שנאמר כי עבודת הקדש עליהם וגו' אל תמנע למנות אחריהם בני גרשון אע"פ שאין נושאין כלום ועבודתם בעגלות שהרי הוא היה גדול בבני לוי ודינו להיות נמנה שני: (בג) לעבוד. להקים את המשכן ולפרקו בדכתיב יורידו אותו הלויים יקמו אותו הלויים: (כו) ועל המזבח כתיב ואת מיתריהם חז"ק. אמאי לא הוכיר הכתוב כתיב היחדות וקלפי האזר: ואת כל אשר ישפה להם ועבדו. כחצנומו דוגמא ואת כל אשר היו עושים שם הוא היה עושה: (כז) ופקדתם עליהם במשמרת. מה שלא כתב כן בבני קהת לפי שלא היה שום דבר נראה במשחם בדכתיב וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש ואחרי כן יבאו בני קהת וגו': (לב) ובשמות תפקדו את כל משמרת משחם. היינו דוגמא ופקדתם עליהם במשמרת: (מז) לעבוד עבודת עבודה. הורדת והקמת המשכן המוטלת בשוה על כל הלויים: ועבודת משא. הארון והשולחן והמנורה והמזבחות שבני קהת נושאים:

וישלמו

באשרת הרים על המשכן וכאן כשנתנו הלויים לכהנים: והעמדת אותי כיזד ושרתו אותו. דוגמא חי' אשר עמדת לפניו: ושמרו את משמרתו כאשר יזוה אותם: ואת משמרת כל העדה. מה שמוטל על העדה לעשות לפני אהל מועד ועשו הם: לעבוד את עבודת המשכן. כמפורש לעיל ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות וגו': (מ) נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל. לפי שישאל ערודים בחריש ובקציר ובשאר מלאכות ואינן פנויים לעבוד את המשכן ואת הכהנים לפיכך נתנו הלויים במקומן: (י) ושמרו את הכונה. שלא יבאו לידי קומחה: והזר ישראל או לוי הקרב לשמש בעבודה: (יב) תחת כל כבוד. לא היו הבכורות ראויים לנחלה שלא יבאו להם עסק רק בעבודת הקב"ה ויהיו זריזים ומלומדים בה ומשלקחו הלויים במקומן זום הקב"ה שלא תחתן ללויים נחלה אך המעשרות נתנו להם ולפיכך נטל הכבוד פי שנים חלקו הראוי לו וחלק הראוי ללוי: (מז) מן חדש ומעלה תפקדו. שהרי אינן נמנין לנחלה למלחמה רק לפטור בהם את בכורות ישראל ודין כבוד פדויו מן חדש: (כד) אשר על המשכן ועל המזבח. על בסמוך: (כו) המשכן. אלו יריעות שש משור: והאהל. אלו יריעות עוים: מכסהו. אלו עורות אילים מאדמים ועורות חחשים: אשר על המשכן ועל המזבח. על בסמוך: למשכן. הוא חזר. המזבח. הוא החזון: (כז) ולקחת משפחת העמרמי. הרי לך תולדות משה ואין אהרן עמו בכלל וזהו שנאמר ויבדל את אהרן להבדיל בין קדש קדשים ומשה ובניו יקראו על שבע לוי: (לא) וכלי הקודש. הם המפורשים למטה בענין: (לב) אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן: (מז) קח את הלויים תחת כל כבוד בבני ישראל. מה שאין הלויים של עכשיו פודין את הבכורות הגולדים לישראל מאלו ולהבא היינו עממא שהרי הלויים של עכשיו נולדו מאבותיהם הלויים שכבר פדו בכורי ישראל ואין הדין נותן שיהיה להם כח לפדות אותו יותר מפעם אחת וכל הבכורות של עכשיו אינם תבכורות שנפדו כבר בלויים במדבר אלא גולדים הם משפסו ישראל שלא נפדו מעולם והבכורות שנפדו בלויים במדבר אינן ידועין לפטור את הבאים מהן: (מז) חמשת חמשת שקלים לנגלת. שהרי בכך דין פדיון כבוד: (מח) ונתת הכסף לאהרן ולבניו. כמו שהלויים שהיו פדיון הבכורות נתונין ללויים כך הדין להיות כסף פדיון הבכורות עושים נחן לכהנים: (נ) מאת כבוד בני ישראל. לעיל קמי מאת כבוד בני ישראל העושים על פדויו הלויים ולקחת הכסף:

ד' (א) אל משה ואל אהרן. לפי שאהרן ובניו ישימו את משח הקהתים בכחף: (ב) נשא את ראש בני קהת. אף על פי שגרשון כבוד היה הקדים קהת תחלה לפי שהיה הוא נושא את הארון: וכסו בה. ממנה דוגמא והנותר בכפר ובלחם ביום משח אותם וכן אשר ישרתו לה בהם: (ו) ושמו בדיו. ומה שנאמר לא יסורו ממנו ארבעה גדים היו שנים קבועים בו ועליהם נאמר לא יסורו ממנו ועל השנים אחרים הוא אומר ושמו את בדיו. ד"ל לא היו שם רק שני גדים

והיא נטמאה ועד אין בה ודרשין אין בה זרי-אלא
 חד בה עד אחד נאמן ולא בקנוי ולא בסחירה :
 והיא לא תתפסה . במעל הצעילה : (יד) והיא לא
 נטמאה . כתיב ביו"ד : (טו) והביא את קרבנה . אי
 אפשר שיהא קרבן זה לכפר עליה שכרי זבח רשעים
 הועבה הוא אלא האיש מביא קרבן לכפרה על שראה
 בה פריעות בחלה ולא הוכיחה וגרס לשם הנכבד
 והנורא להמחות במים : קמח שעורים . כמו שנתפן הכל
 מעורב בו כמו מאלל בהמה : לא יזוק עליה שמן ולא
 יתן עליו זבונה . השמן והזבונה שבשאר מנחות נקראו
 אזכרה על שם שהמניחן מזכר במנחתו ונחתה זו חלה
 מזכרת עון כמו שמפרש רש"י . כי מנחת קנאות הוא . חלה
 ד"א לא יזוק ולא יתן כי מנחת קנאות הוא פירות שרבי
 אין בה רק רוח קנאות : מזכרת עון . אחד משתיים
 או חטא האשה או חטא צעלה החושה : כי מנחת
 קנאות הוא . קדמאה לשון זכר בשורק דקאי אקמח
 הנניח מנחת קנאות היא בחירק דקאי אמנחה עלמה
 שהיא לשון נקבה : (טז) והעמיה : לשון עכבה כמו
 ויעמד השמש בחצי השמים . והעמידה לפני ה' . אונג
 לה המתיני לי עד שאכנס ואלא שהיה נכנס למקדש
 לקחת משם מן העפר והיא אינה נכנסת : (יז) ומן
 העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יתן אתהם בפרק המקנה
 היה נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על
 אמה וצבלה של שיש ושבעת היחה קבועה בה מגביה
 ונוסל עפר מחתתה ונתון בכלי וכו' : (יט) ממי
 המרים . אמרו רבותינו נותן לחובין דבר מר כלענה :
 (כ) וזה כי שפיה . לא נאמר אם שפיה אלא כי שפית
 פירות פריעה גדול היה בך וראויה את לנדון ובזיון
 זה שרבי שפית שהוא לך אישך . ועל כל זאת נסתרת :
 וכי נטמאת . ואם נטמאת התי לוקה ואם לאו לא תתי
 לוקה : מצלעדי אישך . שרבי קדמה שכיבה בעל לבעול
 ולא שקדמה שכיבה בעל לבעול לפיכך אין משקין את
 הארוסות : (כא) והשביע הכהן את האשה . שהענה
 היא אמן אחר קללותיו : ירכך . היא בית הרחם
 דוגמא תחת ירכי . ויזא ירך יעקב : אין אשה מהקנאה
 אלא בריך מכתה : נופלת . לשון חסרון כמו לא
 נופל אנכי מכס פירות ולא תהיה עוד ראויה לבעול
 שהמים יקלקלו את רחמה : (כב) ואמרה האשה אמן .
 שהצנה בניה אמן שחפול ירכה אם נבעלה מאיש אחר
 ובתרגום ירושלמי אמן אם נטמאתי אמן אם אני עתידה
 ליטמא ורבותינו דרשו אמן מאיש זה אמן מאיש אחר ועוד
 דרשו הואיל ונאמרו שבועות בחורה סחה ופרט לך באחת
 מהן שמגלגלין עליה את הישן והלא דברים קל וחומר ומה
 סוטה שלא נבעה מקודם לכן מגלגלין עליה את הישן
 גלות שנתבעו מקודם לכן אינו דין שיגלגלו עליהן את
 הישן : (כג) וכחצי . כחצי שיכול למחות כדכתיב ומחה את
 את האלות האלה הכתובות כאן בעמין : (כד) והשקה את
 האשה . אינו מפיח ה"א : והשקה את המים . מפיח ה"א :
 (כו) ונפלה ירכה . בית הרחם שלה מהקלקל . ולא תהא
 עוד ראויה לביאה מדה כנגד מדה : (כח) ונקתה .
 מנביית צען : ונזרעה זרע . שלא יתקלקל בית הרחם :
 ד"א ונזרעה זרע צעלה ישכב אותה שכבה זרע מלאך

ה (ב) וישלחו מן המחנה . אזהרה שמענו עונש מגין
 ס"ל ואיש אשר יטמא ולא יחטט וגו' :
 כל זרע וכל זב וכל טמא לפפש . טלטה עמאים הם
 ופוגדם כחובים טלטה שלוחים וכל אלו עמאים טומאה
 שבעה וחוקים שלוח מה שאין כן בבעל קרי : (ג) מזכר
 עד נקבה ששלחו . מאיש עד אשה לא נאמר לומר לך
 שלעגין טומאה שוין גדולים וקטנים : ולא יטמאו את
 מחניהם . מאחר ששכינה ביניהם והם חוניה סביב
 למשכן צריך לטהר מחניהם מן הטומאה ולנקות עצמן
 מגזל ומספק זמן כגון סוטה ולשומר וזירות בטרה :
 (ד) וישעו כן בני ישראל וישלחו . למדנו שהשווי מיד :
 כעשו בני ישראל . מלמד שאף הטמאים לא עכבו :
 (ה) כי ישעו מכל השאת האדם . פרשה זו בגזל הגר
 ופרשת דויקרא בגזל ישראל דכתיב בה וכחש בעמיתו
 נכמכה פרשת מעילה לפרשת זב ומזרע ללמדך כי הזב
 והזרעם באין על ידי מעל וחטא : ואשמה הנפש היא
 והחודו רבי נתן אומר זה בנין אב לכל המתים שיטעמו
 וזדו : (ו) ומחשיתו יוסף עליו אם הוא מודה מעצמו
 אינו מוסף אלא חומש אחד ואם יש עדים יוסף שני
 חומשים ואמרו חכמים חומש החומש כמו שפירש'נפרשת
 ויקרא : ונתן לאשר אשם לו . ללמדך על שהיה חייב
 לחטאו מנה בא לז"ד ולא הספיק לשלם לו עד שבא בעל
 חוב של חובע שמוציאין מיד הנחבוע ונותנין לז"ח של
 חובע שנאמר ונתן לאשר אשם לו מכל מקום :
 (ז) המושב לה' . בשביל יראת הקב"ה משיב לו : לה'
 לכהן . הקב"ה אביו של גר וראוי לירשו לפיכך ינתן לכן
 ביתו דהיינו הכהן : (י) ואיש את קדשו לא יהיו .
 מלמד על כל כהן שאם ירצה ילך ויקריב קרבנות שלו
 ואינו זקוק למכרם לאנשי משמר : איש אשר יתן לכהן
 לו יהיה למלמד אם הקדים אפי' הבכור לתת לכהן פדיונו
 של בכור קודם שימאלו לו שלמים יוש ומה הבכור
 חוד שלשים יום יחזור הכהן הפדיון לאבי הבן : (יב) כי
 השטה אשמו . נכמכה פרשה זו לאותה של מעלה לפי
 שבשתייהן כתיב מעילה : (יג) ונסחרה והיא נטמאה .
 מכאן ספק טומאה בדרשות היחיד ספקו טמא לכל
 סחירה אינה אלא ברה"י וחזינא הכא דאסרה רחמנא
 מספק : והיא נטמאה . בשכבת זרע של בעול : והיא
 נטמאה . כתיב ביו"ד : ועד אין בה . שנטמאה ואמאי
 עד אין בה משום דהיא לא נתפסה ולפי שהיא בספק
 טעונה נדיקה : ועד אין בה . מה שפירש"י הא אם
 יש בה וכו' פירש אבל כמו ורגמו אורה בלא ככותה הא
 אותה בכסותה וכו' פרק נגמר הדין ובמ"א . ואפי'
 שכתב בפירש"י טעות סופרים הוא וכן שרבו בסוטה
 הוא דבי ר' ישמעאל מפני מה האמינה חורה עד אחד
 בסוטה רגלים לדבר שהרי קנא לה כדכתיב ועבר עליו
 רוח קנאה שקנא שפירש וכבר עבר ונסחרה ועד אחד
 מעידה שהיא נטמאה וכן שרבו במסכת כהובות אין
 האשה נאסרת על בעול בעד אחד אלא בשני עדים
 וקנוי וסחירה אפילו בעול אחד אלא שפירש"י ועד אין
 בה בטומאה אבל יש עדים לסחירה הוא חוזר ומפרש
 והוא ששנינו בסוטה ועד אין בה ולא בקנוי בה ולא
 בסחירה ופרש"י בה אטומאה קאי דהא מינה ליק

ואילך בהיתר : (לא) וקפה האים מעון • שלא הניח אשתו מונה תחתיו : את עונה • עונש עונה הכתוב אבל כמו אם יקרח עון בדבר הזה דגבי בעלה אוב חבל אשרבו הנואפים הסמיקו הם את האים המחררים שנאמר לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ומחרגם לא אבדוק לפי שאין האים באים אלא על הספק כך נדרש במסכת סוטה :

¶ (ב) כי יפלה • מתיבות שיש להם שני פנים בפירוטש לשון סחירה ולשון בנין שהרי מנינו כי יפלה מחך דבר למשפט ונסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה ללמד שרובי עבירות סנה יין ואשה שלא תחנן את שער ראשה אינה מבקשת להנצל : נדר מיר להזייר • כנגד שלשה ענינים שבזייר יין תנלחה סומאה : (ה) גדל פרע • כפל מלה כמו אדמה עפר : (ו) על נפש מת • אכלגפש מה כמו וסכות על הארון והוא עומד על הגמלים : (ז) לא יטמא להם • אכל מממא הוא למת מלוא : במוחס • אכל מממא הוא לזוכם ולנגעס : (ט) וכי ימות מת עליו • אכלו : פחה פחאום • כפל מלה הוא כמו גדל פרע : וסמא ראש נזרו • חשבון ימי נזירותו שהיו נרכיין להיות כולן בטהרה : (י) שתי חובים • כגש בן שנתו • כנגד שלשה ענינים יין תנלחה סומאה : (יא) מאשר חסא על הנפשי כתרנומו שלא נזהר מליכנס באהל נפש מת והכתוב הזהירו על נפש מת לא יבא : (יג) ואת חורת הזייר • למעלה כתב לך מה שעליו להביא על סומאה שאירעה לו וכאן מדבר במה שמביא כשהשלים ימי נזרו : (יד) כגש אחד וכגשה אחת ואיל אחד • שלשה דברים להחיר שלשה איסורי נזיר וכנגד יש באיל עמנו שלשה מיני אכילות למוצח לכהן ולבעלים ואיל אחד תמים לשלמים • שמחה על מה שהשלים מה שגדר אחד זה טעון סמיכה ונוספה בחזה זקוק ואימורי' ונזרוט בשלה : (יח) ובלה הזייר • ממה שנאמר למעלה חער לא יעבור על ראשו אנו למדים שגלוח זה בחער : ונחן על האש • לפי שהוא קדוש כמו שאמר למעלה קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו לכהן ראוי לשרפו פן יכשלו בו בני אדם : אשר החת זבח השלמים • הואיל והוא קדוש זקוק הוא להיות נשרף חמת הסיר שמבשלים בו השלמים : (יט) הזרוט • לשון נקבה כמו שמינו זרוע נטויה לכהן כתיב בשלה על משקל כבדה שמנה אכלה שמחה : (כ) על חזה הסנופה ועל זקוק הסרומה • עס חזה ועס שוק : (כא) על נזרו • בשביל נזרו דוגמא לכשר עליו כי עיבד סורנו כי עליך נשאתי תרפה : מלבד אלה חשיג ידו • דוגמא מלבד כל מהנחויים ומלבד כל נדריים ומלבד כל נדבותיים : (כג) דבר אל אהרן • נסמכה פרשת כהנים שהם קדושים לפרשת נזיר שהוא קדוש כשהשלים חורת נזרו : ואל בניו • מלמד ששיארות כפים אכילו בכהן הדיוט : כה סברו • בשנה ראשונה שהיו חונים במקום אחד לא הרגיבו הכנענים בהם אבל בשנה שניה שתקנו להם דגלים וחזנורות לזרך המסעות אמרו הכנענים עתה הם באים להלחם בנו אז הוצרכו לברכה כהנים פן יבאו עליהם האויבים פוק חוי על ידי העון וילחם בישראל וישב ממנו שבי : כה הברכו • בעמידה כמה

שנאמר אלה יעמדו לברך : אמור להם • מלמד שהחן נרדף לומר להם אמרו וכן מחרגם כד חומרנו לשון מכלן שאין הכהן עובר בעשה כשאינו עולה לדוכן עד שילוו עליו : (בה) יאר ה' פניו • ליתן לך חיים כדכתיב באור פני מלך חיים : (בו) ישא פניו אליך • יסביר לך פנים להנליחך ולשמחך כמו ואיך אשא פני אל יואב אחיך שפירש אקביל פניו ומה שכתוב אשר לא ישא פנים אשר לא ישא פני איש פירושו אינו נרדף להחניף שום אדם בהתחננו לו על כל פשעו להניח נקמתו ומשפטו דוגמא לולי פני יהושפט אינו נאש : (כז) ושמח את שמי • הזכרת שמי בכל ברכה וברכה שינרכוים בשמי ולא בשמם היינו ואני אברכס : ואני אברכס • לישראל שלא יהיו סכהנים אומרים אנו נברך לישראל :

¶ (א) ויהי ביום כלות משה • למעלה פירש עבודה בני קהת הנשאלת בכתף עכשיו מפרש לך עבודה בני גרשון ומררי שאי אפשר להיות נשאלת בכתף רק בעגלות ונסמכה פרשת חנוכה מוצח לפרשת כהנים ללמד שביום שנשא אהרן את ידיו לברך את העם אחר כך בו ביום החלה חנוכה המוצח : וימשח אותו • ועל ידי כך ויקדש אותו וכן אמרו רבותינו כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכלן ואילך עבודתן ממכתן : (ב) ויקריבו נשיאי ישראל • הוא שאומר לאלהה ויביאו את קרבנם ונו' : העומדים על הפקודים • פירש' שטמאו עם משה ואהרן כשמוט את ישראל שנאמר ואחכס יהיו וגו' • לפיכך ויביאו את קרבנם לכפרה לפי שמנו את ישראל וכן מנינו בפרשת מדין עבדיך נאשו ראש אנשי המלחמה אשר בידיו וגו' ונקרב את קרבן ה' לכפר על נפשותינו : (ג) שש עגלות זב • לשון נבא כמו וכל זביה ומזודות דישעיה שהתנס ויכתן וכל משריייהוון וחיליהוון וביא מתיבות חסרות אלף דוגמא מחסו לי ויכל מהחנכות לא נשיא ולא נשו בי ושלמתי את נשייך וקפלינו אי ועמך והפלתי ביום ההוא ולמה לא מצתי מן בעיניך אףכאן מלאות זבא והאלף חסרה הם העגלות שהולכות בזבא למלאכת המשכן : (ד) ונתתה אותם אל הלויים איש כפי עבודתו • אם הוצרך להסוף יוספו כל הוצרך שהרי שנים עשר בקר לא יוכלו למשוך ארבעים ושמונים קדשים והאדנים והבנריחים והעמודי' והיריעות והקלעים והמסכים והמיתרים והיתדות : (ז) את שתי העגלות • לפי שעבודתם קלה היריעות והמסכים והקלעים ויתדות ומיתרי הקלעים : (ח) ואת ארבע העגלות • לפי שעבודתם כבדה הקלעים והבנריחים והאדנים והעמודים ויתדות ומיתרי עמודי הקלעים : (יא) נשיא אחד ליום • כדי לחלוק כבוד לנשיאים לפי שנחשון היה מהלך ראשון והוא הקריב ראשון לא יאמר הואיל והקרבתי תחלה אקריב עם כל אחד ואחד ביומו לכהן נאמר נשיא אחד ליום נשיא אחד ליו' להאריך משך שמחתכם : (יב) נחשון בן עמינדב • לא נקרא כהן נשיא כדי שלא יתגאה על שהקריב ראשון וכל האחרים נקראו נשיאים לפי שהשפילו עמנו והקריבו אחריו : (יג) וקרבנו • על ידי שכבר כתב ויהי המקריב חוזר וכתב קרבנו כלומר וזה קרבנו • ד"א לכהן נכתב בזו"ו בלא יסגולה לומר אינו ראשון למקריבים שהרי היו"ו מסיף על פניו ראשון

מלאכת המטרם נאמר במקום אחר ונשנה כאן בשביל
 פרח היך שנחחדש בה הוא שנאמר כאן עד ירכה עד
 פרחיה: כן עשה * משה את המזורה: (ו) קח את הלויים *
 ביום שהוקם המשכן נאמרה לפי שבה כחובות הלכות
 ליום שבו ביום הווקקו לשיר * פרשה זו נכתבה על
 הסדר ושתי פרשיות של מעלה שנאמר באחת הקרב
 את מטה לוי וגו' ובאחרת ואזי היה לקחתי את הלויים
 היינו לחנות סביב המשכן לאחר שהוקם המשכן ושרתו
 הדגלים והדלקת המנורה צוה לזמן הלויים לעשותו
 ונאמרה פרשת הלויים לפרשת נרות לומר שהנהני'
 יתעסקו בהדלקת הנרות ובשאר עבודות יעוורם הלויים:
 מזוך בני ישראל * שהרי מעורבים היו מקודם לכן :
 (ז) הנה עליהם מי חטאת * אי אפשר לומר מזה ז'
 נאמרה ביום שנאמרה פרשה זו דהיינו ביום שהוקם
 המשכן שהרי לא נשרפה הפרה דהא קים לן באחד
 בניסן הוקם המשכן שני לו נשרפה הפרה אלא הכי
 קאמר לאחר שמשעה הפרה הנה עליהם מי חטאת ואף
 על פי שמיום שהוקם המשכן היה להם ליספר על ידי
 שבו ביום הווקקו לשיר י"ל שנעברו משמן המשחה
 ומן הדם אשר על המזבח כעין אהרן ובניו כדאמרין
 במסכת יומא נכנסו מים תחת דם : הנה עליהם מי
 חטאת * לפי שמכאן ואילך מוטל עליהם להוריד ולהקים
 את המשכן הגורגו והואת שלישי ושביעי * שהרי אי אפשר
 שלא נעמאלו במת לשעבר : והעבירו חמר על כל צדדי
 קודם הוצאת שלישי ושביעי כאן פרש"י מלאתי צדדי
 רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו
 עבודת כוכבים והיא קרייה זבחי מתים והמזורע קרוי
 מת הזיקים תגלחת כמזורשים ולכך צריכים בעלי חסובה
 עבילה ותגלחת: ובכחו צדיקה * וכ"ש כפרס כדן מומתת
 מת : (ח) ולקחו פר בן בקר * לתנכת עבודתם : ד"א
 ולקחו פר בן בקר לפי שהבכורות עבדו עבודת כוכבים
 בהוראת אחרים במעשה העגל כדכתיב ויאמרו אלה
 אלהיך ישראל ומינוו שהצבור מביאין פר לעולה בהעלם
 דבר של צבור כדכתיב ואם מעיני העדה נעשה לשגגה
 וגו' : ופר שני * פרש"י מה תלמוד לומר שני כלומר
 הרי חטאת קודמת לעולה אלא לומר לך מה עולה לא
 נאכלת אף חטאת זו לא נאכלת לפי שבו מלאו ידי
 הלויים והיו מלוואים כמו שפירש' בפרשה שמיני : תקח
 לחטאת * בלקיחה נקט פר העולה תחלה כדי לברר
 היפה לעולה למלך מקום לעין הקרבה חטאת קודמת
 לעולה : ופר שני תקח לחטאת * חלק הכחוב להם ללוים
 כבוד שלא הביאו. שציר לחטאת שאילו כך היה נראה
 שעל כפרת עבודת כוכבים בא והם לא נכשלו בה :
 (ט) והקרבת את הלויים לפניי אהל מועד * כשם שכתוב
 במזורע והעמיד הכהן המטהר וגו' : (י) וסמכו בני
 ישראל * הם הבכורות שבישראל שהלויים נתנו כפרה
 תחתיהם וכל צבור סומך על שלו * וסמכו בני ישראל
 את ידיהם על הלויים * דוגמא ומכנת את ידך עליו
 דמשה לגבי יתשע וכל סביבה דגבי אדם היא שימת
 שררה וממנה תלמדו לעשות פרישים כמו שפירש בפרשת
 ויחי גבי וישת ידו : (יא) והניף אהרן את הלויים
 מאת בני ישראל * לפי שהן שלוחים של ישראל : (יב) על

פאלו לא היה ראשון : קערת כסף * מה בין קערה
 למזרק קערה גדלה עבה מזרק גלדו דק : (יד) כף
 אחת קערה וזה * היא של זהב ומשקלה של כסף :
 (טו) פר אחד בן בקר * קמן דוגמא בן יונה : (יז) זה
 קרבן זה מביא קמורת נדבה ואין היחיד מביא קמורת
 נדבה זה מביא חטאת שלא על חטא ואין היחיד מביא
 חטאת אלא על חטא זה דוחה את השבת ואת העומאה
 ואין יחיד אחד דוחה את השבת ואת המזבח : (מח) ביום
 השביעי * שבת היה והוראה שעה היחה שהקריבו בו
 ביום : (מט) ובהא משה * לפי שדבר הכחוב צונכת
 המזבח למדנו כאלו שהשכיבה שורה בו ומשם יולא הקול
 יש מפרשים שנתחת הספר של ויקרא אל משה היה
 כשנשלמה המזבח :

שלימא סדרא דפרשת נשא

פרשת בהעלותך

ח (ב) דבר אל אהרן * נאמרה מזה ז' אחר חנוכת
 הנשיאים לפי שאינה מוצא שנים עשר
 שבשים שהקריבו קרבנם לתנכת המזבח ובצפ לוי לא
 הקריבו כלומר והיו מזערים ואומרים למה רחקנו
 מהקריב להקדוש ב"ה לתנכת המזבח כיון שעברה
 תנכת המזבח אחר לו הקב"ה לאהרן ולבניו כל השבטים
 עשו חטא והוא לעומתם תעשו חטא לכך נאמר דבר
 אל אהרן בהעלותך וגו' . ואחר כך קח את הלויים :
 בהעלותך את הנרות * ביום שהוקם המשכן נאמרה לפי
 שבאותו יום התחילו להדליק לאחר שכלה להקים את
 המשכן הווקק להצטוות בהדלקת המטרה ללמדך שאף
 בלילה היה הדבור כי שם הכר תמיד דולק וכן מצינו
 בשמואל ובר אלהים פרס יבנה וגו' ויקרא ה' אל שמואל:
 בהעלותך את הנרות אל מול פני המזבח בשעת הדלקתן
 תעמוד אהה כנגד פני המזורה ותדליק אז יאירו שבעת
 הנרות ואין אל מול פני המזורה מוס: אל יאירו שבעת
 הנרות וראיה מהפסוק שלאחריו אל מול פני המזורה
 פעלה נרותיה * ד"א בהעלותך את הנרות כמשמעו לשון
 עליה כשחלה את הנרות הן הלויים בלע"ז על הקנים
 למקומן ואין לומר עליהן קבועות היו שהרי כתיב צפ'
 ויקהל ויעש את המזורה וגו' ויעש את נרותיה שבעה
 ומלקחיה וגו' : אל מול פני המזורה יאירו שבעת הנרות:
 סבב את פיות שבעת הנרות אל מול פני המזורה דהיינו
 הפרכת המבדיל בין הסיכל ובין קדש הקדשים והיינו
 אליבא דמאן דאמר לפון ודרוס היו הנרות מונחים
 ולמאן דאמר מזרח ומערב היו מונחי הנרות אל מול פני
 המזורה היינו השולחן כדכתיב בפרשת פקודי ויעש את
 המזורה נוכח השולחן : יאירו שבעת הנרות * הנרות
 שעל ששת הקנים ה"ג בפרש"י אלא שהסופרים גרעו בו
 חיבה אחת : (ד) וזה מעשה המזורה * זהו אחד
 משלשה דברים שנחקהו ביום משה ונפקא לן הא מדכתי'
 בהו זה והא דלא מנו זה יתנו לו העובר וגו' יש לומר
 שלא נחקהו בשיעור המזבח אלא תמה בעצמו איך
 יתראה הקב"ה צדקו אל מול זה והוא שיעד הפיוט
 במה יתראה אשכול הכופר : מעשה המזורה * עניין

חזר הוא לטעון עגלו'מה הוא חוזר הרי מחלטה עזרתם לטעון עגלות מיהו בני גרשון ומררי אף הם נפסלין בשנים ממה שהיו כבר כגון טעינת ופריקת עגלות והורדת והקמת המשכן וחוזרין לשיר ולשמור שלא יכנס זר למשכן ולפי פירוש רש"י שפירש אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות לנעילת שערים קאי אשילה וזית עולמים ולטעון עגלות קאי אמדבר : (בו) וזרת את אחיו . וכשיהיה בן חמשים יזרת עם אחיו הזקנים בזהל מועד לשורר ולשמור משמרת שלא יכנס בו זר כדכתיב סביב למשכן יחנו : ועבודה לא יעבוד עוד . שם עבודה רק יסורר וישמור שלא יכנס זר במשכן :

מ (א) בחדש הראשון . כתיב כהא במדבר סיני וכתיב החדש במדבר סיני באחד לחדש מה להלן ר"ח אף כאלו ר"ח כאלו פירש"י פרשה זו שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת שאין סדר ומקום ומאורת במורה ולמה לא פתח בזו מפני שיהא גוונות וכו' ואם האמר אי זה גנות הוא הרי בפרשת בא חלה הכתוב מנות פסח בביאתן לארץ אלא יש לומר גנות הוא להם שאם לא חטאו בעחאוננים היו נכנסין לארץ באותו אייר כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' ויאמר משה לתוצב נוסעים אהנו אל המקום וגו' ופרש"י מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ וכו' והיו עושין פסחיהם בארץ ועכשיו שחטאו עשו שם חדש כדכתיב לא יום אחד האכלו וגו' עד חדש ימים משם באו לחצרות ועשו שם שבעת ימים להאכר מרים ופלאו המרגלים שעל ידם נגזר עליהם להיות במדבר ארבעים שנה וזהו הגנות : (ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו . הפ"ח בקמן גדול : (ג) וככל משפטיו . פירש"י כגון שבעת ימים למנה ולביעור חמץ . לשבעת הימים כדכתיב שבעת ימים האכל מנות ולמנה כדכתיב על מנות ומרורים יאכלהו לביעור חמץ כדכתיב לא חזבה על חמץ דם זבחי : (ה) ויעשו את הפסח . רבי יוסי אומר לא עשו ישראל פסח במדבר אלא אותה בלבד והעם לפי שבאותה שעה היו חונים במקום אחד ויכולין היו למול הזכרים הילודים להם כדי שלא תעכב להם מילתם מלאכול פסחם אבל מכאן ואילך שהלכו במדבר ולא מלו הילודים להם משום חולשא לאורחא וסכנת הנימול שיגיעוהו בדרך כדכתיב וכל העם הילודים במדבר בדרך בראתם מארץ מצרים לא מלו ומילת זכריו מעכבתו לאכול פסח כדכתיב המול לו כל זכר ואו יקרב לעשותו לפיכך לא עשו פסח ורבותינו אמרו לפי שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח כפונית ולא היה להם יום נח למול : (ו) ויהי אגשים . אחד עושה פסח שני ולא נזכר וזוים שהוקס המשכן נאמרה כמו ששנינו בנימין : אשר היו שפאים . רבי יוחנן אומר אם נושאי ארונו של יוסף יכולין ליסתר ואם נושאי ארונו של נדב ואביהו יכולין ליסתר שהרי באחד בנימן הוקס המשכן שני לו שרף אלעזר את הפרה ואמרו בנימין שמהה פרשיות נאמרו בו ביום שהוקס המשכן ופרשה פרה אחת מהן ובו ביום שהוקס המשכן היה ר"ח יוסן שהרי בר"ח מתו נדב ואביהו כדמפורש בפרשה

ראש הפרים על ראש כל אחד מן הפרים : (יג) והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני בניו . להרחות שהם נתונים לו כמו שמפורש בענין : (טו) ומהרת אוחס' בהואת שלישי ושבועי (טז) כי נתונים נתונים המה לי . נתונים מאת בני ישראל להקב"ה ונתונים מאת הקב"ה לאהרן : לקחתי אותם לי קבלתי אותם : ביום הכותי כל בכור . ולהלן הוא אומר ויהי בחגי הלילה וה' הכה כל בכור אלא כל תיבת יום משמע אף לילה כמו שפירש"י בפרשה בשלח : (יח) ואקח את הלויים תחת כל בכור . שאם היו כל הבכורים עובדים יהיה בהם נגף שהרי אכזי על זה הבכור שמה לא היה בכור ולא אכזי אכזי ולא הורגלו בעבודה ולכשיבא לעבוד לא יהא בקי ומהר בה ויעשה שלא כהוגן וינגף כמו שתינו ננדב ואכזי הוא אבל הלויים כיון שבחרו המה ובניהם ובני בניהם לדורות הורגלו והואהרו בעבודתם לעשותה כהוגן ולכך אמר הכתוב לא יהיה ללוי חלק ונחלה וגו' שלא יתעסקו בשום מלאכה רק בעבודה הקודש פן ילמד ידיו למלאכה החול וע"י כך יהיו זרועותיו ואזנעותיו ענות וקשות ולא יוכל לכוף ולמשמש אל הכבל ובכנור ויקלקלו השיר : לעבוד את עבודת בני ישראל . עבודה שהיתה מוטלת על בני ישראל לעשות : ולא יהיה בבני ישראל נגף . באחד מבני ישראל דוגמא ואם שלש אלה לא יעשה לה ויקבר בערי הנלעד ועל עיר בן ארצות : (כ) כן עשו להם בני ישראל . סמכו ידיהם עליהם : ויתחטאו הלויים . בהואת מי חטאת : כן עשו להם . הכהנים ללויים . ד"א כן עשו להם הארזן ובניו ללויים כמה שנאמר וזאת עשו להם וחיו וגו' : (כד) זאת אשר ללויים . בשנים פסלין בהם ואין אחרת ללויים שאין מוס פוסל בהם . אשר ללויים . ולא אשר להכנים שאין השנים פוסלים את כהניהם ופרשה זו לא נאמרה אלא במדבר כמו ששנינו תנו רבנן בן לוי מן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה ושנים פסלין בו בד"א בזהל מועד במדבר שלא היו מיושבין והעבודה בכתף לפיכך לא היו יושאין את הארון אלא בני כה אצל בשילה ובית נו'מים שהיו מיושבין וקצועין אין נפסלין אלא בקול א"ר יוסי מאי קרא ויהי באחד למחצרים ומשוררים להשמיט קול אחד כאחד אפילו זקנים במשמע קול אחד שנריכים לבשם את קולם שיהא נראה בקול אחד הכי מתינוא והכי פירש"י בפרק הכל שוחטין : מן חמש ועשרים שנה . ולהלן בפרשת במדבר הוא אומר מן שלשים שנה ומעלה אלא לפי הפסח לכל הלויים נאמרה פרשה זו מן חמש ועשרים שנה יבאו כלם לעשות מלאכה קלות כגון ולשמור שלא יכנס זר במשכן ולשיר עד שיהיו בני שלשים שמכאן ואילך הם ברחם וישאו בני קהת בכתף ובני גרשון ומררי יתעסקו בטעינת ופריקת העגלות והורדת והקמת המשכן : (כה) ומן חמשים שנה יסוב . כל אחד מנצב העבודה המוטלת עליו בני קהת מעבודת משא בכתף ובני גרשון ובני מררי מטעניה ופריקה והורדה והקמה וחוזרין אלו ואלו לשיר ולשמור שלא יכנס זר במשכן : ולא יעבוד עוד . פירש"י עבודה משא בכף . לפי פירש"י פרשה זו לאו אכזי גרשון ומררי קאי וקשאי לי לפירש"י מיניה וביה שפירש אבל

בפרשת שמיי הלכך יכולין היו להוות עליהן מימי חטאת
 שנעשו בשני בנין לטהר כל טמאי מתים שהיו מר"ח
 ניסן עד פסח לעשות פסחיסין בטהרה אלא למי היו
 טמאים למת מלוא נטמאו : ולא יכלו לעשות הפסח .
 לפי שאין אדם טמא ראשי לאכול בקדשים כדכתיב
 בפרשת זו והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר
 לה' וטומאתו עליו וגו' : ביום ההוא . אין יכולין
 לעשות הא מחר יכולין לעשות מצינו למדין שחל שביעי
 שלהן בערב הפסח : (ז) למה נגרע . למה אין אנו
 ראשין לאכול קדשים בטומאה הרי אשתקד אכלנו הפסח
 במזמים אפילו בטומאה והטעם שעדיין לא הוזהרו :
 (י) או בדרך חוקה . נקוד על ה"א לדרוש דרחוקה
 לא קאי אבדרך שהרי נקודה ה"א דכמאן דליתא
 היא אלא קאי אליש כלומר אם רחוק הוא : או
 לדורותיכם . פירוש או בדרך רחוקה לכם עכשיו או
 כשאיירע דבר זה לכם לדורותיכם : (יא) בחדש השני .
 לפי שפסח מזרים לא היה רק יום אחד לא נטעו עליו
 עכשיו כשנבנה המשכן נטעו שיטעוהו כמשפט עיקר
 מלותיו : (יב) ובדרך לא היה . או בדרך לא היה דוגמא
 מכה אביו ואמו : ומדל לעשות הפסח . מעשות הפסח
 שיאמר הרי יש לו תשלומין דוגמא ויחללו לבנות העיר
 אשר ברא אלהים לעשות שפי' כי בו שבת מעשות מכל
 מלאכתו אשר ברא : (יד) וכי יגור אחכס גר .
 האדריה קרא לפסח שני : (טו) וביום הקים את
 המשכן . לפי שרצה לדבר במסע דגלים מגיד לך מנהג
 העגן של המשכן מיום שהוקם : כשה העגן את המשכן
 על המשכן לבדו היה עגן מיוחד ומעולה יותר מאותן
 שהיו בשביל ישראל כדליתא בהנחמא ועגן השכינה
 שהיה מהלך על גבי המשכן היה מהלך על גבי מחנה
 הלויים וכו' : (בא) ונעלה העגן בצקר ללמדך שלא
 העריחס הקב"ה ליסע מחנות ואילך : (בב) או יומים
 או חדש ימים . אלו לא נאמר פסוק זה הייתי אומר
 לא היה העגן מאריך על המשכן פחות משהיה אלא ה"ק
 מערב עד בקר או יומים או חודש או ימים :
 (ב) עשה לך . לנרצך שלא תאשרך לשלוח אחריהם :
 החונים קדמה . הם דגל מחנה יהודה :
 (ו) החונים תימנה . הם דגל מחנה ראובן יכול כשם
 שתוקע למזרח ולדרום כך תוקע לטפון ולמערב תל'
 תרועה יתקעו למסעיהם לפני המחנות דוקא ולכבודו
 של משכן הנוסע אחר שני דגלים אלו וי"א תוקע לכל
 ארבע מוחות : ותקעתם תרועה שנית . מכאן אהה למד
 שהיו תוקעים קר"ק : ותקעתם תרועה שנית . פרש"י
 סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה כך הוא
 נדרש בספרי מן המקראות המזוהרים וה"ק נאמר ברוח
 מזרחי תרועה ונאמר ברוח דרומי תרועה מה תרועה
 האמורה בדרום תקיעה אחר תרועה דכתיב תרועה
 יתקעו אף תרועה האמורה במזרח תקיעה אחר תרועה
 ומה ברוח מזרחית תקיעה לפני תרועה דכתיב ותקעתם
 תרועה אף האמורה בדרום תקיעה לפני תרועה וה"א
 אמאי אינפרין קרא דגבי מזרח למילף מיניה תקיעה
 להגי תרועה . בדרום הא ברוח דרום עלמא כתיב תקיעה
 לפני תרועה כדכתיב ותקעתם תרועה שנית ויש לומר

דאי לא הוה קרא דכתיב במזרח ותקעתם תרועה ה"א
 בדרום היו תוקעים תקיעה ושתי תרועות ותקיעם שהרי
 כתיב בדרום ותקעתם תרועה שנית תרועה יתקע
 הילכך אינפרין קרא דגבי מזרח למילף מיניה בדרום
 תקיעה לפני תרועה הרי לך קר"ק : (ז) ובהקביל את
 הקהל . פרש"י יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע
 ותוקע ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה כו' ברוב
 הפירושים כתוב כך והמליצה קצרה והכי קאמר יכול מה
 מסע המחנות תוקע מריע ותוקע אף מקרא העדה כך
 ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה למסע המחנות כו' :
 (ח) והיה לכם הלויים שששה עולם . לחק נתנו ולא לדורות
 מכאן אמרו כל הלויים שששה עשה במדבר כשרים היו
 לדורות חוץ מן החזונורות : (י) וכי תבאו מלחמה .
 מצינו ל"ר גבי מלחמה כמו והיה כי תקראנה מלחמה :
 על ה"ר . בשביל ה"ר דוגמא כי עליך הורגנו כל היום :
 ונזכרתם לפני ה' . הולך ומפרש היאך יהיו נזכרים :
 (י) ותקעתם בחזונורות . כדי שישמעו ישראל וידעו
 כי הקרבנות קרבים ויכוונו לבם לשמים : ועל זבחי
 שלמיכם . כבשי עזרת שהרי לא היו תוקעין רק לקרבן
 צבור וחובה : והיה לכם לזכרון . שהרי ביום שמחתכם
 דהיינו במועדיכם ותקעתם על עולותיכם וכשתתקעו
 ותריעו מלחמה יזכור לכם זכות הקרבנות ונושעתם :
 (יב) וישכון העגן במדבר פארן . כולל תצברה שלא
 קבצת החלואה והמרות ורחמה וקדש וריאה לדבר שלא
 הזכיר מדבר פארן בפרשת מטעי : (יג) על פי ה' .
 בתקיעת החזונורות . ד"א בהעלות העגן מעל המשכן
 שהורד המשכן על ידי הלויים : (כא) והקימו את המשכן
 פרש"י בני גרשון ובני מררי כאן פוסק ומה שפירש
 שהיו קודמין להם מסע שני דגלים לאו אבני גרשון ובני
 מררי קאי אלא עינין אחר הוא להורות סדר מנהגם
 וכן הפירוש אמאי קאמר קרא והקימו בני גרשון ובני
 מררי את המשכן תשובה לדבר שהיו קודמין להם מסע
 שני דגלים כלומר שני דגלים זה אחר זה היו נוסעים
 קודם בני קהת היינו מסע שני דגלים כמו שמצינו מפורש
 בעינין ובני גרשון ובני מררי שנסעו עם דגל ראשון
 כשהיו רואין העגן שוכן היו מקימין את המשכן בחוף
 כדי ביאת בני קהת כמו שפירש"י . כאן היה דינו של
 ויהי בנסוע הארון להיות נכתב : (כה) מאסף לכל
 המחנות . פרש"י לפי שהם שבחו של דן מרובה
 באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה אובד דבר
 היה מחזירו לו אתיא כמאן דאמר כתיבה היו מהלכין
 כלומר הוא הולך לרוח טפון שהיה קבוע לו ומתוך שהיה
 מרובה באוכלוסין היו אוכלוסין מפורצין אף על פני כל
 רוח מערב ומתוך כך היה מאסף ואם תאמר הרי דגל
 מחנה יהודה מרובה מדגלו אלא יש לומר שהיה מרובה
 באוכלוסין מאותן שהיה נוסע באחרונה : מאסף לכל
 המחנות . כל אדם אפילו משאר דגלים כשלא היה יכול
 ליסע בדגל שלו היה מתאסף עם דגל מחנה דן שהיה
 אחרון אבל יוצא לא היה יכול לעמוד סן ישאר יחידי
 ולכן קורא ארוח מאסף לשון ואין מאסף אותי הביחתי :
 (כז) נוסעים אנהנו פירש"י שיתף משה את עצמו עמהם
 עדיין לא נגזרה גזירה וכסבור שהוא נכנס יחד ק"י שהרי

אונק' : וישמע ה' ידברו דברי און : וחזרנו כס אש •
 מדה כנגד מדה לפי (שעשו) [שפשו] והינינו במראה
 כבוד שכינה שהוא כאש אורלת והחזרו בנינו זה נעשו
 כאון (ראש) [ראשי העם] כשפרש' ב' משפטים גבי וירא
 את אלהי ישראל : ותאכל בקנה המחנה : לפיכך ויעק
 העם אל משה יראים היו פן תפשת בכל המחנה :
 (ג) תבערם • היא קברות החאוה : (ד) והאספסוף
 אשר בקרב החאוה חאוה וגו' • עד ויאסוף משה כל זה
 היה בשלשה ימים בעשרים באייר וכ"א בו וכ"ב בו :
 והאספסוף כתיב אל"ף ולא קרי : וישבו ויבכו גם בני
 ישראל • אחר שהתלונו כבר לבדם חזרו ונתרעמו עם
 האספסוף ובו על האות הבשר : מי יאכילנו בשר •
 כי השלו פסק משנה ראשונה פסוק זה מלמדנו שנתאונו
 על אכילת הבשר : (ה) זכרו את הדנה • כשנילוס
 מתפשט כמנהגו ואחר כך חוזר למקומו הדגים נשארים
 בגומות בשחיין וגו' וזיהו שואבות מאוזן השחיין והדגים
 נכנסין בדדיהם וכן ארז"ל : אשר נאכל במזרים חס •
 בלא עורר ובלא דמים : את הקסואים ואת האבנאים •
 לאטל בקנה סעודה : ואת החזיר ואת הצללים • לטעם
 הקדירה עם הבשר : ואת השומים • לטעם הבשר
 והדגים : (ו) ועתה נפשו יבשה • אמרו עתיד המן
 ליתפח בתוך כרסו להרגו כלומר יש לך ילוד אשה
 שאינו מוציא מה שהוא אוכל אמרו לו לרבי שמעון ובמה
 אתה מקיים ויחד שהיה לך על אוזן אמר להם מה
 שחגרי אומות העולם מביאים להם יואל מהן אבל המן
 אינו יואל מהם לעולם כדכתיב להם אבירים אבל איש
 ד"א לאחר שקרמו היו מו' ימים : (ז) והמן כורע גד •
 הכ"ף בחיר"ק והזי"ן בשו"א דוגמא אוש' יהודה נשע
 שעשויו : (ח) ספו • כמו חקרנו כמו משוש בארץ נמלא
 באגדה שטו העם ולקחו אלו הצדיקים שהיו אוכלים
 אורו כמו שהיה יורד : ופתחו בריחים או דכו במדוכה •
 אלו צינונים : ובשלו בפרור • אלו הרשעים שהיו
 מבטלים אורו וזהו שנאמר וימלאו אותו מקושש עינים
 למה היה לו לקושש אלא מפני שהיה רשע היה רוצה לבטל
 את המן : (יא) ולמה לא מנחי חן • מן התיבות
 חסרות אל"ף באחרית יסוד שלהם : (יב) האנכי
 הכיתי • אם אני אהם שהריתי אותם ואם אנכי לידתינו
 אם אני אביהם לשון ילד את שלח : על האדמה • אל
 האדמה כמו על גזווי לאנוימה ידך על השמים : (יד) לא
 אוכל אנכי לבדי • לאחר שצברה האש בקנינים שבחנה
 אחר משה כך ביהוה חיים היו נושאים עמי במשא
 העש : (טו) ואם ככה את עשה לי • פירש' : משש כחו של
 משה כקנה פירוש שריו בצער ובכעס היה ולא היה
 יכול לגמור הדבר ולומר אהה ואמר את כאדם המתאנח
 שבתחלת אנחתו אינו יכול לגמור נשימתו • וי"א תיבת
 את לך כך אחד לשון זכר ולשון נקבה : ואל אראה
 ברעתי • אל אראה עוד ברעה שאני בה : (טז) אספה
 לי שבעים איש • כנגד שבעים נפש ירדו אבותינו
 ונזרימה ושבעים זקנים במחן הורה ושבעים משפחות
 המנויות בפרשת פינחס ומשם ואילך היתה סנהדרי
 גדולה שבעים : (יז) ואכלתי מן הרוח אשר עליך •
 וכי לא היה לו להקב"ה רוח אחרת לשבעים זקנים את

פס' שמת פירש' י שלח נא ביד שלחן און סוסי להכניסם
 לארץ • ולפי הפשט שחף משה עצמו עמהם אמר עכשיו
 יאמרו ישראל אם מי שפשה נסים והוויאנו ממזרים
 ועשה לנו נסים וגבורות אינו נכנס איד לנו נכנסין •
 ד"א מפני יתרו שלח יאמר אם משה אינו נכנס איד נכנס
 אני : והטעמו לך • מן השלל אבל לתח לו חלק בארץ
 לא היה הרשות בידם : (ל) כי אם אל ארזי ואל
 מולדתי אלך • לא ארצה הודאי בשביל הספק : (לא) אל
 נא תעזוב אותנו • אם לא הפצנו לך עד עתה : כי על
 כן ידעה חנותנו • שהרי בשביל כן שדעהך היה לבא
 עמנו ידעה חנותנו : והיית לנו לעינים • כמו אם נא
 מנאתי חן בעיניך שהוא כמו לפניך אף כאן מכאן ואילך
 תהיה לפנינו ולעינינו עמנו • ד"א גרים אחרים יסחלנו
 כך ויתנו לב להחנייר : (לב) אשר ייטיב ה' עמנו •
 להוסיף על שבעה עממים כדכתיב והרחבה את גבולך
 והטעמו לך מאותו הטוב וי"מ שגדרו לו את ארץ חוקיני הוא
 שכתוב באברהם אבינו את הסיני ואת הקניזי לך נקרא
 שמו קיני בהרבה מקומות כדכתי' וירא את הקיני ויאמר
 שאול אל הקיני : (לג) ויסעו מהר ה' • אלל הר סיני
 היו עד עכשיו : דרך שלשה ימים • אינו אומר שלשת
 ימים אלא דרך שלשה ימים כלומר משמעו מסיני עשו
 בחנייה ראשונה קודם שאכלו השליו שיפור מהלך שלשת
 ימים הם עשרים באייר וכ"א בו וכ"ב בו : וארון
 ברית ה' • י"מ משה היה נושאו כדכתיב בחרי עשר
 ואשלח לפניך את משה ואת אהרן ומרים אבל הארון
 ששעה בצלאל היה באמצע הדגלים : (לד) וענן ה'
 עליהם יומם • מה פירש' שבעה עננים כחובים
 במסעיהם לאו בפרשתא חדא כתיבי כדאיתא ב"ח מכאן
 אמרו ז' עננים הם וענן ה' עליהם יומם דלכא וענן
 עומד עליהם ובעמוד ען אהה עומד עליהם ובעמוד
 ענן אהה הולך לפניהם יומם דפרשת שלח ובהאריך
 הענן בפרשה זו ובהעלות הענן ואם לא יעלה הענן כי
 ענן ה' על המשכן דפרשה פקודי ר' יהודה אומר י"ג
 היו שנים לכל רוח ושנים לנועלה ושנים למטה ואחד
 לפניהם הגבוה ממנימו והנמוך מגביהו ר' יאשיה אומר
 ארבעה ר' אומר שנים : (לה) ויהי בנסוע הארון •
 מתיא רבן שמעון בן גמליאל אומר עתידה פרשה זו
 שתעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה נכתבה כאן כדי
 להפסיק בין ויהי העם כמתאונינים לויסעו מהר ה'
 שניהם פורעניות והיכן מקומה אמר ר' יוסי דגלים
 כלומר תקף אחר ונסעו הקהתים נושאי המקדש וגו'
 ויהי בנסוע הארון וגו' : ויאמר משה • קומה ה' על
 שם שהענן היה מסתלק מעל המשכן שבעת המסעות :
 (לו) ובנחה כתיב ובנוחו קרי : ובנחה יאמר טובה • על
 שם שהיה שוכן רבבות אלפי ישראל : רבבות • מתיבות
 חסרות ב"ת כמו כי ששת ימים עשה ה' • שבי אלמנה
 בית אביך ועוד הרבה • ד"א קומה ה' ויפזו אויביך
 זו היא תפלת הדרך טובה ה' רבבות יהי רנון שישוכו
 הרבבות והאלפים למקוונן במספר ולא יפקד ממנו
 איש ושוכה כמו והשיבה דוגמא ושכ ה' את שבותך
 שהוא כמו והשיב :

יא (א) כמתאונינים • לשון און ועמל כמו מחשבות

הן לקחה ממשה אלה כך אמר לו הקב"ה אני אומר לך
 אחה תדין את עמי ונתתי לך חכמה לדונם ואת רוחי
 נתתי עליך ואתה אמרת לא אוכל אנכי לבדי חייד
 ינחן להם מרוחך : התקדשו למחר . כ"ג באייר :
 (ב) עד חדש ימים . עד ולא עד בכלל כלומר כ"ט
 ימים והו' להו עשרין וחמין בסיון כדאיתא במסכת
 תענית : והיה לכם לזרא . אל"ף במקום ה"א דוגמא
 קראן לי מרא ופי' לזרא להסיג כמו מזרו אחר זרה
 הלאה כלומר תאכלו מאותו בשר וטפו יהיה לכם רע
 ונחשב עד שתסיגוהו ותרחיקוהו מכם לאמר למה זה
 יאלגו ממנתי ושאתמרתם זכרנו את ה' הדגה וגו' :
 (בא) ויאמר משה שש מאות אלף רגלי וגו' . רבנו של
 עולם אמרת לי אספה לי שבועים איש ונשאו אחד ואל
 העם האמר ונתן ה' לכם בשר ע"י שבועים איש אלו
 וכי יש יכולת ביד שבועים איש לתת בשר לשש מאות
 אלף רגלי הגברים לבד מסף . (כב) האין ובקר .
 שאמרו מי יאכילנו בשר : ואם את כל דגי הים .
 שאמרו זכרנו את הדגים : ישחט להם ויאסף להם . על
 ידי אנשים מעט כשבועים נפש : ומנא להם . לשש
 מאות אלף רגלי הגברים לבד מסף עד חדש ימים :
 (כג) ויאמר ה' אל משה ה'ה' הקצר . אין דעתי
 ליתן להם ע"י השבועים איש אלה על ידי וידי לא תקצר :
 עמה תראה היקרך דברי' שאחך להם אבל לא על ידי
 השבועים איש : (כד) ויאמר אל"ף כתיב ולא קרי :
 והנבואה ולא יספו . ולא הוסיפו על משה דוגמא ויסף
 חמישיתו עליו : (כו) וישארו שני אנשים . היתרים על
 השבועים : שם האחד אלדד ושם השני מידד . הזקנים
 לא תתפרשו שמותם ואלו תתפרשו שמותם לפי שהזקנים
 נפסקה נבואתם שהיתה משל משה שכך אמר הקב"ה
 ואנלתי מן הרוח אשר עליך אבל אלו נבואתך היתה מאת
 הקב"ה כדכתיב ותנח עליהם הרוח וגו' : ותנח עליהם
 הרוח . אע"פ שלא נבחרו בכלל השבועים הואיל והיו
 ראויין לכך לא הוכלמו ושרחה עליהם הרוח ונתנבאו :
 והמה בכתובים . פרש"י וכל ע"ב פתקון וכחב על
 שבעי' זקן ועל שנים חלק ואל"ה הרי קאה גדולה מוטלת
 בדבר שזיכלו האחרונים לומר שמי שיטלו תחלה מסבא
 יעלה ביד כל אחד פתק זקן ולפי שהפתקין של זקן
 יתרים על הפתקין של חלק אלה י"ל כמו כן מסבא זו
 השבועים ראשונים שכולים לומר שמה השנים פתקין של
 חלק יגיעו לידיו מתוך שאחזו הרוב קודם שיגיעו ליד
 השנים האחרונים ע"י שם העניעט ומנא שאין יתרון
 לזה מה : ולא יאלו האוהלה . לא יאלו ממחנה ישראל
 אל אהל מועד עם האחרים : ויתנבאו במחנה . ועל מי
 היו מתנבאים על גוג ויחוקאל רמז נבואתם כדכתיב כה
 אמר ה' האחת הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד
 הנביאים שנים אל תקר' שנים אלה שנים : (כח) מנחוריו .
 מנעוריו לשון בימי בחורותיו ד"א מן המנחורין לשרת
 את משה כי אחרים היו עמו : אדוני משה כלא"ם בבית
 ולא יתנבאו במחנה שהרי האחרים שנתן להם רשות
 מתנבאים בהצנע כדכתיב ולקחת אותם אל אהל מועד
 והחיתבו שם עמך והללו לא נטלו רשות ממך ומתנבאים
 חוץ לאהל מועד : (כט) ומי יתן כל עם ה' נביאים .

הן במחנה הן בזהל מועד להקל מעלי : כי יתן ה' את
 רוחו עליהם . ולא מרוחי שמה שאמר הקב"ה לתת
 מרוחי . היינו על שבועים זקנים אבל יוחר אינן מתנבאין
 מרוחי אלא מרוחו של הקב"ה הלאו שיהיו כלם
 מתנבאים בענין זה : (ל) ויאסף משה אל המחנה .
 נתלוה עם הזקנים לחלוק להם כבוד : ורוח נכח . ככ"ג
 באייר : (לא) ויגזו שלשים מן הים . כנגד מה שאמרו
 מי יאכילנו בשר זכרנו את הדגה הגיו להם עופות מן
 הים לטעום טעם בשר ודגים : על המחנה . אלא המחנה
 כמו ושבות על הארץ ונחח על המערכת : וכאמתים
 על פני הארץ . ר"ל שהיו העופפים חזרה על גבי
 חזרה עד שהיה עבין אמתים : (לב) ויאספו את
 השלו . חסר ז"ד : עשרה חמרים . יש בחמר שלשים
 סאין הרי עשרה חמרים מחזיקים שלש מאות סאין הרי
 בכל יום עשר סאין לממעט : (לג) השבר עודנו בין
 שניהם . לאחר שהספיק בשר לכולם כדי שלא יאמרו
 לא נכסם אלא מפני שלא היה בידו יכולת להספיק
 בשר לכולם : (לד) ויקרא שם המקום חסר שם הקורא
 כמו ויאמר ליוסף : (לה) מקצרות התאוה . נכסו
 ככ"ג בסיון : ויהי בחזרות היל"ל ויחזו בחזרו' כמו בשאר
 חניות אלא כיון שנסעו מחזרות לא הספיקו להלוך עד
 ששמעו שדברה מרים במשה ונאסרעה וחזרו וחזו
 לאחוריהם בחזרות עד להספקמרים ואין מוקדם ומאוחר :
 יב (א) ותדבר מרים וחסרן במשה מנין היתה יודעת
 שפירש משה מן האשה אלא רחמה את צורה
 שלא היתה מתקשטת בחכשטי נשים אמרה לה אין
 אחיך מקפיד בדבר ע"י כך ידעה מרים ואמרה לאחיה
 ושיניהם דברו בו : על אודות האשה הכותית . אמרו
 למה פירש עכשיו מאשחו אלא אם לא ע"י שהיא כושית
 והלא אשה כושית לקח משעת הנשואין כלומר כעורה
 היתה משעת הנשואין ולא היתה בשביל כיעור שבה
 ולמה היתה עכשיו בשביל כיעור שבה . דבר אחר על
 אודות האשה הכושית . מולכה כושית כמו שכתוב בדברי
 הימים דמשה והוא לא נזקק לה ואין לפרשו על צורה
 דאם כן מאי דכתיב כי אשה כושית לקח וכי עד עתה
 לא היינו יודעים שלקח הוא את צורה ועוד הרי
 צורה לא היתה כושית כי כוש מצני חס ומדין מצני
 קטורה אשר ילדה לאברהם : (ב) ויאמרו הרק אך במשה
 דבר . אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והרבו
 הלא גם בנו דבר קודם שנדבר עם משה כי"ד במרים
 כמו שדרשו רז"ל שמתנבאה בעוד שהיתה אחות אהרן
 ולא אחות משה ובזהרן הגגלה נגלית : וישמע ה' .
 אף על פי שדברו בסתר הבע עלבון : (ג) ויאמר ה'
 פתאום . שלא יאמרו משה קבל עלינו לפני המקום :
 (ד) ויקרא אהרן ומרים . אבל משה לא קרא עמהם
 שלא יאמרו ישראל אף משה עמהם בכלל הכעס :
 (ו) במראה אליו אחרודע . לשון נבואה כמו ודבר מה
 יראני והגדתי לך : (ז) בכל בימי נאמן הוא . ידוע
 לעולם שראה הוא מוכבוד שכינה מה שלא ראו שאר
 נביאים שהרי הוא אב לנביאים היה ולא מצניו שאמר
 כך וכך ראיתי כמו שעשו כמה נביאים ועליו אמר שלמה
 בחכמתו נאמן רוח מוכסה דבר וכתרוס ירושמי
 פמורגס

מתורגם בכל ביתי בכל עמי נאמן הוא לשון בית יעקב
 ובית יוסף פירש כל אנשי ביתי מחזיקין אותו לנאמן :
 (ח) ותמונת ה' יביט • מראה אחרים כדכתיב וראית
 את אחריו : (ט) ויחר אף ה' בם • איכא מ"ד מלמד
 שאף אהרן נטרע ואיכא מאן דאמר שהוא בנייפה
 בעלמא פ' הזורק : (י) והענן סר והנה מרים מזועזע :
 אין דרך ארץ שהעמוד הקדושה במקום טומאה : (יב) אל
 נא התי כמת • מזרע חשוב כמת פירש אל נא התי
 אחותו בעלנות הפלתך כמותו שיא מזרע ממעי אמו
 והוא מיד כאלו נאכל חיי בשרו כדאמר קטן היואל
 מזרע ממעי אמו אין לו טהרה עולמית ומתוך שנגע
 זה בא ע"י חטא יש פתחון פה לומר שע"י הפלה
 יסתלק כמו שמינו בפרעה ובשאר מקומות לפיכך יש
 לך להסתלק עליה כאן פירש"י וזה אשר בנאחז מרחם
 אמו פי' יתה מרחם אמו ואין אני יכול לטהרה שהרי
 היא קרובתי : (יג) אל נא רפא נא לה • הראשון
 לשון בקשה והשני לשון עכשיו ולכך השיבו הקב"ה אם
 היא חרפה מיד לא תהא נופה אפי' יום אחד : (יד) הלא
 תכלם שבעת ימים • מלאכות פניו כמו שמינו באבשלום
 וזו שיש בה שתי סתוונות לי ולך כמו שכתוב בעבדי
 במשה ומן הדיון יש לה להסגר י"ד יום אלא סלה לה
 הסרתו שלך : מחוץ למחנה שבעת ימים • לא שבעת
 ימים שלמים דוקא אלא מקצת יום שביעי ככולו כשאר
 הסגרות : ואחר • אחר שבעה אל המחנה כ"ט בסיון :
 (טו) ויחנו במדבר פארן • הוא קדש זרעו והכי הוא
 מעשה כ"ב באייר באלו מחורב לקברות התאום ולא נאמר
 התקדשו למחר עד כ"ב באייר ועל זה נאמר ויסעו
 מהר ה' דרך שלשה ימים כי היכי דתייתי לך חושבנא
 שבתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ועד
 חדש ימים עד ולא עד בכלל והוון להו כ"ב בסיון ואכלו
 השליו שבעת ימים מאייר וכ"ב בסיון ובאותו יום עלמו
 כ"ב בסיון באלו לחצרות למחר ביום כ"ג הזמינו עלמה
 ליסע מחצרות כמו שפי' ונשתחו שם עד האסף מרים
 ביום השביעי דהיינו כ"ט בסיון ובאותו יום עלמו באלו
 לקדש זרעו ושלחו המרגלים כדאיתא במסכת הענית :

שלימא סדרא דפרשת בהעלותך

פרשת שלח

יג (ב) תשלחו כל גי'א בהם • כל גי'א ישלח
 איש אחד משבטו : (ג) כלם
 אנשים • פירש"י אותה שעה כשרים היו כלומר בשעה
 שנבחרו אבל מכאן ואילך החמינו כמו שפירש"י בני
 וילכו ויבאו : ראשי בני ישראל המה • שרי אלפים :
 (ו) כלב בן יפונה הוא כלב בן חזרון ונקרא שמו יפונה
 על שפנה מענה המרגלים : (יא) למטה יוסף למטה
 מנשה • העפ"י שבמקומות אחרים נקרא יוסף על שם
 אפרים • כאן כללו על שבע מנשה לפי ששניהם הולאו
 דבה יוסף על אחיו וגם הוא מנשה על הארץ ומהאי עממא
 בפרשת מסעי ובספר יהושע נקרא עוד יוסף על שבע
 מנשה משום דשם משתעי בחלוקת הארץ ועל הארץ
 ביתה הדבה ולפי שגישא אפרים לא הולאו דבה הפרידס

כאן זה מזה : (טז) אלה שמות האנשים • משבט לוי
 לא נשתלח מרגל לפי שלא היה לו חלק בלחם : ויקרא
 משה להושע בן נון יהושע • לא שקראו עמה יהושע אלא
 כך הפירש הוא שקראו משה יהושע כבר כשנעשה משרתו
 ומאז חן בעיניו שכך הוא המנהג שכן מצינו באברהם
 ושרה ויעקב לניאל חנניה מישאל ועזריה זקיה שכבר
 שמו מתניה ונחמיה שנקראו התרשעה ו"מ שינה שמו
 על שהורך להיות מן המרגלים ולעבור דרך עמלק בשם
 הושע : (יז) עלו זה בנגב • של ארץ כנען : ועליהם
 את ההר • וכיון שתדעו איך תכבשו את ההר העמק
 יהיה טוח לכבוש : (יח) אם רעה • אם משכלת יושביה
 כמו שמינו והמים רעים והארץ משכלת יושביה ועל
 זה השיבו ארץ אוכלת יושביה היא : והתחוקתם • היו
 נריכים חזוק לפי שהימים ימי בכורי עוצים והשומרים
 מזיון שם : (כא) ממדבר יין עד רחוב לבא חמה •
 באלכסון מרחו דרומית מזרחית עד קרן מערבי זכוני
 והמקראות שפרשתה מסעי מוכיחים : (כב) ויבא עד
 חברון • כלב לבדו הלך שם וגשתתח על קברי האבות
 שלא יאה נסח לחבריו כו' כך פירש"י והטעם לפי שלא
 בקש משה עליו רחמים כמו טעשה על יהושע • ד"א ויבא
 עד חברון דרך הפסוק לקרא לכמה מרגלים ואורבים
 לשון יחיד כדכתיב והזורק קס ממקומו : ושם אחימן •
 לפי שעתידין לומר וגם ילידי הענק ראוו שם מפרש
 לך הכתוב היכן ראום : וחברון שבע שנים נבנתה
 לפני זוען מנאים • ועדיין לא מחו הגפילים שהיו שם
 קיימים קדמונים והכתוב בל להכניס המרגלים שעתידים
 לומר ארץ אוכלת יושביה היא : לפני זוען מנאים •
 פירש לך הכתוב חשיבות א"י על חשיבות ארץ מנאים
 לפי שינאו ממנה והיו בקיאים בה ומכירין בסובתה
 וחשיבותה : (כג) ויכרתו משם זמורה ואשכול מלשון
 ואשכול ש"מ ב' יניחו ומן הזמורה עשו מוס : וישארוהו
 במוט בשנים • נשארוהו במוט הזמורה על שני מוטות
 אחרים : (כד) מקץ ארבעים יום • שהתחילו בל"ט בסיון
 שגשתלחו המרגלים וכלו בה' באב לערב דחמוו דהיא
 שחא מלויי מליווה : (כו) אל מדבר פארן קדשה •
 מדבר פארן ומדבר יין וחצרות וקדש זרעו ורחמה
 סמוכים זה לזה דהא כתיב הכא נסעו פהם מחצרות
 ויחנו במדבר פארן והוא רחמה כמפורש בפרשת מסעי
 ושם כתיב ויחנו במדבר יין הוא קדש וכאן כתיב אל
 מדבר פארן קדשה ובפ' מטות כתיב בשלחי אוחס מקדש
 זרעו : (כה) אשם כי עו העם היושב בלחץ והערים
 גדולות בצורות • תרתי לריעותא : וגם ילידי הענק ראינו
 שם • שאל עליהם מי יחיה לפני בני ענק : (כט) עמלק
 יושב בלחץ הנגב • עד שאתם שואלים משבע אומות
 שאלו מן העם היושב על הנגב הוא עמלק שמדווג להם
 לנאחם מזוירים : והאמורי יושב בהר והכנעני יושב על
 הים ועל יד הירדן • ואין לנו מקום פנוי ליכנס לארץ :
 (ל) ויהם כלב את העם אל משה וגו' • מתוך כך
 חזין את דברי משה את אשר דבר כנגד המרגלים ואינן
 כחוביין כאן אבל בפרשת דברים תפרשו ואומר אליכם
 לא תערצו ולא תיראו ממה : (לב) ושם ראינו את
 הגפילים • י"מ גפילים גזורים כמו הר נופל יכול לדחוב
 פירשו

ואין לומר עליו וזרעו יורשנה : וימלא אחרי . גמר את הדבר אחרי משה שלוחי כדי להחזיקו דוגמא ואני אבוא אחריך ומלאמי את דבריך : זרעו יורשנה' לשון ירושה פי' ולזרעו יוצא זרעו יורשנה לבנים הבאים אחריהם : (כה) והעמלקי . צמדה שהפחידו המרגלים בעמלק זה הפחידם הקצ"ה : והכנעני . הוא אמורי הוא כנעני : יושב בעמק . ולקמן כתיב וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא אלא י"ל רובם היו יושבין בעמק ומיעוטם בהר ואותו מיעוט נלחם בהם וראה לדבר מדכתיב היושב בהר ההוא מכלל שיש מהם יושבים בעמק אחר את שמה בעמק היו יושבים וכששמעו שבני ישראל באים לקראתם עלו בהר וארבו להם שם ומנינו לשון ישיבה בני מארב בדכתיב ישב במארב חזירים : מארב פנו וסעו לכם . מארב זה לאחר זמן הוא שהרי ישבו להם בקדש ימים רבים קודם שהחילו לסבוב את הר שעיר והיא דוגמא כי ישאלך בנך מארב : המדברה דרך ים סוף . לסבוב את הר שעיר כמו שמינינו בפרשת דברים כדי להשלים גזרת וזניכס והיו רועים במדבר ארבעים שנה : (כז) מנן עשרים שנה ומעלה . כנגד שהם בני חיל והיה להם לנצח בצבא לכבוש את הארץ והם נאלונו ונתנו כסף סוררת : (לב) ופגריכס אחס . סרסהו ואתם פגריכס והוא שפרש"י כתרנום ופגריכון דלכון ופגריכס שלכם : (לג) יהיו רועים . רועים ממש כלאן זו פעמים כלאן ופעמים כלאן ין יששו ציכס יעונו הנה ונהה עד תום פגריכס : (לד) במספר הימים . צינ"ח : ועדתם את תנואתי . אמרתם שכוונתי להפליכס בחרב כדי שלא להביא דברי שאמרתיו לפניכס להכניס אתכם לארץ עכשיו חבזינו וחכירו אותה תנואה שחשבתם עלי מדה כנגד מדה : (לה) אם לא זאת אעשה . שלשה פסוקים קצרים מענין אחד יש בפרשה זו ואלו הם אם יראו את הארץ אשר נשבעתי אם אתם תכלאו אל הארץ אם לא זאת אעשה לכל העדה כאדם האומר אם לא אעשה דבר זה כך וכך יארע לי אלא שלא רצה לפרש מפני כבוד שכינה : הנועדים עלי שאמרו לרגום עבדי שאמרו* כבודי : (לו) והאששים אשר שלח משה . הם המרגלים להם לא המחין אלא וימותו במגפה : וישבו וילינו : הרעימו פעם שניה : וילגו כתיב וילינו קרי' : (מא) את פי ה' : שאמר מארב פנו וסעו לכם המדברה דרך ים : (מב) כי על כן שבתם . שהרי בשביל כך שהמרגלים הפחידו אתכם מן הכנעני והעמלקי העומדים שם שבתם מאחרי ה' ויראים אתם ליכנס לארץ ואין אתם בוטחים בו ובשביל כן לא יהיה עמכם אם תעברו את פיו ללכת להלחם עד לאחר ארבעים שנה . ד"ל סרסהו על כן כי שבתם : (מה) ויכוס . העמלקים : ויכוס . הכנענים . דבר אחר הרגו מהם מחו מהם :

בז (ב) דבר אל בני ישראל . כשראה שחזרו בתשובה ונתאבלו על מה שעשו הודיעם שיתישבו בה בנייהם ודבר עמיהם על עסקי הקרבנות שיקבלם ברוון מהם : אל ארץ מושבותיכס . אבל במדבר לא תקריבו וכי אתם במוזר ואין קרבן כפרה למזיד : (ג) והקריב המקריב . רבי מנן אמר זה בנין אב לכל המתקרב

שפירשו גבוה לשון נפילים : בני ענק . פירש רש"י שמעתיקין את החמה בקומתן מרוב גובה קומתן דומים כאילו זאחרין נוקב ועונק נקב שהחמה יוצא בו כך פרש"י בפרק אלו נאמרין : כתנבים . ולא דוקא כתנבים אלא קמיים ביותר וכן דרך המקרא לדבר ויושביה כתנבים : ר"ך (ג) הלא טוב לנו שוב מצרימה . כשהיינו במצרים אם מה אחד ממנו היה מניח נכסיו לקרוביו או לשכניו אבל עכשיו הכל לנו : (ח) אם חפץ בנו ה' . שלא נמות במדבר : (ט) כי לחמנו הם . כדכתיב ואכלת את כל העמים : סר ללם מעליהם . כל דבר המנין על האדם הוא לל שלו : (יב) אכנו בדבר ואורישנו . שלא יחלה שמי למסרם ביד אויב : (יג) כי העלייתה . אשר העלייתה : (יד) ואמרו מצרים אל יושב הארץ ומה יאמרו מבילתי יכולת ה' וגו' : (יז) יגדל נא כח ה' . מדת הרחמים הנחם למדת הדיון לכבוש כעסך וזהו כח כדכתיב טוב ארך אפים מגבור . ד"ל לעיל קאי ואמרו הגוים מבילתי יכולת לכך אמר עכשיו יגדל נא כח כלומר הראה גבורתך לכל שאתה יכול להכניסן לארץ ולהסיל לפנייהם המלכים . כח אלני . באל"ף דל"ה : כאשר דברת . במעשה העגל יש חסרון ושנוי כאן ממה שיש בפרשת כי תשא אמנם אין צדק כלום כי כן דרך בכל המקרא כששינה הכתוב דבריו הוא משנה פעם שנית מפעם ראשונה : (יח) ה' ארך אפים . לא הזכיר כאן אל לפי שהוא משמע לשון חזק ובעל כח והוא לא רצה שיראה כמו לישראל רחום וחנון לא ונותן מהוש דשייכי בני מתנה כדכתיב ודדי חונן ונותן והוא לא בקש שיחכם לחת להם כלום אלא שיסלת להם ואמת לא רצה להזכיר לפי שהיה מבקש לפני הקב"ה שיעשה להם לפני משורת הדיון ואמת משמע קו המשפט כדאמרי' חורה דכתיב בה אמת אין הקב"ה עושה בה לפני משורת הדיון . ד"ל לא הזכיר אמת לא רצה שיאמת הקב"ה מה שאמר אכנו בדבר וגו' נאמר חסד לא הזכיר לפי שהם לא עשו חסד שיגדלו להם אלא פשעו וחטאתם לא הזכיר לפי שהוא לשון שגג כדכתיב וחטאת בשגגה והם זדו ופשעו : (יט) סלת נא לעון העם הזה . של מרגלים : וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה . במעשה העגל : (כ) סלחתי כדברייך . פעם אחת במעשה העגל ויחרתי להם אבל עכשיו לא אסלה להם אבל אפרע מהם . ד"ל סלחתי סולח אני כמו ונתתי כסף . הרימותי את ידי : כדברייך כמו שאמרת שיש עלי לעשות ולא אפיל דבר אמרת ארך אפים הריני מאריך חמי עמיהם ולא אכלם עמה : כדברך . חסר יו"ד אמרת נושא עון הריני חולה על עונם אמרת ונקמה לא ינקמה ודאי אין אני מנקמה להם כמו שנא' ואולם חי אני וימלא כבוד ה' וגו' כבודי יעמוד במקומו שלא יאמרו מבילתי יכולת ה' כי אבוא את בנייהם לארץ אמרת פוקד עון אבות על בנים כן אעשה ואניע את בנייהם במדבר ארבעים שנה עם אביהם ונשארו הבנים את עון אביהם שלא יכנסו הבנים מיד לארץ : (כד) וינסו . ויכעיסו כמו והוא איוון נסיכון ולך הסמ"ך דגושה : (כד) ועבדי כלב . לא הוזקק להזכיר יהושע לפי שהיה עתיד הוא להביאם לארץ . ד"ל לא הזכירו לפי שלא היו לו בנים

במחנה שלא יפחות מעשרון ולוג שמן : (ח) תעשה על העולה . עם העולה דוגמא על עדה הארץ יחשב : על העולה או לזבח . למה נאמר אלא לפי שאמר למעלה ועשיתם אשה עולה או זבח שומע אני שאם אמר הרי עלי עולה הרי עלי מחנה הרי עלי שלמים יביא נסך אחד לשנים ת"ל על העולה או לזבח מגיד שמביא לזה פסני עלמו ולזה פסני עלמו : (ט) והקריב על בן הבקרי ככה יעשה לשור האחד . מנינו שלא חלקה התורה בין נסכי עגל לנסכי שור : או לאילי האחד . למה נאמר סד"א כיון שמנינו שחלקה התורה בין נסכי בני שנה לנסכי בני שתים כן חלוק בין נסכי כשנה לנסכי רחל או לאיל : או לשה . ללמדך שלא תחזוק בין נסכי כשנה לנסכי רחל : בכבשים או בעזים למה נאמר הואיל ומנינו שחלקה התורה בין נסכי כבשים לנסכי איל כן חלוק בין נסכי גדי לנסכי חיש ת"ל בכבשים או בעזים מקיש גדול שבעזים לקטן שכבשים מה זה ג' לוגין אף זה ג' לוגין : (יב) לאחד במספרים הלמ"ד בקמן : (יג) כל האורח יעשה ככה . למה נאמר לפי שהוא אומר ומעוך וכמות וגו' אלו אי אשה מקבל אבל אשה מקבל מהן המימון אחרי שזכיתי שהא"י מביא עולה יכול מה ישראל מביא נסכים אף כנעני מביא נסכים תלמוד לומר כל האורח יעשה ככה ישראל מביא נסכים ואין הכנעני מביא נסכים מכאן אמרו גוי ששלח עולותיו ממדינת הים ולא שלח נסכים עמהם יקרבו משל זכור : (יד) וכי יגור אהכם גר או אשר בתוכם . עכשיו או כי יגור למחר לדורותיכם מכאן ולהבא פרשה זו נאמרה בתורה ושנית בשביל שני דברים שנתחדשו בה מכנענים ומגרים : (יש) והיה באכלכם הבי"ת בפסח והא"ף בחטף פסח : (בא) כתבו את גורן . שהיא ראשית דגן אף זו מראשית עריסותיכם להביא לקט שחנה ופאה שחייבין בחלה : לדורותיכם . להביא עטם שבעיות שחייבין בחלה : (בב) ואם נסע אתם תחמא בשנה . עבודה כוכבים היתה בכלל כל המצות שהיחיד מביא עליהם כשבה או שעירה ונשיא שעיר וכהן משיח וב"ד פר הרי הכתוב מוטיאה מכולם להחמיר עלי' ולידון בקצועה שהיא יחיד ונשיא ומשות מביאין עליהם עז בה שנתה לחשאה לכך נאמר פרשה זו : עז בת שנתה . זה בנין אב כל מקום שנאמר עז צריך שחמא בה שנתה : (ל) ונכרתה . אין הכרתה אלא לשון הפסקה : (לא) עונה . ה"א רפה : (לב) ויהיו בני ישראל במדברי שכן נגזר עליהם שלא ינסו לארץ במצות דלעיל כגון נסכים וחלה כתיב בהם וכי תבאו אל הארץ בבואכם ללמד לשאון ונהגתם אלא בארץ אבל שבת ונהגת בין בארץ בין בח"ל ואפי' במדבר ולהכי כתיב בית במדבר : ומאלו איש מקושש ענים . פירש"י בגנותן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובעניה צא זה וחללה נמארת למד שהמקושש היה בשנה ראשונה ואם תאמר הרי בפרשת אמור פרש"י שמקושש ומקלל היו בפרק אחד וגבי מקלל משמע שהוא היה בשנה שנייה כשהדגלים נקבעו אלא י"ל אף מקלל היה בשנה ראשונה והף על פי כן יאל תחוייב כמו שפי' בפרשת אמור : מקושש ענים ביום השבת . מר אמר

מעביר ד' אמות ברשות היה ומר אמר חולש היה ומל אמר מעמר היה בפרק הזורק : וימלאו . מלמד שמנה משה שומרים עליו ומלאו אותו מקושש : (לג) ויקריבו אותו וגו' מקושש . למה נאמר עוד והלא כבר נאמר וימלאו איש מקושש מה תלמוד לומר ויקריבו אותו מלמד שהתרו בו ולא פועלי : (לד) כי לא פורש מה יעשה לו . פרש"י באיוו מיתה ימות וא"ת לידייכייה בחנק דכל מיתה האמורה בתורה סתם היא בחנק אלא י"ל מאופק היה משה אי ילפינן חלול חלול מעבודת כוכבי' ויהיה נדון בסיף ולכך ויניחו אותו במשמר ואם תאמר אליבא דרבי יהודה דאמר אינו נהרג עד שיודיעוהו בשעת התראה באיוו מיתה הוא נהרג האף דנוהו למיתה אלא י"ל שמה התרו בו ד' מיתות והמיר עלמו למיתה בקולן : (לה) ועשו להם ציזית . לא הניח הקב"ה דבר בעולם שלא נתנו בו מורה לישראל יאל לחרוש ולא חחרוש בשור וחמור לזרוע לא תורע כלאים לקצור כי תקצור קצירך ללוש ראשית עריסותיכם שחש ונתן לכהן הזרוע והלחיים וספקה קן קצור שלח תשלח בחיה ועוף ושפר את דמו וכספו בעפר נסע וערלטה שרמנו ילדה זכר ימול בשר ערלתו קבר את המות לא תחגודו מגלה לא תקיפו בנה בית ועשית מעקה וכתבתם על מזוזות נחכסה בטלית ועשו להם ציזית : על ציזית הכנף . עם ציזית הכנף דוגמא על עדה הארץ פי' עם ציזית הכנף שהוא לכן יתנו פחיל חללת וכן אמרו רבותינו : (לז) וזכרת את כל מצות ה' . פירש"י שמנין גימטרי' ציזית ת"ר וח' תוסיין וה' קשרים הרי הרי"ג ולפי ששלשת תיבות של ציזית חסרין יו"ד אחרונה בכתב לציזית שהלמ"ד ממלאת גימטרי' של שלשת התיבות של ציזית להיות כל אחת ואחת עולה בגימטריא תרי"ג : ולא תחורו אחרי לבצכם ואחרי עיניכם . כשהראו מצותי תזכרו שאחם עבדי ולא תרגילו אחרי הלב ויהעין לעבוד על מצותי : (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי . כסמכה פרש"י ציזית לפרשה מקושש לפי שכשנדון המקושש על שחלל שבת אמרו ישראל היאך נוכל לעמוד על שמירת שבת היום או למחר נתחייב מיתה כזה שהרי ביו"ט הכר סימן בשמירתן ומה שאין כן בשבת לפיכך נתן להם מצות ציזית להשתעסק בה בשבת כמו שאמרו רבותינו ז"ל כל הכולך בשבת בלא ציזית כאלו מקושש ענים בשבת : והייתם קדושים לאלהיכם . ומי הוא אלהיכם : (מא) אימי ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים . ומיטודו של רבי משה הדרשן פירש"י ושמונה חוטטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משנינו ממזרים עד שאמרו שירה על הים ואם תאמר הרי בפרשה בשלח פרש"י ליל שביעי ירדו לים בשחרית אמרו שירה אלא י"ל הכא דמני שמנה ימים מני מיום שיצאו מגשן ונתקבצו לרעמסס והתם בפרש' בשלח מני מיום שנסעו מרעמסס לסוכות :

שלימא סדרא דפרשת שלח

פרשת קרח

מז (א) ויקח קרח . לשון לקיחת אנשים ומי לקח דתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת

היינו עממא שבשעתא משה לקראו להם אמרו לא נעלה
 לא היתה כונתה לחזור בהם שאפי' יאמר הקב"ה בחרתי
 בזהרן עדיין היו מערערים על הכהונה אבל קרה
 וחמשים ומאתים איש שקבלו עליהם לקחת איש מחתו
 כסבורים היו שלא שלחו הקב"ה לאהרן אחיו אלא
 מדעתו עשה לא רצה לקבל : לא חמור אחד מהם נשאתי .
 מוסב אמדוע חתנשאו : חמור אחד . לפי הנקוד
 פירוש כמשמעו אבל לפי פירש"י היה לו להנקד כמו
 אחד העם : נשאתי . לשון נטילה כמו ישאו דבלת האניס .
 וישאם דוד ואנשיו : ולא הרעותי את אחד מהם . על
 שהלשינוני על הריגת המזרי : (בא) ואכלה אותם כרנעי
 ואם האמר הא קים לן לא ענש אלא אם כן הזהיר
 אלא משה אמר לו בשם הקב"ה היו לפני ה' אחי ואהרן
 מחר והוא לא עשה כן אלא ויקהל עליהם את כל העם
 לסיכך כעם עליהם מיד אבל למטה גבי הרומו מחוץ
 העדה הוזהרו כבר : (בב) אלהי הרוחות לכל בשר .
 יודע רוח של כל אחד ואחד מהם אמר לו הקב"ה יפה
 אמרת יודע אני מי חטא ומי לא חטא דבר אל העדה
 לאמר וגו' : האיך אחד יחטא . ה"א קמוזה ללמדך
 כי אין בכך חמיה כי כן דרכו של אדם לחטוא אבל
 החמיה מועל כל העדה תקוף : (בו) בכל חטאתם .
 בשביל רוב חטאתם : לעשות את כל המעשים האלה .
 שהבחנתים בקצרת כשאמרת ואהיך ואהרן איש מחתו .
 ד"א להחליף הבכורים בלויים : (ל) ואם זביחה יברא
 ה' . לאו לפה הארץ קאי שהרי משנת ימי בראשית
 נבראת כדברי רבותינו והכתוב עדות ופאתה האדמה
 את פיה משמע שבראת כבר עוד גבי כתיב אשר
 פאתה את פיה אלא ה"ק אם מעשה חדש שלא היה
 מעולם עד עכשיו עתה יברא אותו הקב"ה ומבו לאריד
 אנשים חיים לשאול : (לב) ואת כל האדם אשר לקרא .
 מהו כל האדם אם בני קרח הרי כהב ובני קרח לא
 מהו ומשפחת הקרחי נכתבה בכמה מקומות ואם חמשים
 ומאתים איש הרי הן נשרפו אלא היינו הגשים והסף
 ועבדיו ושפחותיו : (לג) וירדו הם . מה שנכללו אלו
 יותר ממאתים וחמשים איש לפי שקבלו דבריו של משה
 כשאמר והקרבתם איש מחתו חמשים ומאתים מחתות
 אבל קרה ודתן ואבירים לא קבלו דבריו כמו שפירשתי
 למעלה שאמרו לא נעלה לפיכך נטרדו בענין רע מה
 שלא נעשה כן לשום צרה : (לד) נבו לקולם . של
 נבלעים דוגמא לקול מפלגת רעשה כל הארץ :

יך (ב) אמור אל אלעזר . לא רצה לעמא את אהרן
 הוילל והיה מן המקריבים : (ג) החטאים
 האלה בנפשותם . דמם בראשם משה החרה בהם והיה
 האיך אשר יבחר בו הוא לבדו י"א חי וכולם אוכדים
 והם נכנסו לאותה סכנה : ועשו אותם . האומנים
 מקרא זה חסר דוגמא ויאמר ליוסף ויגד ליעקב :
 (ד) ויחך אלעזר . לפי הנראה אין כאן מקומו של מקרא
 זה והיה לו לכתוב זכרון לבני ישראל תקף אחד והיו
 לאות לבני ישראל אלא נקבע כאן להפסיק בנתיב ולמדך
 שמראש הפרשה עד והיו לבני ישראל נאמר למשה
 שיאמר לאלעזר ומן זכרון לבני ישראל עד ביד משה
 נאמר למשה שיאמר לאהרן . ופי' כאשר דבר ביד משה
 לו

צני ראובן וי"ו דודמן יתירה היא וכמוה יש הרבה
 צני ראובן אליאב ופלה פלת הוא פלוח ואליאב בנו
 כדכתיב ובני פלוח אליאב ולפי שאמר למעלה במדבר
 הזה יתמו ושם ימותו מחתיל לספר הואך יש מהם שמתו
 על דבר קרח ויש מהם במגפה ויש מהם בשמים עד
 שלא נותר מהם איש : (ב) ויקומו לפני משה . קרה
 חלק על שהיה בכור צבני אביו וגדולתו נתנה לאהרן
 ודתן ואבירים ואון לפי שנטלה הבכורה מראובן
 אביהם ונתנה ליוסף כסבורים שבשביל יהושע שהיה
 משרתו שהיה משבטו של יוסף עשה כך ונשיא העדה
 על שהיו בכורים וראיה לדבר שבפריחת המטה נאמר
 ותכל תלונתם ושראו שנבחר מטה לוי במקום הבכורים
 ועוד דכתיב כי כל העדה כלם קדושים רמו לבכורים
 דכתיב בהם קדש לי כל בכור : ואנשים מבני ישראל
 חמשים ומאתים . לקח לו מכל שבט כ"ג חוץ משבטו
 של לוי שמהם התרעומת כדי שיהא מכל שבט סנהדרי
 קטנה בין כולם עם און דתן ואבירים מאתים וחמשים וגו'
 כאן פרש"י הלבשים טליתות שכולם חללת י"מ לפי שזוה
 הקב"ה למעלה בסמוך במזות זיניה בא לו קרח על
 משה במזוה זו : קריאי עדה . שהיו נקראין אל אהל
 מועד : (ג) כי כל העדה כולם קדושים הם הבכורים
 שנחקלשו כדכתיב קדש לי כל בכור ועליהם העבודה
 מוטלת לעשות : (ד) וישמע משה . שהשדוהו שנהכוין
 לשום השררה על אחיו : ויפול על פניו . נחבייש וכבש
 פניו בקרקע להפלה ושם נאמר לו מה שאמר לקרח :
 (ו) קחו לכם מחתות . לא עלה בדעתו של משה שיכנימו
 בדבר שהרי ידוע שכל מקריבי קטרת זרה במיתה כמו
 שמיני כדבר ואזיחוא אלא כנגד שבאו הם על משה
 בדברי ריבות בא גם הוא בדברי ריבות : (ח) ויאמר
 משה אל קרח . הדבור הראשון היה עם קרח וכל עדתו
 וזה עם הלויים : (י) ויקרב אותך . בתחלה ואחר כך את
 כל בני לוי אתך שהרי קרח בן בנו של קרח שהיו נושאין
 את הארון בכהן מה שאין כן בשאר לויים שלא היו
 נושאים קדושה כזאת ועוד שהיה ראש המשוררים כמו
 שפורש בדברי הימים : ובקשתם גם כהונה . מחוץ
 השבחו של משה אחי למד שהיה מערער על הכהונה :
 (יא) לכן . שבקשתם גם כהונה : הנועדים על ה' .
 לויים נועד למחר לראות ההבונה : כי הלוגו . כתיב
 חלינו קרי : (יב) לא נעלה . גבי דין נופל לשון עליה
 כמו ועלמה יבמחו השערה ויעלו אליה למשפט ובעו
 עלה השער : (יג) כי תשתרר עלינו גם השתרר . יש
 צחורה גמין : הטיבין והוא כמו כי תשתרר עלינו
 השתרר דוגמא וברכתם גם אותי כי גם אותך הרגתי .
 ד"א כי תשתרר עלינו אחי גם השתרר אהרן אחיך :
 (יד) השיני האנשים ההם הנקר . בתמיחה וכי סבור
 אחי לנקר עיניהם של קרח וכל עדתו וכי אין להם
 עינים לראות ולהבין המכשול הזה שמאריך מנרים שהיה
 טובה העלימתו ולא שלמת לנו מה שהתנית להניאנו
 אל ארץ זבת חלב ודבש אך אמרת במדבר הזה יתמו ושם
 ימותו ועוד שהעויה עלינו את הדין ולכן לא נעלה אליך
 שאין לנו מאמינים אותך בשום הבחנה על זאת :
 (טו) אל תפן אל מנחתם . מה שקלל משה לדתן ולאבירים

זר הא למדנו שהדבור למשה שיאמר לאהרן : (ב) הקרב
 אותך • להזהיר את הלויים בשיר על דוכנם הכתוב מדבר:
 וילוו עליך • ולא תצטרך לשום ישראל שהם זרים :
 ואחה ובניך אתך לפני אהל מועד • הכהנים מנשנים
 והלויים מבחוץ : וזר לא יקרב אליכם • אזהרה שמענו
 עוגש מניין תלמוד לומר והזר הקרב יומת : (ה) ולא
 יהיה עוד קֶפֶץ • אין תלמוד לומר עוד אלא שכבר קֶפֶץ
 כדכתיב כי יֵאָסֶה קֶפֶץ : (ו) לכם מהנהגה נהוגים לה •
 לשם הם מסורים ולא לכהנים : ולתורה לפרכה • מכאן
 אמרו מקום היה אחורי ציה לפרכה שצדקין שם יחסי
 כהונה : עבודת מתנה • מה מחנה בפיוס אף עבודה
 בפיוס כאן פירש"י במתנה נתתיה לכם כלומר ולא יאמרו
 מעצמכם נכנסתם בה : והזר הקרב • לעבודה אפילו
 בטהרה ואפילו לוי יומת ואין להקשות משמואל הרמתי
 שהקריב ולא היה רק לוי משום דהורחא שעה היה
 כמו דגדעון : והזר הקרב יומת • עוגש שמענו אזהרה
 מניין ת"ל וזר לא יקרב אליכם : (ח) ואני הנהגה נחתי
 לך • לאחר שנתקיימה הכהונה פירש לך מתנות כהונה
 וליה : לכל קדשי בני ישראל • עם כל קדשי בני ישראל :
 לך נחתים • בזכותך נחתים • ולבניך • בזכות בניך :
 מן האש על המזבח • כל המוודל מן האש : זה יהיה
 לך מקדש הקדשים • אלא האזי איוה קרבן מזינו אחר
 חטאת ואחר אשם שיהיו קדש קדשים אש עולה אינה
 נאכלת ואם שלמים אינם קדשי קדשים הא אינו מדבר
 אלא בשתי הלחם ובלחם הפנים : ולכל אשם אשר
 ישיבו לוי • לשון זה נופל על אשם כדכתיב האשם
 המושב לה' לכהן : קדש קדשים הוא לך • חלק המגיע
 לך מכל ענינים אלו הרי הוא קדש הטל משאר קדשים:
 (י) בקדש הקדשים תאכלנו • היינו העזרה על שם
 שהיא מקודשת מכמה דברים קדושים שהם למטה
 הימנה : (יא) תרומת מתנה • בחסרון ת"ו דוגמת
 ארוכה מארץ מדה שהוא כמו תרומה וגולה על ראשה
 כמו וגולתה הולך בשוק אצל פנס כמו פתחה : (טו) כל
 פטר רחל לכל בשר • פתחה זו שפתחה בשביל עך
 פדיון בכור בהמה טמאה : אשר יקריבו לה' • להוציא
 את החיה שאינה קרבה שאין בה דין בכור : (יז) קדש
 הם • להביא את המעשר שיטעון חלבים שלא שמענו
 בכל ההורה כלה : (יח) ובשרם יהיה לך • להביא את
 הבכור בעל מוס שמתנה לכהן שלא שמענו קן בכל
 התורה כולה : (יט) ברית מלח עולם היא • בחירק
 לשון נקבה וכן דודו הוא אומר כי המלוכה לדוד
 ולזרעו ברית מלח : (כ) אני חלקך • כהרגומו מתנן
 דיהבית לך וע"י כך תהיה פנוי לשמור משמרתה שלא
 תצטרך לשום פרקמיתא ולא לשום עבודה אחרת :
 (כא) ולבני לוי וגו' • בספרי דרשו וי"ו מוסיף על ראשון
 לומר שגם ללויים ולזרעם נכרתה ברית מלח עולם :
 ולא יקרבו עוד בני ישראל • אין תלמוד לומר עוד אלא
 שכבר קרבו : כי את מעשר בני ישראל על ידי שהוא
 דבוק שפירשו מעשר של בני ישראל נקוד הוא בפת"ח :
 בנחלחכם • במקום נחלחכם ולפיכך נריבין אתם לעשר
 כאלו בא לכם מן הנחלה : (כז) וכמלאה מן היקב •
 לשמן וליין קורא מלאה לפי שאין הכלי מחויב מהם אלא

לו לאהרן והראיה מספרי וידבר ה' אל אהרן הנהגה נחתי
 לך וגו' שומע אני דבר אל אהרן תלמוד לומר זכרון
 לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר הא למדנו
 שהדבור למשה שיאמר לאהרן : אפוי למוצח • עד עמה
 לא היה לו גג : (ה) זכרון לבני ישראל למען אשר
 לא יקרב איש זר • הא למדנו שהדבור למשה שיאמר
 לאהרן שיהא הרוחה שואל הרי כהוב מוצח אדמה תעשה
 לי שהיו ממלאין את חללו עפר אם כן מה טיבו להיות
 לו גג מנחשת והנשאל משיב גג זה נעשה ממחאות קרח
 ועדתו שהיו מערערין על הכהונה וכל העם ישמעו וייראו
 לערער עוד : ציד משה לו • לקרח ופירושו על קרח
 דוגמא כי לא אעזבך עד אשר לא עשיתי את אשר
 דברתי לך שפירש שדברתי עליך • ד"א לו לאהרן :
 (ו) אחם המחס את עם ה' • על ידיכם נטרדו חמשים
 ומאתים בכורים המקודשים לעבודה מיניאח מזרים ולא
 הם לכם לססול הבכורות ולהכנים הלויים במקומם :
 (יא) אש מעל המזבח • הזהירו שלא יעשה מהוך בהלה
 להקריב אש זרה כמו שעשו נדב ואביהוא ואלו : ושים
 קמרת' להודיעם שאתה כהן והקמרת המזיחה כשאינה
 צ"ד כהן היא נותנת חיים צ"ד כהנים : וכפר עליהם •
 עשן הקמרת חוץ בפני המנפה : (יז) וקח מאתם טפה
 מטה • מאחר שמתלוננים עוד על מעשה לוי שהרי אות
 המתחלה לא היה אות רק לאהרן לבדו ולר"ך אות אחר
 בין שבט לוי לשאר שבטים : (יח) כי מטה אחד •
 אף על פי שהשבט אחד נחלק לכהנים וללויים :
 (כ) והשיכותי מעלי את תלונות בני ישראל • שאומרים
 שמדעתכם הנשחתם הלויים במקום הבכורות : (כב) וינה
 משה • הגוי' צדגס : (כג) ויוזא פרה • סימן לפרמי
 כהונה העמידין לזאת מנט : ויץ יין • סימן שי'או
 ממנו כהנים שזוקקים על עבודתם כדאמרינן כהנים
 זריזים הם • חז"ק • הוא דאמרי' במסכת אבות ואף
 מטהו של אהרן שקדיה ופרחיה שהן מן הדברים
 שנבראו בע"ש בין השמשות : והכל תלונה • והכלה
 אתה תלונתן של ישראל דוגמא וזו את יהושע מן וזוהי
 ותכס בצעיף מן ותכסה : (כז) הן גועו ואלדנו • יש
 מהם שמתו מיתת עזמן ויש מהם שנאבדו מן הדיון די
 לנו בכך ולא עוד אלא שכולנו אבדנו כי"ד כל הקרב
 אל משכן ה' ימות כסבורים שעדיין לא נאמר והזר הקרב
 יומת רק בצעלי טומין :

יח (א) ויאמר ה' אל אהרן • פרש"י למשה אמר שיאמר
 לאהרן מי הנריך לרש"י לומר כך אלא הכי
 קאמר קרא אין הדיון עמהם לנעוק ולומר כל הקרב אל
 משכן ה' ימות שהרי כבר אמר הקב"ה על אהרן אתה
 ובניך וגו' ובלע"ז א"י א"ר ד"ר א"ר וזה שפרש"י למשה
 אמר שיאמר לאהרן כלומר אמר כבר לימשה בפרשת
 במדבר שיהיו הלויים שומרים שלא יקרב זר למקדש
 ומורה ונסנית כאן בשביל דבר שנתחדש בה אתה ובניך
 ובית אביך וגו' ובשביל שהיא סמוכה לאחריה לפרשת
 קרח שערער על הכהונה ולפינה לפרש' קיום מתנות
 כהונה ברית מלח אף חז"ק על פרש"י שהרי בספרי
 דרשו גבי וידבר ה' אל אהרן שומע אני דבר אל אהרן
 תלמוד לומר זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש

כדי מלאו : (בח) כן תרימו • כמו ישראל עושים כן תרימו גם אתם : מכל מעשרותיכם • מכל שאר מעשרות שאתם מחוייבים מכל שאר גדולי קרקע המחוייבים במעשר : (בט) מכל מתנותיכם תרימו • ללמד שאפי' מן התבואה הגדלה בשדה מגרש ערי הלויים חייבין ליתן לכהנים שלא יאמר הלוי מתבואה הגדלה בתוך שלי אין אני מחוייב להפריש מק"ו בשל אחרים אני זוכה בשלי לא כ"ש לכך נאמר מכל מתנותיכם ומיניו שדה מגרש שנקרא מתנה כדכתיב ומגרש לערים סביבותיהם נתנו ללויים : מכל חלבו את מקדשי ממני מכל המוטב ומכל היפה שבו תפרישו ממנו את מקדשו דהיינו התרומה : (לא) אתם וזביתכם • וזית אב שלכם כי מזה אחד לראש בית אבותם : ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו • מאחר שפעשו קד אין כאן חלול קדשים ושקרי חולין גמורין הם עשירים וארבע מתנות כהונה נתנו לכהנים י"ב צירופים וי"ב בגבולין ומה אלו י"ב שצירופים האחת אשם זבחי שמי צבור עורות קדשים לחם הפנים שתי הלחם עומר שמי ממתות מותר לנו שמן של מלועת תרומת הודה תרומת תלמים ותרומת איל מיר ומה אלו י"ב שגבולים תרומה גדולה תרומת מעשר חלה בכורים ראשית הגז זרוע לחיים קיבס בכור אדם בכור בהמה טהורה פטר תמור חרמים שדה אחוזה גזל הגר אלו כ"ד מתנות כהונה :

שלימא סדרא דפרשת קרח

פרשת חקת

י"ב (ב) זאת חקת החורב • חוק של סרויח טומאה ובאחד בניסן ציוס שהוקם המשכן נאמרה לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נספרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבטיין והזה אל נכה פני אהל מועד וליכא ואת"ם כן נכתב בה כאן לפי שהיו מהם עממי ימים ממחלוקתו של קרח : אשר טוה ה' • לא מצינו עממי נהפשה מלוא זו במקום אחר כמו שפי' למעלה בפרשת בא : וייקחו אליך • לפי שנאמר אהה ובניך אחר השאלו את עון כהונתכם מניד הכחוב שגלגלן היא באה משלהם וכן כתיב ונתחם אותה אל אלעזר הכהן מתנה היא לו משל צבור : (ג) ונתחם אותה אל אלעזר הכהן • זו נעשית באלעזר כמו שפרש"י ושאר פרות נעשות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט וי"מ לפי הפשט לפי שמעמאה כל העוסקין בה לא ראה הקב"ה שיטמא בה כה"ג כאן פרש"י דמנוחה בסגן כלומר הסגן היה נגיד ומלווה בכל ענייניה • י"מ זריכה שבעה כהני' לעשותה לו' ענינים שבה והוליא ושחש ולקה מדמה ושקף את הפרה ולקה עץ ארז ואסף איש עהור והניח האסר אל מחוץ למחנה : והוליא אותה • מקרא קצר הוא לא פירש המוליא וכן ושחש ושקף ואסף והניח : ושחש אותה לפניו • לפני אלעזר כאן פרש"י זר שחש ואלעזר רואה כלומר אין זריך סגן לשוחטה וכהן הדיוט שוחטה שהוא זר גבי כמה עבודות המושלות על הסגן ודוגמא זו מצינו בפי' יש נוחלין הוא סכר עבודה זרה ממש והוא אינו יודע עבודה שהיא זרה לו והיינו

יתחםא

יחטא • מה הלמוד לומר אחר שאמר כבר הוא יחטא
 בו ביום השלישי וביום השביעי אלא כד"ל אם שכן
 ולא היה עליו ביום השלישי זיה עליו שחי פעמים ביום
 השביעי והעלה לו כהזאת שלישי ושביעי ח"ל ואם לא
 יחטא וגו' שצריך שלשה ימים בין הזאה להזאה :
 (יג) עוד טומאתו בו • שלא יאמר מאחר שספספתי ז'
 אם לא חוטייל לי ספירתי ויכנס למקדש מ"מ חוטייל לי
 שלא אטמא עוד • ח"ל עוד טומאתו בו : (יד) זאת
 הטורה • כלומר זאת שאמרנו בהחלת הפרשה היא
 חוקת הטורה : כל הבא אל האהל • שלא תאמר בניגעת
 המה החמיר הכתוב אבל בביאה באהל לא החמיר ח"ל
 כל הבא אל האהל : וכל אשר באהל • למה נאמר אם
 הבא אל האהל דמשמע בא מקצתו טמא אבל באהל
 דמשמע כולו בא אינו דין שיהא טמא אלא לפי שאין
 כתב לך וכל אשר באהל ויש מפרשים כל הבא
 אל האהל דמשמע בעוד שהמה בו אפי' לפי שעה כגון
 בעלי חיים מקבל טומאה • שדרכו לבא וכל אשר באהל
 מפלטין מקבלין טומאה אפי' היו שם עד שלא מח
 ועודו בו עכשיו : (טז) וכל אשר יגע על פני השדה •
 הואיל ואין שם אהל אינו מטמא רק במגע : בהלל
 הרב • שלא תאמר מה מיתה עמנו טמא הכתוב אבל
 חלל חרב עלם אדם או קבר לא יטמא הכתוב ח"ל יטמא
 ז' ימים : או בעצם אדם או בקברי • מקרא זה מוכיח
 דלא בעינן כל המה ליטמא במגע : או בעצם אדם
 או בקבר • החמיר בטומאת אדם על כל טמאות שבטולס
 לעשותה אפי' אבות הטומאה כדי שלא יהיו בני אדם
 מזויין אלא מתיבן מהוה חבתן ויטערו יותר מדאי או
 כדי שלא יהו דורשין אלא המתים ובעלי אוב ואף מפני
 כבוד הבריות החמיר הכתוב על טומאתן כדי שלא יטעו
 מעורס נאדות ושמיים ומעמדותיהם כלים להשתמש
 בהם וזהו נגזר לבריות וכן אמרו רבותינו ז"ל מפני מה
 עור אדם טמא כדי שלא יעשה עור אביו ואמן שפיתין
 ומפני מה עצמות אדם טמאין שלא יעשה אדם עצמות
 אביו ואמו חרוזין ולפי חבתן טומאתן : (יח) ועל
 הנוגע בעצם • הבי"ח בפת"ח כלומר בעצם המבזר
 למעלה אפילו לא היה שם אהל וכן בחלל במת בקבר :
 (יט) והזה הטורח על הטמא ביום וגו' • למעלה דבר
 בטוגע במת עמנו וכאן בנוגע אפילו בעצם או בקבר •
 ואיש אשר יטמא ולא יחטא • מה ח"ל כבר נאמר
 ולא יחטא את משכן ה' טמא אלא שלא תאמר בניגע
 החמיר הכתוב אם נכנס למקדש בלא הזאה אבל במטמא
 באהל אם לא הוזה עליו ונכנס למקדש לא נתחייב כרת
 ח"ל ואיש אשר יטמא בדברים האמורים למעלה ולא
 יחטא ונכרתה וגו' טוגע שמענו אברהם מנין ח"ל
 וישלחו מן המהנה כל לרוע וכל זב וכל טמא לנפש :
 כי את מקדש ה' טמא • שנתכנס בו בעודו טמא ואם נאמר
 משכן למה נאמר מקדש ואם נאמר מקדש למה נאמר
 משכן אלא אם נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי
 לומר על המשכן יהא חייב שהרי נמשח בשמן המשחה
 אבל על המקדש לא יהא חייב לכך נאמר מקדש ואם
 נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי לומר על המקדש
 יהא חייב שהרי קדושתו קדושה עולם אבל על המשכן

לא יהא חייב לכך נאמר משכן ומקדש : (כא) ומזה
 מי הנדה יכבס בגדיו וגו' • מקרא מסורס וה"ק ומזה
 מי הנדה והנוגע במי הנדה יכבס בגדיו וגם יטמא
 עד הערב : והנוגע במי הנדה יטמא • השוזה למימם
 מה שפרה מטמאה כל העוסקים בה היינו טעמא לפי
 שהיא נעשית מחוץ למחנה ואם לא לא חטמ' כל העוסקי'
 בה חיישין שמה בני אדם העושים עלמס פרושים
 ויקחו מעפרה ויזו על עצמם שלא לזורך ויאמרו רוצים
 אנו להיות ספורים ולכך נזה הכתוב שכל הספורים
 הנוגעים בה יהיו טמאים ואל"ת אם מזה טמא הנוגע
 לא כ"ש והנוגע במי הנד' יטמא למה נאמ' אלא לפי שאין
 עושין מן הדיו כתב לך והנוגע במי הנדה יטמא אין
 אני כמשיב על דברי רבותינו כי כולם אמר אך תמה אני
 על מה ששינו במסכת פרה פ"ג פתח העזרה מחוקן
 קלל של חטאת ומניחין זכר של רחלים וקוטרין חבל
 בין קרניו וקוטרין מקל ומסבך בראש של חבל וזרקו
 לחוץ הקלל ומכה את הזכר ונרחת לאחוריו ונטל ומקדש
 כדי שיראה על פני המים ועליו יסד הפייע הקליר
 פרשת פרה אדומה יביאו איל מוקרן במטרה בראשו
 חבל ושום טהרה לטהרת זאת כרמים נותרה שמשמע
 מכאן לפי פסוקו של מקרא שכל מזה מי הנדה טעון הזאה
 ואיך יהא נטפר את המזה אחרון אם לא בענין זה :
 (כב) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא • טומאת חבורין
 הכתוב מדבר פירוש בעוד שהוא מחובר למת יטמא
 טומאת שבעה : והנפש הנוגעת • שלא בחבורין טמא
 עד הערב כך דרשו רבותינו ולפי הפסע כל אשר יגע
 בו הטמא בטומאת אובל בין כלים ואין לך בו אלא
 טומאת ערב : והנפש הנוגעת • הוא פירוש על יטמא
 לומר שזמן טומאתו עד הערב :

ב (א) ויבאו בני ישראל וגו' • בשנת הארבעים סחט
 כאן מה שסבבו את הר ששיר מקדש ברנע עד
 קדש מדבר זין ויכלל כאן בנת אחת והם היו
 שמה עשרה מסעות הכתובות בפרשת מטעי מרתמה
 עד מדבר זין ועל זה נאמר בפרשת דברים ופסן ונסע
 המדבר דרך ים סוף וגם את הר ששיר ימים רבים
 וגו' עד ונעבור מאת אחינו בני עשו מאילת ומעיון גבר
 ומשם באו לקדש שבארץ אדום כדכתיב בפרשת מטעי
 ויסעו מעיון גבר ויחמו כמדבר זין היא קדש חמר כאן
 האזכרה שהחורו שלא להתגרות בבני עשו ופירש בפרשת
 דברים וישב העם בקדש • עמדו שם ארבעה חדשים עד
 חדש אב שבו באו להר ההר ושם מח אהרן ואין זה
 קדש שנאמר עליו ותשבנו בקדש ימים רבים שהרי אותו
 קדש איל פארן הוא ונקרא קדש ברנע וממנו נשלחו
 המרגלים וקדש זה שנאמר וישב העם בקדש הוא
 במדבר זין בנבול ארץ אדום : והמח שם מרים • לפי
 שהתחיל כבר במתי מדבר סמך לו מיתה מרים ואהרן :
 (ב) ויקהלו על משה על אהרן • לא לקו עכשיו כמו
 שלקו בשאר הלונות כי הדיו עמסה מאחר שלא היה להם
 מים : (ד) קח את המטה • זה המטה של אהרן דהא
 כתיב כאן ויקח משה את המטה מלפני ה' והוא מקלו של
 אהרן כדכתיב בפרשת קרח השב את מטה אהרן לפני
 העדות למשמרת לאות לבני מרי ועוד דמקלו של אהרן
 היה

היה אוח לבני מרי וסיינו לאמר משה שמעו נא המורים וכבר טעה משה שאמר לו הקב"ה קח את המטה סבר משה להכות בסלע והקב"ה לא אמר קח את המטה אלא לפי שלא היה לאוח לבני מרי : ודברתם אל הסלע : הוא שנקרא צורה של מרים וזבין הימנו מים והיה מתגלגל אחר ישראל והוא הסלע שבו הכה משה שלא היה רוצה להזיב מימיו בשבילו בשביל שמחה מרים וחור בזכות משה ואהרן כמו שפירשו רבותינו בחגיגה שנה' ודברתם אל הסלע י"ת ענין זה הוא הענין שנאמר בפרשת בשלח ולא מילתא הוא שהרי מעשה הטור היה בחורב ומעשה הסלע הזה היה בקדש בקצה ארץ אדום : ונהן מימיו : י"מ יתן עיפין על ידי דיבור : והואלמא להם מים רבים ע"י הכאה במטה ולכך צוה לו הקב"ה לקחת את המטה ומתוך בהיותו לא נזכר לדבר התלה הואיל וכל ענין היה לו להכותו ועוד כי הסלע הלך בין הסלעים : (י) הנהן הסלע הזה נוציא לכם מים : ישראל סברו כמשמעו כלומר איך יוכל להיות סלע זה יוציא לכם מים ומשה רצה לומר ההייתה סבורים שמהן הסלע הזה נוציא לכם מים כמו שפירשם ולכך הקפיד הקב"ה שהיה לו לפרש דבריו שידעו הכל בפירוט שהקב"ה נתון להם מים והוא אל דקדק בלשונו : (יא) הן את הסלע במטהו עמי : המליצה שפירש"י קרה ה' והכי קאמר לפי שבמכה ראשונה לא הוציא אלא ספין לפי שלא צוה הקב"ה להכותו אלא ודברתם אל הסלע כשראו שלא הוציא אלא ספין כסבורים ה' שלא היה אוחו שנאספו עליו והרגישו בעגמון שלא היה להם להכות אלא לדבר והלכו ודברו אל סלע אחר וחשבו עליו שהוא אוחו שנאספו ולא הוציא מימיו אמרו : שמה זר"ך הוא להכותו כדבראשונה כשיצאו ישראל ממ"רים שנה' והכית בצור וזדמן להם אותו סלע שנאספו עליו והכהו פעם שנייה : (יב) לכן לא תביאו : אי לכן אלא לשון שבועה בענין שאמר לכן שבעתי לבית עלי וראיה לדבר וישבע לביתו עברי ונא' ה"ר ב"פ שמת פירש"י לפיכךעשה תראה את אשר אני אעשה לפרעה אבל לא כשאתכניסם לארץ אם כן משמע שבעון שאמר למה הרעות נגזרה גזרה אלא י"ל הא והא גרמא ליה : (יג) ויקדשם בסי' בנים שהוציא מן הסלע ועל כן נקרא שם המקום ההוא קדש : (יד) וישלח משה מלאכ"ים פירש כאלו השליחות שחבר ב"פ דברים ויש כאלו כמה דברים עניינים שהם עניינים כאלו והם עשירים בפרשת דברים : (טו) בקדש עיר קאה גבולך : בקרן דרומית מזרחית : (יז) ולא נש"ה מי צאר : שמרתחם לחפור רק מי נכר שלא היה מורה בהם והם של הפקר נשמה : דרך המלך נלך : שעה לנו מלך אדום : (יח) לא תעבור בי : לפי שרצו ישראל לעבור דרך המלך הוא דרך העיירות כדי לגבות המכס ולהתנחלם בענין מקח אע"פ כן שלח הוא להם לא תעבור בי פי' צחוף עיירותי וראו היה פן יכבשו את עיירותיו : (יט) ויאמרו אליו במסלה נעלה : במסלה ההולכת חוץ לעיירות ועוד אמרו ואם מומיך נשמה אני ומקני אפי' מי נהרתי : (כ) ויאמר לא תעבור : אסילו במסלה כלל כיון שראו ישראל שאסילו דריסח רגל מגעו מהם זקפו לעביר על כרחם עד שהזכירו כדכתיב בפרשת

דברים ואת העם לו לאמר וגו' מיד ויש ישראל מעליו : (כב) כל העדה הר ההר : אף על פי שמלך אדום יצא לקראתם בחרבו לא נפקד מהם איש : (כז) ואהרן יאסף : לעיל אמר יאסף אהרן אל עמיו ולא יענו כיכן עד שבא פסוק זה ואמר ואהרן יאסף ומת עם : (כח) ויראו כל העדה : בחרגום ירושלמי מפרש שראוהו למשה יורד מן ההר ובגדיו קרועים ואמר על ראשו בזכה ואומר אוי עליך אהרן אחי : ד"א מצינו לשון ידיעה קרואה ראה וירא שר האופים וירא יעקב כי יש שבר ולבי ראה הרבה חכמה ודעת וראיתי איני בלבי :

כא (א) יושב הנגב : הוא עמלק כדכתיב עמלק יושב בארץ הנגב ואם עמלק למה נקרא שמו כנעני : אלא כשראה הקב"ה שחור ונלחם עם ישראל פעם שנייה אמר הקב"ה אינו אכזר לכם כבני עמון שאמרתי לכם אל תתגרו בם אלא הרי הוא לכם כנענים שאלמר בהם כי החרם חחריםם ולכך נקרא כנעני כאן פירש"י ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים לא נקט ליה אליבא דר' אלעזר הקליר לאמר בפרשת זכור כסות ולשון שנה היות מלך ערד י"מ שפסוק זה מן הפסוקים חסרי תיבה וכן הפירוט וישנוע הכנעני מלך ערד ועמלק יושב בארץ הנגב וגו' ומצינו במקום אחר ששניהם בשכונה אחת ובהסכמה אחת כדכתי' והעמלקי והכנעני יושב בעמק כי העמלק והכנעני שם בעמק וירד העמלקי והכנעני : דרך האחרים : מתיבות הסיכות כמו כנשים כשבים שמלה שלמה אף כאלו האחרים כמו התארים לשון סבוב כמו ותחר הגבול כששמע שבא ישראל דרך הסבובים שלארץ אדום מנאמן לדרום כדכתיב וישעו מהר ההר דרך ים סוף לסבוב את ארץ אדום כסבור עליו הם באים שהרי בדרום של אדום הוא כדכתיב יושב הנגב לפיכך וילחם בישראל : (ג) ויקרא שם המקום חרמה : על שם החרם ואינו אוחו שנאמר עליו ויחס ויכתובו עד החרמה : (ד) וישעו מהר ההר יחזור לענינו הראשון איך נעו ישראל מעל מלך אדום אלא שהפסיק בנתיים במיתח אהרן ובמלחמת עמלק שנאלח להם ע"י מיתח אהרן : מהר ההר דרך ים סוף : מנאמן לדרום לסבוב את אדום וסבבו משם את כל דרומה של ארץ מואב בפרשת דברים ונסב את הר שעיר וימים רבים שהרי הוא היה בשנת עשרים ואחד לנאחם ממזרים לאחר הי"ט שנה שיצבו בקדש ברנע משנתלחו המרגלים וסבבו הר שעיר מקדש ברנע עד קדש מדבר זבן וסבבו זה היה בשנת הארבעים לנאחם ממזרים כשבאו לקדש מדבר זבן שבקצה גבול ארץ אדום על ידי שלא נחנס לילך מלך אדום לעבור וחזור מהר ההר מנאמן לדרום ויצאו להם מארץ אדום מה שנכנסו בה והוה שנאמר לסבוב את ארץ אדום וסבבו משם את כל דרומה של ארץ מואב שהרי גם הם לא נתנום לעבור כדכתיב וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה וכשהגיעו לארצות שבמקצוע דרומי מזרחי של ארץ מואב הסבו פניהם לנאמן ונדדו לשמאלם כל מזרחה עד נחל ארנון כדכתיב וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבאו מזרחה משם לארץ מואב : ויחמו בעבר ארנון : כאלו לא פירש"י אם מה שהסיר

ששם היה מתחיל לגבול סיחון וע"י מלחמה לקחת סיחון מלך ארצו כל ארץ מואב עד נחל ארנון ועליו נאמר זהו הוא נחלם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון היינו כי ארנון נבול מואב ובין האמורי: (ד) על כן בשביל הגבולים שהוזהרו עליהם ישראל: יאמר בספר מלחמות ה' כמה ספרים אבדו ממנו ואין מזוין אלנו כגון דברי הימים למלכי ישראל וסירות שלמה שמות הגבולים שהלכו שנאסרו להסירות בהם וקרי לנו מלחמות ה' דוגמת שאמרה אביגיל לדוד כי מלחמות ה' אחת נלחם וגו': יאמר ה' המים בפחה: את והב בסופה כמו בסופה והבשם מקום בסוף גבולה של ארץ מואב שהלכו בו ישראל בשופה מלאטוס מתחלף*) בשוק דוגמא מול סוף מול הגלגל והקה נפורה גור הביטו אל גור חובתם כיום אחמול כי ערוך מאחמול (טו) ואלעד הנחלים וגם אלעד הנחלים אפור להלחם בו על ידי אשר נעם לשבת עד לישיבת מקום ששמו ער ונשען לגבול מואב ששם הגיעו ישראל ושם כתיב בפרשת בלק זהו יושב ממולי: (טז) ומשם מגבול מואב פושפת אוהרת האיסור שהלכה עד בארה שהוא קדש של אדום ששם נמן להם הבאר: (יז) אויכשנתן להם לישראל את הבאר שרו וסירה זו לא הוזכרה בשעת מעשה לפי שעליה נעשו משה ואהרן וכשנא לזכיר את הבאר הזכיר גם את הסירה. ד"ל בספר מלחמות ה' כמו ספר דברי הימים שהיו כותבים בו המלחמות והנחמות שצין אותם לאומה: את והב. תיבא אחת והוא כמו אחיכב שהיו"ו מתחלפת ביו"ד כמו בהודוע יוסף שהוא מן ידע הוה גביר כמו היה והוא לשון נתינה וכמו כי לא נתן להם נחלה דמתרגמים הרי לא אחיכב לזון אחסא וכן היה כחוב בספר אחושב בסופה כלומר נתן מלך מואב בסופה ובסערה שהיה נחש: ואת הנחלים ארנון. ועם הנחלים היה נחש שלקח סיחון את כל ארצו עד נחל ארנון: ומשם בארה. מאחול אלעד הנחלים ומינעתה היחה הבאר נובעת וינאה מן הסלע: (יח) חפרוה ערים. משה ואהרן כדכתיב ודברתם אל הסלע: במחוקק במשענותם. כשהכב במטה פשה רשם בסלע ובקשו לשון מחוקק על הקיר: וממדבר מתנה. מושב למעלה ויחנו בעבר ארנון אשר במדבר וגו' ומאוחו עבר שבמדבר שהוא עלמון דבלתימה באו להם למחנה הנקרא הר העברים בפרשת מטעי הוא שנאמר להלן ויסמו מעלמון דבלתימה ויחנו בני העברים לפני נבו שם מקום. בלפנו של נחל ארנון בחלת ארץ סיחון ונקרא מתנה על שם שבו התחילה לישראל מחנת הארץ ומה שלא כתב כאן ויסעו ויחנו לפי שעדיין היו עומדין בעבר ארנון שבמדבר כדכתיב בפרשת דברים ואלת מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון פירוש ממדבר שבמזרח ולא ממדבר שדרום ובאותו פרק היה כבוש ארץ סיחון ועוג והואיל והתחיל לכתוב המסעות שמקדש ע"כ הולך וגומר ומזכיר כולם עד האחרונה: (יט) וממחנה באו להם לנחל לנחל לנחל ובקשה הוא שנאמר בפי' מסעי ויסעו מעיי העברים ויחנו בערבות מואב היא חתימה

שהזכיר הקב"ה לישראל על מואב ועמון ופי' בפרשת דברים גם כאן לא פירש כמה מיות סבבו מכאן ואילך ובפרשת מטעי נכתבו הר ההר ולמון פוטן אובות: ותקצר נפש העם בדרך. דוגמא מקור רוח כלומר נתקצרה רוחם ונשמחם בשביל עורח סבוב דרך ארץ אדום כמו שפירש"י שהיו קרובים ליכנס מדרום ללפון דרך ארץ אדום והזכירו לחזור מנפון לדרום את מה שנכנסו בה ד"ל ותקצר נפש העם בדרך שהיתה השמש קודרת עליהם שהרי נסתלקו עמי כבוד משמת אהרן: (ך) כי אין לחם. עד עשה היינו כבוד סגורים ליכנס לארץ ומחלטים לאכול מחבואתה: ונפשו קאה. לשון קצתי בחיי: בלחם. הבי"ח בפחה: הקולקל. לוייזיג"ט בלע"ז: כמו קלקל בחיים נחשח קלל כמו שנאמר ועינו כעין הבדולה ד"ל לשון קלקול כמו והבצעות התקלקלו אינו נותן כח באדם: (ו) את הנחשים. נחשים לא נאמר אלא הנחשים ר' יודן אומר הם הנחשים שהיה העני שורף שהיו בזכותו של אהרן עכשיו שנסתלקו ביותחו היו מויקין: (ז) את הנחש. פעמים קורא לרבים בלשון יחיד כמו ותעל ה'סרדע: (ט) נחש נחשת לפי שהנחשת מבהיק ומזריק כענין שנאמר וינאצים כעין נחשת קלל ואע"פ שמתנה ישראל היה שלם פרסאות על שלם פרסאות מי שהיה נשון רואהו ממקומו: והבים אל נחש הנחשת. על ידי שהיה נחון כחורן על הנס הנשון חולה עיניו למעלה ומכוין לזו לאצו שבשמים כדפירש רש"י ודוקא נחש ולא צריה אחרת להודיע נפלאותיו של הקב"ה שך מדותיו שהוא מכה באיזמל ומרפא באיזמל: (י) ויסעו בני ישראל ויחנו באובות. באו להם מכוון לאובות כמו שפירש במסעות: (יא) ויסעו מאובות. כאן הפכו פניהם ללפון והמקרא מוכיח שהרי בתייב העברים פירש"י פני מואב ממוצח השמש: ויחנו בני העברים פירש"י דרך מעבר העברים שם דרך הר נבו אל ארץ כנען. חז"ק לפי הנהגה אין הר נבו מכוון שם עד אחר ג' מיות כמו שפירש בפרשת מטעי ומה שפירש"י עוד שהר נבו מפסיק בין מואב ובין אמוריים שמה כך היה קודם שנלחם סיחון במלך מואב הראשון אבל כשנלחם עמו לקח את כל ארצו מידו מהר נבו עד ארנון: בני העברים. כמו בתייב אל"ף מתחלפת בעי"ו: (יב) משם נסעו מעיי העברים ויחנו בנחל זרד ובפרשת מטעי כתיב שמעיים באו להם לדיבון גד אלא ששם מונה המקומות וכאן מונה שם הנחיות על שם שרצה לירד ולספר במעשה הבאר: (יג) ויחנו מעבר ארנון. אי היה כתוב בעבר ארנון משמע שחמו באיזה מקום שחפשו בכל העבר השקא דכתיב מעבר ארנון מניד לך שלא היחה חתימה אלא במקצת העבר שחלק היוצא מגבול האמורי כמו שפירש"י: מעבר ארנון. ובאי זה עבר באותו עבר אשר במדבר היוצא מגבול האמורי היינו בדרומו של נחל ארנון והוא הנקרא בפי' מסעי עלמון דבלתימה שהוא יוצא מכלל גבול סיחון האמרי ונכנס בגבול מואב שנחל ארנון מפסיק בין שניהם: כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי. מתחלה היחה ארץ מואב מחששת לזר מערב עד הירדן ולזר לפון עד הר נבו (* פ' מולס ועיין רש"י שמת ט"ו ס' על מיבת יכס'מו:

אחרונה

אחרונה ומנהליאל נתפשטו לנמות הוא הנקרא בית הישימות בפרשת מסעי לשון שממה כמו ששנו רבותינו היו קורין אותו בית גליא קורין אותו בית כריא עין כל עין קוץ ומבמות נתפשטו אל הגיא הנקרא בפרשת מסעי אבל השמים גיא ואכל לשון בקעה וערבה: (ב) אשר בשדה מואב ראש הפסגה לתיבת ומבמות קאי כלומר אותה צמה שבשדה מואב היא ראש הפסגה הנשקפה על פני הישימות הוא המדבר הגדול: אשר בשדה מואב לפי שמחלה היה שלו קורא אותו על שמו וכן ערבות מואב ד"א וממדבר מתנה חשיבות גדולה יש בזהוהו בחר כי ממדבר מקום המאון מים נחנה להם במתנה וממתנה נחליאל לא היתה כשאר בארות שבועין במקונו אלא משגתן להם נתגבר והיה נחל גדול והיו"ד יתרה בו כמו היושבי בשמים המגביהי המשפילי ואיל לשון חוזק כמו ואת אילי הארץ לקח וכן כתיב וינאזו מים רבים ומנהליאל צמות ונשענעשה נחל מרוב מים היה הנחל נמשך ומתפשט אחר הבמות ומבמות שבשדה מואב שהוא ראש הפסגה הנשקפה על פני הישימות היה נחל הוצר יורד אל הגיא: (בא) וישלח ישראל מלאכים וכחוב אחר אומר בפ' דברים ואשלח מלאכים רבותינו אמרו שתי אגרות כתבו אחת של משה לשלום ואחת של ישראל למלחמה: (בב) לקראת ישראל המדברה שהיו גם חונים כדכתיב לטוי ויחמו מעבר ארנון אשר במדבר מארנון ועד יבוק ארץ מואב ואת בני עמון במרחם של ארץ כנען וארץ סיחון בין שתיהן וכמו שלקח סיחון את ארץ מואב מלד דרום מן הירדן עד נחל ארנון כך לקח הוא מלד לפון את ארץ בני עמון עד יבוק וע"י כך הותרה לישראל והוא שאמרו רז"ל עמון ומואב סבור בסיחון: (כד) כי עז גבול בני עמון אבל מיבוק ואילך לא כבש כי עז וחזק היה נהר יבוק שהוא גבול בני עמון והיה מפסיק בין סיחון ובין בני עמון: (כו) על כן יאמרו המושלים בלעם ובעור אביו ששכרם סיחון לקלל את מואב הנחומא: בזה חשבון יבוק לרוד בתוך חשבון כי עתה חבון מאחר שהוא עכשיו משל סיחין שבזמן שהיתה ביד מלך מואב היו יראים לרוד בתוכה לפי שהיה מלך חלש: חבנה וחכונן יוחר משהיתה כבר עיר סיחון עיר שהיא עתה משל סיחון: (כז) כי אם יאלה מחשבון פי' אנשי חשבון מרדו במלך מואב מלכס: להנה מקרות סיחון מן הקריה שהיא עתה לסיחון בעלי צמות ארנון לשון מישור כמו מצעלי יהודה כלומר כל סביבי אותן צמות היו מישור: (כח) אוי לך מואב כל זה מהמשל: אבדת עס כמוש שהרי אבדת ונעדרת מן העולם אתה מואב עמו של כמוש בגלות סיחון ואל תתמה על היות אבדת כי פירושו נפגעת כמו אבד ארץ מן הארץ שפירוש נפעל: נתן בניו פלטים הניח כמו ולא נתן סיחון פירוש שאר בניו הקטנים של מואב שהיו פליטי חרבו של סיחון ובנותיו שאין דרכם להלחם הניחה בשבית למלך האמרי סיחון שלא יכול להגילם מידו: (ל) ויניס אבד חשבון עד דיבון עיר חשבון אבדה יורש שלה

מעל כל הארץ עד דיבון שלא יירשנה עוד יורש משל מואביניר לשון יורש כמו למען היות ניר לרוד עבדי ד"א ויניס לשון השלכה כמו ירה בים ופי' ונשליכם מארצם ואם באת לפרשו כתרנומו היה לו ליקנא ויניס וי"ו בחטף ד"א ויניס לשון ניר וחרשיה כמו נירו לכס ניר ורעו יניד עליו וגושים לשון שממה כלומר חרשנו והשימונו את עריהם: ויניס על נקודת יבדילנו להוציאנו זכרנו וכן הרבה: וגושים עד נופח אשר עד מידבא נקוד עליו ללמד שאף מלהלן היה כן: (לב) ויירש את האמורי כתיב ויורש קרי: (לג) ויפטו ויעלו לזר פון על שם שכל ההולך מדרום לנפון הוא עולה דרך הבשן שבין ארץ בני עמון והירדן: ויפטו ויעלו עוג שכל ארצו מארץ כנען לא קראו לשלום לו משום שאמרם בם לא תחיה כל נשמה אבל סיחון שקצת ארצו משל מואב ועמון היתה קראו לו לשלום: ויאל וגו' כבר פי' בפרשת לך לך מפני מה זכה שהאריץ ימים כל כך מנח ועד משה: (לד) אל הורא אותו פירש"י שהיה משה ירא להלחם שמה שעמוד לו זכותו וכו' וא"ת אמאי היה משה רבינו ירא הרי בפרשה לך לך פירש"י ענמו היה מחכיון עוג שהרג אברהם וישא את שרה אשתו אלא י"ל ואפי' הכי זכות הוא לו דהכי אמרי' במסכת אריות פרק כהן משיח אמר רב יהודה אמר רב לעולם ישמך אדם בתורה ובמדות אפי' שלא לשמה שהרי זכות מ"ב קרבות שהקריב בלק מלך מואב זכה וי'תה ממנו רוח בחו של עגלון דאמר רבי יוסי רוח בחו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה ולכן נמי היה ירא משה רבינו שמה שעמוד לו הזכות שהניד לאברהם העברי כי נשנה אחיו עד שאמר לו הקב"ה אל תירא אותו:

כב (א) וינסו בני ישראל לאחר נחון המלחמה חזרו הגברים והביאו נשיהם ופסעו שהיו חונים מעבר ארנון שבמדבר ויחמו בערבות מואב שמארנון ועד יבוק:

שליש סדרא דפרשת חקת

פרשת בלק

(ב) **וירא** בלק וישמע בלק כמו וכל העם רואים את הקולות: (ג) ויגר מואב כשראה שלא החזירו ישראל למואב את מה שכבש סיחון מהם אמר בלבבו יש להם כח לישראל ורבות לפסונ ידש עלינו וחס לא ידעו כי קיאו ישראל ע"י סיחון: ויגר מואב ולא עמון כמו שפירש"י בפרשת דברים גבי אל חתגר בם מלחמה: (ד) ויאמר מואב אל זקני מדין שהיו שכינים אבני ברייתם כדכתיב המכה את מדין בשדה מואב שכלו בני מדין לעזור את מואב והכס הדל בן צדק עמה ילחכו עמה שכבשו סיחון ובנותיה עיירות ממלכת מואב מעתה ילחכו ויעשו כליה בכל הנותר: בלתיך השור בלשוננו שהוא כמסרק לפי שאין לו שנים למעלה כמו בהמות שהורות: (ה) ארץ בני עמו כתרנומו בני עמו של בלעם: (ו) אולי אוכל נכה בו לשון הכאה ואל תתמה אם

הוא לשון רבים שהרי מנינו דוגמתו משכני אחריו גרואה - ד"א נכה זו אני ואהיה אני במלחמה ואהיה בקללה ומנינו קללה לשון סכאה בירמה נכה בלשון: וארשנו מן הארץ - שלקחו מיד סיחון שהיתה מתחלה שלי כשלקחה סיחון מיד מלך מואב הראשון: (ז) וקסמים בידם - ספרי קוסמים כמו שפרש"י וכן חרנוס ירושלמי ואגרין חתימים בידיהוון אגרות חתומות מאת המלך ודוגמת זו מנינו בימינו היה הקסם לקלל בחצים שאל בתרפים ראה בכדו - ד"א שרר הקוסמים ביום כמו לא יגבון קסמא בירושלם: (ח) וישבו שרי מואב עם בלעם לפי שלא היו עם מכירים במדין נחאכסנו עם בלעם אבל זקני מדין שהיו ממדין נחאכסו: בעיר עם חבריהם: (יב) לא תאור את העם - גלוי וידוע לפני הקב"ה מנפת דבר בעל פה ואילו קלל בלעם היו העולם אומרים בשביל קללת בלעם בזה המנפה: (יג) ויאמר אל שרי בלק לא הזכיר שרי מדין לפי שבלק היה העיקר השולט אליו: (טז) שרים רבים - גדולים - דוגמת על כל רב ביחו - רבי מלך בבל: (יט) ואדעה מה יוסף ה' דבר עמי - אע"פ שכבר אמר לו הקב"ה לא הלך עמכם היה דוחק עצמו ללכת ולקלל כסבור שחלל קללתו אמר בלבו אם אינם עשויה לחול מפני מה אינה מיח לי ללכת: (כ) אם לקרא לך - להזמין לאכול עמכם לזבח השלמים לך עמם ואם תאמר מה שחנה המעשה שעכשו אמר לו לך אתם ובחלה אמר לו לא תלך עמכם אלא י"ל מתחלה לא אמר אלא לא תלך עמכם לקללם - ד"א אין זה שנוי אחרי שהסוף לשלוח שרים אחרים רבים וכבדים מן הראשונים - ד"א אם לקרא לך אם כל כך הם שומים שבאו לקרוא לך פעם שנייה אחרי שאמרתי לך לא תלך עמכם קום לך אחס ויראו שלא יועיל להם: (כא) וילך עם שרי מואב - לא עמם ממש אלא אחריהם: (כב) ויחר אף ה' כי הולך הוא - שהרי לא נקח לו רשות בפנים מאירות כדכתיב אם לקרא לך וגו' והיה לו להבין מפעם ראשונה שלא היה בדעתו של הקב"ה שילך הוא ודוגמת זו מנינו במרגלים שלא לך אגשים וגלוי וידוע לפניו שלא היה בדעתו של הקב"ה שישתלחו - ד"א ויחר אף ה' כי הולך הוא שהרי אמר ואלך את הדבר אשר אדבר אליך אותו העשה ולא היה לו לבלעם ללכת עד שידע אותו הדבר והוא מיהר עצמו מרוב שנאה ולא המתין הדבורי נכחה פרשת בלעם להודיע למה שלק הקב"ה רח"ק מו' העממין - שזה עמד מהם ובא לקללם על לא חמם בכפם: וזני נערי עמו - לבדם שלא יהא לו פתחון פה לתלות הטיה האזון לומר שנחבלהם ברוב עם ובכל זאת לא הבינו דרכו: (כג) וחרטו שלופה בידו - מדה כנגד מדה שאמר לו יש חרב בידי: (כד) גדר מזה וגדר מזה - יש מפרשים אותו הגדר פואה הגל שהיה עוד בין יעקב לבין הארמי ואחריו הוא בלעם עד לבן הוא כושן רשעים והוא הלך עכשו ועבר על הגל לרעה לישראל לקללם לך בא הגל שהיה עד ביניהם להזיקו כדכתיב וחלחץ את רגל בלעם אל הקיר הוא הגל

הוא סגדר ועל זה נעשה חנר שנאמר וילך ספי: (כו) ויוסף מלאך ה' עבור - ספי"ש סימני אבות הראהו כלומר כשצא לקלל מתחלה את בניו של אברהם אבינו לא עמדה להם זכותו של אברהם אבינו והיה לו לבלעם הדך פתוח לכאן ולכאן כנגד ישמעאל ובני קטורה היינו ותלך בשדה ושוב כשחזר ובא לקלל לא עמד להם זכותו של יצחק והיה לבלעם דרך פתוח מזה אחר כנגד עשו בן יצחק והיינו וחלחץ אל הקיר וכשחזר ובא לקלל הועילה להם לישראל זכותו של יעקב שמתחו היחה שלמה והיינו אשר אין דרך לנפות ימין ושמאל: (כו) וחרבן תחת בלעם ויחר אף בלעם - אמר עכשו כשהזקתי ואין בי יכולת לעמוד על רגלי רבצת תחתי: ויך את האהון במקל - פעם ראשונה ושניה הכה אותה בבהג או בשופ פעם שלישיה במקל כדרך שעושין לבהמה עקשת שעסקיה רעים: (כח) מה עשית לך - הלא"ד בשו"א: (ל) אשר רבצת עלי - כמה פעמים כאן פוסקת המלה שהרי יש רביעי על עלי: מעודך עד היום הזה - קאי אהסכון הסכנתי כאשר האומר לחברו המעולם עשיתי לך כן כלומר מאחר שאני רגילה בךך היה לך להבין שלא לחכם עשיתי לך כן: (לב) כי ייס הדרך לנגדי - כי לשון אפי' כמו כי מנחם הבכור רפאה נפשי כי חטאתי לך: ירעי' לשון סגירה כמו יסגרתי אל אל עייל וע"י רשעים ירעני כך הפי' הגה אנכי יאחזי לטעון לך ואפי' היה הדרך סגור לנגדי: (לג) ותראני האהון ותע לפני - כלומר כל שעה היחה לפני אלא שנעמה לימין או לשמאל: אולי נעמה מפני - אבל אם נעמה מפני מכל וכל שהיתה חוזרת לאחוריה מפני הדוחק שהיתה מכה אז אוחך הרגתי מפני שהיית דוחק אותה - מפני חוץ מפני: ואותה החייתי - שהיחה אנוסה וכן הוא שיש חלוק בין לפני למפני שהרי מפני פירושו חוץ ממרית פני כנון ונשל הגוים האלה מפניך מוריסם מפניך: גם אוחך הרגתי - פירש"י הרי זה מקרא מסורם וכו' - כלומר אם הייתי מפרשו כמו שהוא כתוב נמאל וגם סמוך לאוחך היה מרבה מעין אוחכה כלומר איש עמך אבל עכשו כשתפרשו אחר הסירוס גם הרגתי אוחך רבנו מעין אוחך והוא הבהמה וה"ק אולי נעמה מפני ד"א גם לרבות ההרגיה עם הלהיחה ויש מפרשים דברים ככתבן גם אוחך הרגתי לרבות את הנערים שהלכו עמי שלא נעו מן הדרך ולכן לא הזכירם הכתוב מכאן ואילך: גם אוחך כ"ק [אולי י"ל כ"ק ה"א]: (ס"א) גם אוחכה הרגתי פרש"י הרי זה מקרא מסורם וכו' כ"ו' אם הייתי מפרשו כמו שהוא כתוב נמאל גם סמוך לאוחך והיינו מרבה מעין אוחך והוא הבהמה וה"ק אולי נעמה מפני כי אתה גם אוחך ואותה החייתי אבל עתה שנעמה מפני אוחכה ואותה החייתי ולא היא כי היא נהגתה מפני כבוד סברות לשיך לך לפרשו מסורם כפי רש"י -

כד (א) ולא הלך כפעם בפעם. לא הלך לקראת נחשים ונסיונות ממקום למקום בפעם זו כמו פעם בפעם אחרת כי ידע שלא יועיל לו כי לא ראה נחש ביעקב ונחלון לבדכם והקב"ה הסכים על ידו כדכתיב ורחי עליו רוח אלהים: וישת אל המדבר פניו. הוא ערבות מואב ששם היו ישראל: (ד) אשר מחזה שדי יחזה. לשון נבואה כמו ודבר מה יראני והגדתי לך: (ה) מה טובו אהליך יעקב. ברכו בלשון זה לפי שיעקב נקרא איש חס יושב אלהים: (ו) יזל מים מדליו. מניו מים בלשון יחיד כמו מי נדה לא זורק עליו. מדליו. ורעו דליותיו המים יזלו מהענפים על הפרשים: ורעו במים רבים. ומתוך כך שבראש הענפים על הפרשים יהיה חדיר במים רבים ולא ידלג ולא ימוט מעשות פרי זהו המשל והמליצה וירוס מחגג מלכו וגו': (ח) וחניו ימחן. ובחניו ימחן גויים רצו כמה תיבות חסרות ב"ח כמו שבי אלמנה בית אביך כי ששת ימים עשה ה' את השמים: (ט) מצרכיך ברוך ואורריך ארור. שוטם הוא הבא לקללך שהרי הוא מקלל עמו שנאמר ואברכה מצרכיך ומקללך ארור וכתיב אורריך ארור ומצרכיך ברוך: (יא) ועשה ברח לך אל מקדמך. לשון קלות ומסירות כמו כחה דודי: ס"א ועשה ברח לך בלק לא אמר לו עכשיו לכה נח אחי אל מקום אחר כמו שאמר בלעם לפי שהיה יודע שלא יקללם לפי שאמר בלעם ואורריך ארור וא"כ אם יקללם יהיה בארור ולפיכך אמר לו ברח לך: (יד) לך אישך. משה רבינו סחם את העצה לפי שבלעם אמר לבלק בחשאי אך בפרשת מדין גלויה הוא שאמר החייתם כל נקמה וגו' הן הגה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו': אשר יעשה העם הזה לעמך. הוא יהיה באחרית הימים כמו שמפרש והולך: אראנו ולא עשה וגו'. אם חדודוג להם עכשיו בענין ענה זו אין לך לירא מהם כלום: (טז) ויודע דעת עליון. שאין דעמו לקבל את ישראל בעוד שהם זכאים: מחזה שדי יחזה. כשהוא שוכב ונפול על מחתו בזליה וגם בשעה שהוא גלוי עינים כלומר גם ביום גם בזליה רואה מראות: (יז) אראנו ולא עשה. על דוד נחנא: אשורנו ולא קרוב. כפל מלה הוא: דרך כוכב מיעקב. לשון הליכה כמו הארץ אשר דרך זה פירש כבר החזיקו בדרכם הכוכבים לבוא לעזור להם לישראל: וקס. כבר השבט והשמלה מישראל: ומחן פאחי מואב וגו'. דוגמא הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיפרא: ומחן פאחי מואב. הולך ומחנאט שלכחיד יירשו עוד ישראל אדום מואב ועמון כמו שהתנה הקב"ה לאברהם בצריית בין הבתרים את הקניזי ואת הקדמוני שהם עמון ומואב ואלדום: וקרקר כל בני שת. י"מ הם בני מואב שהם בני ערוה וזנות מגזרת השופי שת: (יט) וירד מיעקב. רודה יקום מיעקב והאביד שריד מכל עיר אדום וזהו יואב שנאמר כי ששת ימים ישב שם יואב עד הכרית כל זכר באדום וגו': וירד מיעקב וגו'. עליו נאמר ולא יהיה שריד לבית עשו וגו': (כ) וירא את עמלק. הוא מבניו של אדום היה אלה לפי שהיה לבדו מודוין להם לישראל תחלה ניבא לו בלעם את מסלחו לפנמו: וירא

אלה סבל נח אברהם יחזק יעקב משה כדי להזיל בהם ארץ שבעה עממים וכנגדם נשא משלו שבע פעמים: שבעה פרים ושבעה אילים כך מנהג דברי בני אדם תם בחורה מיניו בזמם עניינים שבעה שבעה: (ב) פר ואיל בזמנח. על כל מזבח: (ג) ויך שפי. מכותח ונשבר מלחינת הקיר ומרוב שנאחו רוחם לא המחין עד שנחפא: שפי לשון שפו עזמותיו: (ד) ויקר אלהים. הקו"ף בשפת [ר"ל בקמ"ץ] ולשון מקרה דוגמא וירא שהוא כמו ויראה: וכה מדבר"ל הוצרך לפרש כאן הדבור שהרי בלעם פירשו בשעת הנבואה: (ז) מהררי קדם. כפל מלה הוא שהרי כתוב ארם מקדם: (ח) מה אקוב וגו'. שהרי מראש זורים שאני עומד כדכתיב ויעלהו בזמות בעל: (ט) ומגבשות אשורנו. שהם לבדם שוכנים ואין שום אומה יכולה להם שהרי בוראם הבנעים להוסיבם לבטח כדכתיב וישבתם לבטח בארצכם: (י) מי מנה עפר יעקב. מי יוכל למנות עפרוריתו של יעקב הם הבנים דקים כלומר גם יש בהם. בנים קטנים שאינן בני מניין שהרי ישראל לא נמנו רק מעשרים שנה ומעלה נמלא עפר יעקב הוא הפך מרובה על הגדולים כמה ירות ואם הגדולים חטאו הקטנים לא חטאו לכך אינו חפץ בקללתן: ומספר את רובע ישראל. אחד מרביעיותיהן של ארבעת דגליהם כדכתיב אסם קאשו תראה וגו': תמות נפשי מות ישרים. ראה באינפניו ונחש עשוד ליפול בחרב: (ג) לך נח אחי אל מקום אחר. בר"ף כפולה אף על פי שהוא לשון הליכה: (טו) ואנכי אקרה כה. האל"ף בחירק: (יט) לא איש אל ויכז. אינו איש לחור מצרכמו ביון שברכתיים היום בשמו שהרי לא פשעו: וכן אדם ויהנחם. שלש נחמות מליות אחת בני שאינו עומד בדבורו ואחרת בני שאינו יכול והשלישית בפשיעת המקבל ועל השמים אמר בלעם וכן אדם ויהנחם: (כ) וברך ולא אשיגה. למה שברך לא הביט און ביעקב: (כא) ותרועת מלך זו. במתנה ישראל הה"ד והרעותם בחלונות ונזכרת לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאויביכם: (כב) כחעפות. לשון כפל כמו מנהג עשה כלומר בכפלי כפלים כמו כסול מכח ראם אין דמות וערך לכחו אלא אחו לו הכתוב ראם לפי שהוא צריה גדולה כדי להסביר לעולם כפי מדעם: (כג) כי לא נחש ביעקב. לשון נחשתי ויצרכני כי נחש יחש צו אחת אמרת לך נח אחי אל מקום אחר אין שום ניחוש ואין שום נסיון מועיל ביעקב ואין שום קסם מועיל בישראל לקללם: כעה יאמר ליעקב. למה הבאת לאחור עצרם את הירדן כעת והוא יאמר ליעקב על יעקב ועל ישראל כמה פעולות פעל הקב"ה עם אלו דוגמא מה רבו מעשיך שהוא כמו כמה רבו: כעה. כמו אשכז אליך כעה חיה ליעקב ולישראל. על יעקב ועל ישראל כמו אמרי לי אחי הוא ומה שהזכיר יעקב לפי שהיתה מסתו שלמה מה שאין בן אברהם ויחזק: (כד) ודם חללים ישחיה ליעל קאי וכארי יתנשא שאוכל ערק ושותה דם-חללים: (כה) גם בך לא הצרכנו כסבור בלק שבלעם מצרכם נבואה של עכשיו והוא לא היה יודע שמהנבא רק מה יהי בסופם:

דבר פעור־שהערימו להחפיתכם ומהם יש לכם לנקום ולא מפינחס : על דבר כזבי בה נשיא מדין אחוחס־ובי בה אחוחס והלא הית' בה אומחה היתה אלא לפי שנהנה נפשה על אומחה נקראת אומחה על שמה :

כו (א) ויהי אחרי המגפה • כשכלו מתי מדבר יש כאן פרשה אף על פי שהיא באמצע הפסוק ע"י

שכאן נפסקה גזרת מתי מדבר ומכאן ואילך בא למנות הבנים מבן עשרים שנה ומעלה שנכסו לארץ : (ב) שאלו את ראש כל עדת בני ישראל • כדי לחלוק להם את הארץ כדכתיב לאלה מחלק הארץ וגו' לרב תרבו נחלתו והם יכנסו לארץ : (ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אותם • את דברי הקדוש ברוך הוא שאמר למנות את ישראל • ד"א אותם עמם דוגמא וזכרתי את בריתי אותך בימי נעורריך : (ד) כאשר צוה ה' את משה ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים • שיהיו נמנין מבן עשרים שנה ומעלה • כמו כן נמנו מבן עשרים שנה ומעלה :

(ה) משפחה הפלואי • משפחתו לא נחקיימה רק בנימואל בן בנו שהרי אחיו נבלעו : אלה משפחות הראובני־הסלת יו"ד ה"א של עם אִין כאן בשום שבט רק בראובן ושמשון וזבולון־בראובן ושמשון כדי לפיים דעהם ולקרבם אחרי שהיו נוזפים בראובן בזבולון יצועי אביו ושמשון במעשה זמרי וזבולון ע"י שהולך כמה פעמים בצוקים סכנה כדכתיב וזבולון עם חרף נפשו למות : (ו) בנסוחם על ה' • אמר רב חסדא כל החולק על רבו כאלו חולק על הקב"ה : (ז) ובני קרח לא מתו • אף על פי שלויים היו הזכרים הכחוב עם בני ראובן על ידי שדעשם של דתן ואבירם שהיו מבני ראובן קשה היתה מדעת קרח : (יב) לנמואל • הוא ימואל : לזרח פרש"י אצל משפחת אהוד בטלה וכו' לפי הפשט לפי שלא העמיד משפחות לא הזכר ועוד פרש"י וכן אצבון לנד • חז"ק • שהרי

בסמוך פרש"י לאזני אומר אני שזו משפחת אצבון וא"ת אם אזני הוא אצבון לא נדע אי זו משפחה שביעית נפלה וי"ל שהסרה משפחת יהוה לאשר ועוד פרש"י ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועזיאלו ומבני יצהר לא נמנו כאן וכו' כלומר גם משפחת היצהרי נפלה שהרי ממנה לא נמנה כאן אלא משפחת הקרחו ואין זה מנין הואיל ואינה אלא שליש המשפחה כדכתיב בפרשת וארא ובני יצהר קרח ונפו וזכרי ועוד פרש"י והרביעית לא ידעתי מה היא כלומר לא ידעתי איזו משפחה רביעית מבני לוי שנפלה לפי שבפרשת במדבר מונה שמה משפחות משפחת הלבני והשמעי והעמרמי והיצהרי הסברוני והעזיאלו המחלי והמושי וכאן בפרשת פינחס מונה חמש משפחות משפחת הלבני והסברוני המחלי והמושי והקרחי : וקצת הוליד את עמרם־היינו משפחת העמרמי ומשפחת הקרחי אינה סכום משפחה כדאמרינן לעיל הרי שאלו חסר כאן מבפרשת במדבר רק שלשה משפחות היינו מה שפרש"י והרביעית לא ידעתי מה היא וא"ת מאחר שלא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי נמנא שחסרו ד' משפחות משבט לוי נפו וזכרי שמעי ועזיאלו אלא י"ל לא נמנו לראשי משפחות למטה מבני בנים רק בזמנה ואפרים שנולדו על ברכי יוסף ועל זה נאמר מעלתך אשר הולדת אחריהם מה שאפרים ומנשה

(בא) וירא את הקיני • הוא עמון הוא הקיני האמור בפרשת בריה בין הכתרים את סקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני שכן עמון ומואב ואדרום וכבר יצא על מואב ואדרום בשל עתיד ועשיו מתנבא על עמון : איתן מושביך וגו' איתתה מתנבא על שאמר הקב"ה לישראל אל תאורס וגו' חייך לא יועיל לך זה לעתיד : והים • שם דבר הוא פירש שימת בסלע קנן סרסרו שימת קנן בסלע הוא : (בב) כי אם יהיה לזכר קנן • אלא קנן יהיה לזכר ולפירוד מן העולם : עד מה אשור חשך • אשור לא ייחך עד שחיה לזכר • כי אם לשון אלא בכמה מקומות : קין־כך שם המקום ועל שמו נקרא עמון קיני : (כד) ויקם בלעם • שהיה נופל וגלוי עינים : וישב למקומו • אל ארס נהרים •

כד (ד) נגד השמש • פירש"י מדרש אגדה השמש מודיע את החוטאים העון נקפל והחמה

זורחת עליו • חז"ק • כיון שמת אהרן נסתלקו העניים : (ה) הרגו איש אשפוי בענין תליה כמו שנלשנה דוגמא כי הרגו סהרגנו : (ו) ויקרב אל אחיו את המדינית • לשון הפעיל מענין שכיבה כמו ואבימלך לא קרב אליה • ואקרב אל הכניאה : והמה כזבים • על שאמר משה הרגו איש אשפוי והוקשה להם להרוג את קרוביהם : (ז) וירא פינחס • ראה שאין אדם חש על מצות משה : ויקור את שביחם • ואם נטמא בהם אין בכך כלום שהרי אמרו רבותינו ז"ל לא נבאין פינחס עד שהרגו לזמרי : אל קבתה • אל נקבותה מגזרת ויקב תור גדלתו שהנו"ן נוספת :

שלימא סדרא דפרשת בלק

פרשת פינחס

(יא) פינחס בן אלעזר • השיב את חמתי כדכתיב ותעזר המגפה לפיכך אין להם לישראל לשנאותו אם הרג נשיא אחד מנשיאיהם : (יב) את בריתי שלום • אין לו יורא מקרובי זמרי וכזבי • את בריתי שלום • מקרא חסר והרי כאלו כתב את בריתי ברית שלום דוגמא כסאך אלהים שהוא כמו כסאך כסא אלהים וכן הארון הכרית שהוא כמו הארון ארון הכרית ועוד הרבה • ד"א בריתי שלום דואנ היה סן יפסיד כהונתו דאמרי' כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו עד שהבטיחו הקב"ה הואיל והרניחה לשם שמים היתה כמו שפרשם והולך : (יג) ברית כבונה עולם • כל כהנים גדולים שהיו במקדש אפילו בתחלה בית שני היו מפינחס כדכתיב בדברי הימים ואלעזר הוליד את פינחס וגו' : (יד) אשר הכה את המדינית־עם המדינית אצל אם פירש ממנה לא היה נהרג כמו שאמרו רז"ל : (יז) צרור את המדינים • אין זה צווי לאלהת שהרי בפרשת מות בצעת המעשה נצטוו אלא לישב דעתן מענין המגפה שהיתה על ידי מדין נכחז כאן : צרור את המדינים • ולא את המואבים כי המואבים מדאגה עשו סן יבואו ישראל ועוד ישראל לקחו ארצם מיד סיחון : (יח) כי זכרים הם לכם • מכאן אמרו אם בא להרגן השכם להרגו : בזכליהם אשר נכלו לכם על

אחיה גדולה בשנים וכן שנתנו בשביל חלוקת הארץ
מנחה אחרונה לפי שלא נעלה חלק בה' ויהיה שכבר מנחה
לא מנחה : (ג) אלה משפחות נפתלי וגו' . סכום כולם
חוז משפט לוי חמשים ושבע משפחות כיצד דגל תימנה
ארבעה לראובן חמש לשמעון שבע לגד דגל מזרח
חמש ליהודה ארבע ליששכר שלם לזבולון דגל ימנה
שמונה למנשה ארבע לאפרים שבע לזבולון דגל אפונה
אחת לרן חמש לאשר ארבע לנפתלי : (גא) אלה פקודי
בני ישראל וגו' . מנין זה מועט ממנין שבמדבר סיני
אלף ושמונה מאות ועשרים שאילו היה כן אחר היו
אומרים עכשיו שאנחנו מרובין לכבוש הארץ אבל אם היו
מועטין היו אומרים לא נוכל לכבושה ולפיכך לא ראה
הקב"ה שירבה מנין זה על אחר שבמדבר סיני אף
על פי כן כבשה כי אין מעטור לה' להושיע בין ברב
בין צמעט : (גב) לאלה לחמשים ושבע משפחות המנין
כאן חלק הארץ בנחלה במספר שמות חמשים ושבעה
חלקים כנגד חמשים ושבע ראשי משפחות : (גד) לרב
תרבה וגו' . לא שיהו כל החלקים שוים אלא לפי
הזכרים . שיש לכל ראש משפחה במשפחתו היינו ארש
לפי פקודיו וגו' . ארש . יצאו נשים שומעו ואדרוניים :
(גה) ארש יצאו יהושע וכלב שלא נעלו בגורל אלא על פי
ה' . אך בגורל יחלק את הארץ . אך קודם שתחלק את
הארץ לחמשים ושבע חלקים חלקיה בגורל לשמות מעות
אבותיו של כל ראש משפחה כיצד יחלקו בשנים עשר
תחומין כנגד י"ב שבטים וכוחב שמוה י"ב תחומין כנגד
הי"ב שבטים וכוחב שמוה י"ב תחומין בשנים עשר
פתקין ונחנה בלפי אחד והמונה טורף בקלפי של תחומין
פתקין ובקלפי אחד ובקלפי שנים עשר פלוגי
ובידו אחרת פתק חמוס פלוגי וזוכה כל שבט בתחום
העולה לו וכן כולם ולפי רוב שבט ומיעוט שבט יקדו
וירחיקו מלך תחום שבט פלוגי מחצרו לתת לכל אחד
כפי הראוי לו כדכתיב לעיל לרב תרבו נחלתו וגו' ואם
יחלקו את הארץ מתחלה בגורל ל"ו חלקים לנ"ו ראשי
משפחות ואח"כ י"ב חלקים לי"ב שבטים זה ימנח חלקו
בשבט שאינו שלו וזה חלקו בשבט שאינו שלו וכתיב
וירא את ישראל שוכן לשבטיו וכתוב ארש מנחלת משה
אבותיו ידבקו בני ישראל : לשמות מעות אבות . יצאו
גרים ועבדים : (גז) על פי הגורל לאחר שתלקו לי"ב
תחומין חלק נחלתו שלכל שבט ושפט על פי הגורל
לפי סכום ראשי משפחות שבו כגון ד' לראובן ה'
לשמעון וכן כולם : בין רב למעט . כיצד ד' משפחות
לראובן השתים מרובות והשתים מועטות אחת
מהמרובות ארצו חלק לג' חלקים ע"י גורלות ופתקין
ב' חלקים לב' משפחות מרובות וחלק שלישי יחזור וחלק
לשנים לשתי משפחות מועטות וכן כל שאר השבטים
עד שיתחלקו כל החלקים על פי הגורל כל הגז' חלקים
לנ"ו משפחות : בין רב למעט . הלמ"ד נקודת בחיר"ק :
(גו) ואלה פקודי הלוי . לחלוק להם כשאר המ"ח עיר
כמו שפירש בפרשה מסעי : (סב) שלשה ועשרים אלף
ענין זה מוכיח שהארון היה מכלה בהם שהרי הן נמנין
מבן חדש ולא נוסף במנין ל"ח שנה רק אלף וישראל

אולידי כבר לך יהיו לקרותם בתי אבות כמו בני
יהודה ואשר ולכך נקראו הם ראשי משפחה כמו שפרש"י
גבי לישוב . ד"א הואיל ונספ וזכרי היו מאב אחד לא
חשיב להו אלא משפחה אחת . ועוד פרש"י נראה
שכל עשרים וארבעה אלף נפלו משבטו של שמעון ראה
לדבריו יש שבט חסר כאן ממה שהוא בפרשת במדבר
והמחמשים אינם פחותים החומש אבל שבט שמעון חסר
כאן מן המנין שצפרשה במדבר שבעה ושלשים אלף
ומאה ומאלף אחת למד אוחס כ"ד אלפים שמתו במגפה
סיו משבטו : (מו) לנפון . הוא אפיון : לאוני פרש"י
הוא אצבון כבר פירשתי : (ב) לפרץ . בני פרץ נחלקו
לשלוש משפחות האחת נקראת על שמו והשתיים על חזרון
ומול : (כד) לישוב . הוא יוב שנתוספה לו ש"ן
אחת משני שני"ן שבטם אביו ולכך אינה נקראת בשם
אביו : (כט) בני מנשה למכיר . כל השבטים נמנו
כאן אחר הסדר שנמנו בפרשת במדבר חוץ ממנשה
ואפרים שבכאן הקדים מנשה לאפרים לפי שמספר
משפחותיו ערפו על משפחות אפרים ובמדבר עודפות
משפחותיו של אפרים על משפחות מנשה לכך הקדים
להלן אפרים למנשה ועוד שאפרים ראש דגל ובאיתו
פרק התחילו סדר דגלים לכך הקדימו אבל כאן שנמנו
בשביל חלוקת הארץ הקדים מנשה לאפרים לפי שהיו
שבטו לקחו נחלתם תחלה בעבר הירדן : למכיר . בני
מכיר נחלקו לח' משפחות אחת נקראת על שמו והאחרת
על שם גלעד והשש על ששה מבניו של גלעד : (לז) ואלה
בני שולח . פירש רש"י לא וחשוב כולם ותמנח
בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמנה וכו'
חז"ק . הרי אין בפרשה זו משפחת לוי רק ה' משפחות
ומנחה : לשולח' בני שולח נחלקו לשתי משפחות אחת
נקראת על שמו ואחת על עירן : (לח) גלעד . בני גלעד
נחלקו לשלוש משפחות אחת נקראת על שמו והשתיים על
ארד ונעמן לאחירם הוא אחי : (לט) לשפוס . הוא
מופס : לחופס . הוא חופס וממו מבניו של בנימין
חמשה כבר גר' ונעמן ראש ארד הוא שפרש"י לעיל
וחמש משפחות משבט בנימין גטלו ונשתתירו לו שבט
משפחות החמש החמש בניו והשתים משני בני בניו :
(מ) בני גלעד ארד ונעמן . גלעד קרא לשני בניו שמוה
לזכרון לשני אחיו : (מד) בני אשר . חסר
כאן ישוה ולכך פרש"י גבי לאוני אומר אני שזו משפחה
אצבון דאי ס"ד שמשפחת אצבון נפלה הרי נפלו ח'
משפחות חמשה לבנימן ואהוד ואצבון וישוה : לבריעה'
בני בריעה נחלקו לשלוש משפחות אחת נקראת על שמו
ושתיים על חבר ומלכיאל : (מו) ושם בת אשר סרח היה
לו לומר ובה אשר סרח אלא נראה דה"ק סרח היה לה
שם שהיתה בת אשר לפי שנדלה בחוך ביתו והיתה
נקראת על שמו אכן לא היתה בהו אלא בת אשתו
והחננוס מוכיח ושם בת אשת אשר סרח חז"ק . מי
ילדה אם אחד מן השבטים ילדה אמאי לא הזכיר שמו
עליה ואם איש מעלמי' ילדה למה נתיחס' על יעקב אביו
אלא י"ל לפי ששמה ידוע היה ביותר במעשים טובים
ובחסידות כתיב בה ושם כלומר ושם הידועה והשנובה
בדעה למזרים מנה סרח החלה לפי שהיא היתה על

שמתו משתו מעשרים שנה ומעלה היה מספרם עכשיו קרוב למנין שבמדבר סיני :

כז (א) ותקרבנה בנות ללפחד בן חפר . ע"י שראו שנמנו הזכרים שבמשפחות חפר ולא נמנה עמהם ללפחד שהיה בנו : (ג) והוא לא היה בתוך העדה . ולא היה בן עשרים באותו הפרק להיות הגזרה חלה עליו אלא בחטאו מת ודינו יירש : (ה) ויקרב משה את משפטן . יודע היה משה שהבנות נחלות על מה נחלקו אם יירשו בראוי כבנוחוק אם לאו : (ז) נחון תתן להם נחלה . זו נחלת אביהם : בתוך אחי אביהם . זו נחלת אחי אביהם : להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם . מרדכייהו בנ"ם לשון זכר אף על פי שהן היו נקבות : (יב) עלה אל הר העברים . חסר כאן מה שהתפלל משה לעבור בדרך ופירשו במקום אחר כדכתיב ואתחנן אל ה' וגו' : כאשר נאסף אהרן אחיך וגו' . על אשר לא קדשתם כד כתיב בפרש"י חז"ק . דפסוק זה אינו כאן אף הוא בפ' האזינו וכאן כתיב כאשר מריתם פי וגו' אבל לפי הל' שבספרי ניחא כאשר מריתם פי במדבר יין רבי שמעון בן אלעזר אומ' אף משה ואהרן בהכרת מתו שנה' על אשר לא קדשתם אותי ה' אף קדשתם אותי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר ושמה מפני כבודי של משה ואהרן לא נקט ליה בפרש"י למילתא דרבי שמעון בן אלעזר אלא למסקנא דמילתא : (יז) ה' אלהי הרוחות . עלנ"ט בלע"ז כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו : (כ) ונתתה מהודך עליו . דוגמא ולא נתנו עליו הוד מלכות כלומ' תכבדו בפניהם כדי שיכבדוהו הם וישמענו אליו : (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמיד . ולא יתגלה בעלמו : (כב) ויסמוך את ידיו . כמו סמיכה קרבן להודיע כי מרצו . נתמנה וזמה לחוד למנות פרשים בעיניו זה כמו שלמדו לעשות דגלים ומנחה אותו דגלי השבטים :

כח (ב) ששמרו להקריב ל'י מה שמירה האמורה גבי ספסל . בקור אף שמירה האמורה כאן בקור : להקריב לי כמערדו . אף בשבת אף בסומאם אם לא ימלא סהור לא ייטח הקרבנות ואפילו בשעת מלחמה וכן מצינו ביהושע שהוכיח המלאך על שבטלו התמיד כשצרו על יריחו . ד"א כמערדו שלא יקדימו קודם הבקר ולא יאחרו אחר הערב : (ד) את הכהן אחד . פרש"י אע"פ שכבר נאמר בפרשת ואתה הנהו היא היתה אזורה לימי המלוכים וכאן נראה לדורותי ואם תאמר הכי התם בפרשת הנהו כתיב כהדיא לדורותיכם אלא י"ל דמישע דרות שנים ולא יתיר ולכן זריך האי קרא דכתיב ביה ט דמשמע זירו מיד מכאן ולדורות : (ה) ועשירית האיפה סלת . מה סולה האמורה בתלושים של חטין אף כל סלת האמורה בתורה של חטין : בשמן כתיב . היתה נדוך במדוכה וכוחטים אותה בידים ואין עולרין אותו בנת כדי שלא יתמנו בן השמרים : רביעית ההין . ג' לוגין : (ו) עולת תמיד העשויים בזה סיני . מאחר שהקרבנות אותה בסני כדכתיב וישלח את נערי בני ישראל ועלו עולות איני רוצה שחבטל לעולם : (ז) וכנסו . קאי אנסכי יין ואנסכי מנחה דמחיד הבקר : (ט) וזיוס השבת .

כלל הקרבנות כתיב ביה הקרבה או עשיה ובשבת הואיל ונאסרה בה מלאכה מפני כבודה לא נאמר בקרבנותיה הקרבה ועשיה כאלו אין מלאכה נעשית בהם : שני כבשים . לא הערית הקב"ה במוסף של שבת יותר מדאי אלא המוסף שזה לתמיד ולא נאמר בה חטאת כמו בשאר מוספין מפני כבוד שבת שאין לשמוע בשבת דבר האכל לשם אדם אלא כל הקרבנות לגבוה ועליו יסרו ריח קרבנותיה ואע"ג דמוספי חטאת קרבין בה כגון בשבת דר"ח ושבת דיו"ט מ"מ במוסף שבת דעלמא עבד רחמנא הכירא : ונסכו . קאי אנסכי יין : (י) עולת שבת בשבתו . לא נאמר בו ושעיר לכפר ללמדך ב"ש ובראשי חדשים שבקרבנותיהם כתיב חטאת או כפרה והם באים לכפר התקינו שיהו קורין אותן ועולין להם לישראל קריאתו כאלו הקריב' כמו ששנו רבותינו ז"ל כל זמן שקורין בהן מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני אבל קרבן מוסף שבת לא כתיב ביה לא חטאת ולא כפרה ללמדך שאין קרבנותיו באין לכפר לפי ששבת מכפרת אלא לרית יחוח הן באים ולכן אין קורין בחורה מוסף שבת כמו האחרים : ונסכה . קאי אנסכי יין ואנסכי מנחה דעולת תמיד : (יא) ובראשי חדשיכם . חדש ניסן שכן כתיב בו הכהן הזה לכם ראש חדשים . פרים בני בקר שנים ואיל אחד . וכן מוסף של פסח ושל עזרת לפי שבראשי חדשים שהן חמלת החדש וצרגלים שהן באסיפה הוסיף במוסף שלהם אבל של ראש השנה ויום הכפורים ושמיני עזרת אין בהם אלא פר אחד בראש השנה משום דלויכא שני מוספים של ר"ח ועל ר"ה וזיוס הכפורים אינו ופר של אהרן ושעירי הגורלות משום הכי סני להו בפר אחד ובשמיני עזרת פר אחד כנגד כל ישראל גוי אחד : (יד) בחדשו . בהחדשו בשעת החדש זריך להקריב קרבן כזה לכל חדשי השנה : (טו) ושעיר עיזים . לכפר על וישחטו שעיר עיזים במזבחת יוסף : לחטאת לה' . לפי שהוא ראשון כתיב ביה לה' שיהא לשם שמים וכן כולם : על עולת . עם עולת : על עולת התמיד יעשה ונסכו . סרסוה עם עולת התמיד ונסכו של תמיד יעשה החטאת : ונסכו . קאי אנסכי יין ואנסכי מנחה דעולת התמיד : (יז) מקרא קדש . לשון מקר' כהרגומו קרי מערשי במאכל ובמשתה ובכסות נקיה : כל מלאכה עבודה . מלאכה של עבודה אסורה וכל מלאכה אוכל נפש מותרת לכך כתיב כאן כל מלאכה עבודה לא תעשו אבל בשבת ויום הכפורים ששאריות בכל מלאכה כתיב כל מלאכה לא תעשו : (יח) חמיימים יין לכוס . אבל אם יהיו בעלי מומין הרי אדם מחללין שבת בשמיטתן ובפשיטתן שהרי אינן קרביו ועל כן נאמר קדשי בית ואם שבתותי חללת ולכן לא כתיב חמיימים בראש חדש הואיל ואינו אסור בעשיית מלאכה : (כד) כאלה תעשו ליום שבעת ימים . למעלה בתורת כהנים בפרשת אמור דמשמע בעיניי הארץ כמו שפי' להלן מוכיר הרגלים והתבואות הרגילות לבא בהן לסיפך הזכיר הקרבנות הבאות בגלל העומר ושמי שלחם אבל כאן לא הזכיר רק הקרבנות הבאים על היום : ונסכו . קאי אלאם אשה דסליק מיניה והוא נכסי יין ונסכי מנחה : (כו) וזיוס בכפורים

מוסף : (טו) ועשרון עשרון . נקוד על ועשרון :
 ונסכה . קאלי אנסכי יין דגמ ואנסכי מנחה לעולת
 ההמיד : (יז) וזיוס השני פרים שנים עשר . פני
 החג הולכים ומתמעטים לפי שכל ישראל שהיו בירושלים
 כל הח' ימים מה שאין כן בשאר רגלים ואם יראו
 שיקריבו בשוה כל השמנה ימים יהיו להם למשא מפני
 היליאה שחיה מרובה : (יט) ונסכיהם . כל לשון נסך
 דשאר ימות החג קאלי אנסכי יין ואנסכי מנחה ולפי
 שקרבנות החג חלוקים הזכירו דבר יום ביומו מה שאין
 כן בפסח : (לב) וזיוס השביעי פרים שבעה . פרים
 של שבעה ימי החג עולים לשבעים כנגד חמשים וששים
 שבתות ושבעה ימי פסח ויום אחד של עזרת ויום אחד
 של ר"ה ויום אחד של יום הכפורים ושמנה ימי החג
 שבעה עולים לשבעים פריש"י שהם כנגד ז' אומות וזימי
 המקדש מגינין עליהם מן הייסורין ולכך הענישם הכהו'
 בספר זכריה על חג הסוכות יותר ממשאר מנחת לפי
 שפרי החג הסוכות מגינין עליהם : (לד) ושעיר חטאת
 אחד . בכל ימי החג לא קתיב לכפר עליכם לפי שיש
 בחג פרים הבאים לכפר על האומות ולפיכך לא חלה
 הכתוב הכפרה בירשאל . ד"א מה שאין כתוב בהן לכפר
 עליכם היינו לפי שאין זריכוין עדיין כפרה כמו
 שפירשתי בפרשה אמור ויום הכפורים מכפר וראה
 לדבר שמיים כפורים ואילך לא קתיב לכפר עליכם :
 (לה) ביום השמיני . וזיוס לא נאמר ללמד שהוא
 יו"ט לעצמו : עזרת תהיה לכם לכך נקרא שמיני חג עזרת
 וממעט זה כמו כן נקרא שבועת עזרת דכתיב ביה
 בשבועותיכם ומתרגמינן בעזרותיכון אבל שביעי של
 פסח שלא נאמר בו עזרת לכם אלא לה' אלהיך לא
 נקרא עזרת : ביום השמיני עזרת תהיה לכם . אם כן
 למה הזכירו חכמים להפטר מן הסוכה ביו"ט האחרון
 אלא כל שבעת ימי החג היו מתפללים לסלילים ויום
 האחרון היו מתפללים לגשמים ולכך נפטרו מן הסוכה
 כדי שיסתללו בלב שלם על הגשמים : (לו) פר אחד איל
 אחד . הקיל בקרבן שמיני עזרת להראות שלא עזרם
 לישראל אלא מהוך חבתם : (לז) לעלותיכם כגון כשני
 שבת הבאים תדיר בפסח ובסוכות :

שלימא סראא דפרשת פינחס

פרשת ממות

ל (ב) אל ראשי המטות . כדי להכריח את העם
 י"מ פרשה זו נאמרה אחר מלחמת מדין
 כי הפרשיות מחוברות עד והיואל מסיכס מעשו לשיך
 נסמכה לה פרשת מטות דכתיב בה על היואל מפיו
 יעשה פרש"י ומנין שאף שאר הדברות כן דכתיב וישבו
 אליו אהרן וגו' ופסוק זה המצות שנתנו בידת מן ההר
 ביום הכפורים וזכרו כל המצות שנתנו בסיני עוד פירש
 ומש ראה לומר כאן כלומר מה ראה משה רבינו
 לומר כאן לשון זה של ראשי המטות לבני ישראל כאן
 בפרשת נדרים ללמוד ממנה שאר דברות מסמיה
 למימר וידבר משה לפני ישראל איש כי ידור נדר וגו'
 ולימא לשון זה של ראשי המטות לבני ישראל גבי מנחה
 אחרת

פטריות . על שם שמעם והלאה מביאין בכורי אדמה
 קוריה יום הפטריות לא פי' הכתוב בזויה חדש ובכמה
 בו וכבר פירשתי המעט בפרשת אמור : בשבועותיכם
 מחורגם בעזרתיכון מכלן אנו קורין לחג שבועות
 עזרת : (כ) שעיר עזים אחד . חג ההם בסוף מסכת
 ר"ה דבני מערבא ר' אשרשיא אומר בשם רבי אחא בכל
 הקרבנות קתיב חטאת ובעזרת אין קתיב חטאת אמר
 להן הקב"ה לישראל כיון שקבלתם עליכם את עול תורת
 מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם :
 (לא) מלבד עולת החמיר . ואם חאמר ואמאי לא קתיב
 מלבד שחי הלחם ושבעת כבשים ופר ושני אילים ושעיר
 ושבעת כבשים הבאים עמהם כמו שכתוב מלבד עולת
 החדש ומנחתה וגו' מלבד חטאת הכפורים ועולת החמיר
 אלא יש לומר מדכתיב בהקריבם מנחה חדשה הרי כבר
 הזכירה ועל המנחה הם באים ותו לא נר"ך : ונסכיהם .
 קאלי אנסכי יין דיוס הבכורים ואנסכי יין ואנסכי מנחה
 לעולת החמיר :

כמ (ב) כבשים בני שנה . וא"ת למאן דאמר דבר
 שנות עולם אזלינן כיזד יתקרבו כבשים
 בראש השנה אם נולדו קודם ר"ה כשיבא ראש השנה
 נחשבו לבני שתי שנים דיוס אחד בשנה חשוב שנה ואין
 כבש אחד בן שנתי דוקא בעינן כדחנן במסכת פרה
 כבשים בני שנה ואילים בני שנים וכולם מיום ליום
 אלא יש לומר לדלידיה אשכחן ליה כגון ששמיני שלהם
 חל ברה"ה ויף על פי שטולדו קודם ר"ה אינן נחשבין
 בלוחות פרק לבני שנה שעדיין לא נראו להתקרב קודם
 ר"ה כדכתיב ומיום השמיני והלאה יראה לקרבן :
 (ו) מלבד עולת החדש . וא"ת אמאי לא אמר ומלבד
 חטאת החדש אלא י"ל כל העולות כפרתן שוה על עשה
 ועל לא העשה הנחק לעשה ולכך הזכירם זו על זו אבל
 חטאת ר"ח וחטאת ר"ה אין כפרתן שוה . כיזד של ר"ח
 מכפר על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף כמו
 שפירשו רז"ל מדכתיב ביה לה' אבל של ר"ה מכפר על
 שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף ולכך לא
 הזכירם זו על זו : ונסכיהם . קאלי אנסכי יין דראש
 השנה ואנסכי יין ואנסכי מנחה לעולת החדש ועולת
 החמיר : (ז) ובעשר החדש שביעי הזה . ללוחות חדש
 שקורין לו עכשיו שביעי דהיינו השני ולא ללוחות שהיו
 קורין אותם כבר שביעי דהיינו ניסן כדכתיב במלכים
 ביקח האלחנים בחג ומתרגס יונתן ירחא דעתיקיא
 קרי ליה ירחא קדמאה וכען הוא ירחא שביעאה :
 (יא) שעיר עזים אחד לחטאת . לא הוצרך לכתוב לכפר
 עליכם שהרי היום יום גמר כפרה : מלבד חטאת
 הכפורים . פרש"י שעיר העשה בפנים האמור בפרשת
 אחרי מות שגם הוא חטאת אלא י"ל לא נקט ליה הכא
 בפרשת קרבנות הבאים משל זכור ופר העשה בפנים
 והוא פרו של אהרן אינו משל זכור אלא משל אהרן :
 ונסכיהם . קאלי אנסכי יין דיוס הכפורים ואנסכי יין
 ואנסכי מנחה לעולת החמיר : (יג) פרים בני בקר
 שלשה עשר כבשים בני שנה הרבעה עשר . יש בסוכות
 חוספת שמחה לפי שכבר אספו כל פירותיהם וחוספת
 גלות סוכה וד' מינין שבלולב לפיכך יש בהן חוספת

אחרת ונלמוד שאר דברות וגם פרשת נדרים ממנה אלא ללמד שפרשת נדרים ביחוד מומחה מראשי המטות ובשלושה הדיוטות' מואל בני ישראל כדמני החם אהרן ובניו וכל ישראל בפרשת נדרים למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב להכשיר שלשה הדיוטות והא ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחוד מומחה: זה הדבר אשר נזהר ה' . דבר זה לא נחפרש היכן נאמר למשה וכן כמה נבואות כגון כה אמר ה' דמכת ארצה וכגון כה אמר ה' כחזות הלילה וכגון שימו איש חרבו על ירכו דנבי עגל ועוד הרבה נביאים נחנבאו בכה אמר ה' ולא מלינו היכן נאמר ועל זה נאמר מקים דבר עבדו: (ג) או השנה שבועה לאסור איסור . מה בין נדר לשבועה נדר נודר בחיי המלך שבועה נשבע במלך נעלמו ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר מי ה' וחי נפשוך אם אעזבך: לא יחל דברו . כמו יחל ישראל אל ה' כלומר לא יתמתן דברו אלא יעשה ככל היוצא מפיו . דבר אחר לא יחל דברו הוא לא יחלל דברו לעצמו כלומר לא יתיר הוא את נדרו לעצמו אבל אחרים יתירו לו: (ד) ושמע אביה . אין לי אלא ששמע אביה השמיעוהו אחרים מנין תל וקמו כל נדרים: (ו) או מבטח שפחיה . אין בעוילי אלא שבועה כענין שנאמר כי תשבע לבטח בשפחיה: (ח) ושמע אישה . כאן פרש"י ואם הפר ישר אינו לשון הפסוק אלא לשון פרש"י: (טו) וכאן את עונה . שהיא אנוסה שסבורה היא שיהיה לה הפטר ולא היה לה ללמוד אבל הוא היה לו ללמוד ולא למד לפיכך ישא הוא את עונה:

לא (ב) נקום נקמת . בעמך אתה משמע ועל ידי שנחנבל במדין חדל לו ושלא אחרים כדכתיב וישלח אותם משה: (ג) לתת נקמת ה' במדין הקב"ה אומר נקמת בני ישראל ומשה אומר נקמת ה' אמר משה דברו של עולם הנקמה שלך היא שאין הכוונת שונאין ג' אוחנו אלא בשבילך ולכך הלכו ישראל על המדינים ולא על המואבים לפי שעדיין לא נתמלאת סאתם ולא בא קצם כמו שנחנבל עליהם בלעם ארלנו ולא עתה וגו' ועוד המואבים עשו מדלואי ואמרו שמא ישראל ישבנו כי ארלנו ארץ רפואה ויבואו עלינו ועוד שלקחו ישראל את ארצם מיד סיהון: (ד) לכל מטות ישראל . אפילו משבע של לוי שכונתם לרעה היתה חלוייה לכל ישראל: (ה) וימסרו מאלפי ישראל . בעל כרחם כמו שפירש"י שאמר לו הקב"ה הטל עליהם גורלות: (ח) על הללויה . עם הללויה דוגמא על שדה הארץ יחשב על עולת ההמדר האביס על הנשים על כרעיו ועל קרבו על פרשה על כל קרבן: ואת בלעם לאחר ששב למקומו לארץ הנדרים שוב בא לטדון לקחת ממנו מזקי מדין כששמע דבר המנפה שהיתה בישראל בעצמו ד"א לפי שאמר להם לא הביע און וגו' כלומר לא חטאו למה יחזור מלבדכם עמדו הם והחטיאום ושלחו לו עכשיו תוכל לקללם שהרי חטאו ובה ונהרגו: (יג) וינאו משה ואלעזר הכהן . לפי שהללו היו עמאים מתים מהמדינים שהרגו: (טו) כל נקבה . שום נקבה דוגמא לא תעשה כל מלאכה כל אלוהה ולרש אין כל: דבר בלעם למסור מעל . שהרי מתוך דברו של בלעם

שאמר לא הביע און ביעקב למדו להחטיאם: (ו) וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרגו . פירש"י למה חזר ואמר הרגו כו' וא"ת אי ס"ד שהורשו להחיות כל אשה יודעת איש א"כ מיותר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו וגו' מק"ו הסתא כל אשה יודעת איש הורשו להחיות סף בנשים מיביעא אלא י"ל דאי לא כתיב וכל הטף בנשים וגו' ה"א ילף סף בנשים מסף בזכר . מה להלן להרוג אף כאן להרוג . ד"א הרגו למה נאמר אם שיכולה לבעול אמר ליהרוג בעולה על אחת כמה וכמה אלא אם אמרת כן עשת מן הדין לכך נאמר הרגו שאין עונשין מן הדין א"ת לשתוק קרא מהרורו קמא וליכתוב הכי ועתה כל זכר וכל אשה יודעת איש וגו' אלא אי כתיב הכי סד"א לשהיה לכל זכר בסף ואל נקטלינהו עד דעברוניהו לנשים לפני הדין וניקטלינהו בהדי הדדי קמ"ל ועתה הרגו כל זכר בסף כלומר עכשיו מיד הרגו כל זכר בסף וכל אשה יודעת איש אשר לא שחבדק בדין הרגו: (יח) וכל הטף בנשים אשר לא ידעו איש וגו' . מכלאן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר גיורת שנתיירה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה: (יט) ואחם חנו חוץ למחנה . אע"פ שטמא מח מותר אפילו במחנה ליה לא היו רואים שיכנסו בו חיישינן שמא יטמאו הם אחרים שהרי רבים היו ואין יכולים להזהר מהם וגם היו אבות העומאה לעמא אדם וכלים לתתאפו . פירש"י במי נדה מדין שאר עמאה מתים וכו' עד מודה הוא שהכענים מטמאין במגע וא"ת הרי בנוגע נמי כתיב אדם דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם א"כ היה לנו למעט כעננים מלטמא בניעה דתחם קרוין אדם כדכתיב ביחוקאל ואתה נאני נאן מרשיתי אדם אתם ולא הכענים אלא י"ל הואיל וחזר הכתוב ונתן בניעה גבי הזאה בלאו אדם כדכתיב והזהר על האהל ועל הגוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר מרביעין דאפי' כעני מטמא בניעה: ביום השלישי וביום השביעי . הזהיר הקב"ה הזאה שלישי ושביעי ומלחמת מדין מה שלא עשה כן במלחמת שבועה עממיה לפי שבמלחמת שבועה עממיה היו כל ישראל וטומאה הותרה בלבוש ואף גיעולי כעננים לא נאסרה להם שהרי כתיב דחוירי הותרו דכתיב ובחיס מלאים כל טוב אפי' כתיב דחוירי אבל הכא במדין שאינו משבועה עממין ולא היו עם מדין ישראל אלא אלף למטה נאמר להם גיעולי כעננים וגו' הוצרכו הזאה שלישי ושביעי לפי שנטמאו במגע כשהרגו את המדינים ועוד שנטמאו בהם מישראל כדכתיב וימאד ישראל לבעל פסור ועוד דלמא איקטילי חד ישראל מהי"ב אלף ומה שכתוב ולא נפקד ממנו איש היינו לדבר עבירה ומשק טומאה נמי הוצרכו הזאה: (כ) וכל גד . לפי שנגע בחלל: (כא) ויחמר אלעזר הכהן . בשביל שחקת פרה אדומה נחנה לאלעזר פירשה הוא לישראל והואיל והורה הלכס לפני משה רבו אף על פי שאמרה בשם משה רבו נעש שרי כתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' ולא מנינו טוב שאתרך לו יהושע: זאת חוקת התורה . כלומר מה שאמר לכם משה כל הורג נפש וגו' הן המזות האמורות בפרשת

מנשה הלך וילכוד את חותיהם אלא י"ל לא נזרה גזרה על פחות משערים שנה ועל יותר מחמשי' דפחו' מטעמים ויחר מחמשים אינו יוצא בצבא ושמא יאיר בן מנשה היה בשעת הנזרה יותר על חמשים : (טו) להיחיו • להגיעו חי' מתחלפת בעי'ן וראיה לדבר שהרי ויגיעם ולהיחיו חרנום שלהם שזה וי"א שהוא לשון נטישה כמו אל תיחיו לעושי : (יז) ואנחנו נחלץ חושים • לאחר שגייח נשינו וטפינו מקנו ורכושנו בעבר הירדן ווכל לרוץ מהירים ראשונים שלא יהיה לנו שום כובד ומשא כמו שאר השעטים שזליכו עמם הכבודה שלהן שקורין הרני"ש : לפני בני ישראל • שלקחנו ראשונים בן נהיה ראשונים במלחמה : (כז) כל חלוצ צבא • פי' כל חלוצ שהוא צבא כמו הארון הברית שפירושו הארון שהוא ארון הברית וכן את בריתי שלום כמו את בריתי בית שלום : (לג) ולחני שבט מנשה • בני מנשה לא שאלו להם נחלה בארץ סיחון ועוג רק בני ראובן ונד שאלו אלא ע"י שאביהם גרם להם לשבטים שקרעו בגדיהם במעשה הנביע נתנה לו נחלחו בשני חלקים בשני עברי הירדן : (לד) מוסבות שם • בתחלה נקראו בשם עמון ומואב ואח"כ בשם סיחון ועוג ואחר כך בשם ישראל : (מ) ויחן משה את הגלעד למכיר • לפי שהיה בכור בבני מנשה נתן לו משה תחלה ולפי שהוא היה זקן ולא יצא בצבא נתן לו עיר מבצר וישב שם בעוד שהלכו בניו עם ישראל וחזרו : (מא) ויאיר בן מנשה • נקרא על שם אמו אעפ"י שהוא ממשפחת יהודה כי בן כהוב כי חרונן לקח בת מכיר והוליד ממנו שזוב ושזוב הוליד את יאיר שהיו לו ערים בשני הגלעד דוגמא זו מצינו בעורא כהנים נקראים על שם ברזלי הגלעדי אין פתחון פה לבעל הדין לחלוק אידן לקח יאיר תחלה עם שבט אחר שהרי ארץ כנען היא הגלילה לעבטים ולא ארץ האמורי היא ארץ סיחון ועוג שהיא מעבר לירדן מזרחה : ויקרא אהרן חותו יאיר • לפי שנהרג במלחמה עי נכח כחן בעשה כך לפני כבוש הארץ וקראו על שמו להזכיר עליהם שם בגבורתו : (מב) ונזבח • מבני מנשה היה : ויקרא לה • לקנת נבח : לה • רפה ע"י שלא קרא לה נבח אלא לפי ששם עד שזכו מעבר הירדן להודיע שהיא היחה שלו כחו פירש"י ותחמי מה ידרוש בשתי חובות הדומות לה ויאמר לה בועי : לבטא לה בית ויש כוחנין בהם עטס הא דכתיב ויאמר לה בועו מוסד היא על מה שאמרה אנכי לא אהיה כאחת שפתוחך אמר לה בועו חס ושלוס נם לא כאמרות ולא כשפתות זהו שאמרו הזקנים לבזוני יחן ה' את האשה הבאה אל בניך כרחל וכלאה שהיו גבורות ומה שכתוב לבנות לה בית בקש לבנות ולא בנה זו ענינה תורה שירדה לבעל ואי' תרבוני איש תרבו לבטא שזכו ללמוד ולא ללמד והוא שאמרו רבותיו לבנות ולא בנה ולפיכך שלשתם רפה שהם במקום לא :

פרה אדומה : (בג) וספר אך בני נדה יתחטף אמר רבה בר אבוי אפילו כלים חדשים כדאיתא בירושלמי דסוף עבודה כוכבים אחא עובדא קמי רבי ירמיה אמר צריך לספיל למה מפני שיצאו מעומאת הכנענים וכנסו לקדושת ישראל אמר רב יחמן אמר רבה בר אבוי לא שנו אלא בלקוח שנחלטו ביד ישראל וכמעשה שהיה במדין שהי' חלוטין להם לישראל הכלים אבל שאולים לא מאני דחוביה פלומי"א בלע"ז תחתן של חרם וחופין אוחן בחופי"א של אבר ותשמישן על ידי זונן ונקח מן הכנענים בחר סופו אזלינן שחפשו • במתכת וכלי מתכת הוה וזכו טבילה משכנתא מאי אמר מר בר אשי אבא משכן לו לכנעני כסא דכספא ואטבילה ופתי ביה ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כזיני דמי"א אי משום דחי ליה שכנעני דדעתיה לשקוטיה שלא לפדותו עוד הכי ממתי"א והכי פרש"י בסוף מוסד עבודת כוכבי' : (בר) וכנסתם בגדיכם • וכ"ש בשרם דוגמא וכנסו שמתותם דפרשת יהרו ודוגמא וכנס האוסף את אפר הפרה את בגדיו : (בח) מאת אנשי המלחמה אחד נפש מחמש מאות לפי שפרחו במלחמה הקל עליהם אחד נפש מחמש מאות : (כט) ותחמה לאלעזר הכהן אחד אחיו מן החמשים ונתת אותם ללויים • כשהלויים נטלו עשרה באלף הכהנים נטלו בו אחד כנגד שלא היו הם אלא אחד מאתם עשרה ידות שבמשפות לוי כי"ז משפחות לוי חמש ומחלה משפחת הלכני וחברוני המחלי המושי העמרמי וחני של יגהר כמו שפי' בפרשת פנחס ומשפחת העמרמי היחה חניה כהנים וחניה לויים הרי לך הכהנים אחת מאחת עשרה ידות שבמשפחות לוי : (ל) מן הבקר ומן החמורים ומן האלן • וא"ת מפני מה לא לזה הקב"ה ליוסול מכס מן הגמלים שהרי הרבה גמלים שם כדכתיב במלחמת גדישן ולגמליהם אין מספר אלא יש לומר לא הזכיר הכתוב אלא אותם שנטלו מהם מכס והם לא נטלו מכס מבהמה עמאל רק מהחמורים הואיל ונתקדשו בפער חמור' אך • חז"ק • דכתיב ומכל הבהמה דמשמע עוד מין בהמה אחרת כגון גמלים : (לב) יתר הבו • חוץ ממה שאכלו : (מט) ולא נסקד ממנו איש • אף על פי שהנגף שולט במנין ורבותיו אמרו לא נסקד ממנו לדבר עבירה : ונקרב את קרבן ה' לכפר על נפשותינו : שנדרנו מפני השבון שנמנינו כדי שלא ישלם בנו נגף ולכך הביאונו אל אהל מועד וכן מצינו ולקחת את כסף הכפורים ונתת אותה על עבודת אהל מועד : (נ) ונקרב את קרבן ה' וגו' • פרש"י אם מידי עברה יאלצו מדי להקור לא יאלצו וא"ת הרי מנינו יסח תואר שהיא מותרת במלחמה ואיזה עבירה ואיזה הלהור עבירה יש בדבר אבל אמרינן בירושלמי לא הותרה להם יסח תואר אלא לאחר כבוש : (נא) כל כלי מעשה • מגיד הכתוב לא הביאו כלי שבור :

לב (ב) ויבאו בני גד • הקדימים הכתוב לפי שסיו הם בעלי העגה תחלה : (ז) ולמה תגואון • כתיב תגואון קרי : בלתי כלב בן יפונה • ואם חאמר אף יאיר בן מנשה נכנס לארץ ונהרג לפני העי כדאמרי' הסם שלשים וטשה איש זהו יאיר בן מנשה שהיה שקול כנגד רובה של סנהדרין ואף בפרשה זו נאמר ויאיר בן

שלימא סדרא דפרשת מסות
פרישת מסעי
לג (א) אלה מסעי • כל מקום שנאמר בו אלה סבל

כמו שכתב חזק : ולזנינים . לשון זנים פחים :
לד (ב) אל הארץ . מקרא חסר והוא כאלו
 כתיב אל הארץ ארץ כנען דוגמא את בריתי
 שלום : ועבר אנה והיו חולאתיו . והיה כתיב והיו
 קרי : מנגב לקדש ברנע . שני קדש ברנע
 הם זה שבארץ כנען והוא אותו המזכר בספר יהושע
 בעיריית שבארץ כנען וקדש ברנע שמשם נשתלחו
 המרגלים כדכתיב בפרשת מטות בשלחי אוחם מקדש
 ברנע ואין לומר ששתלחו מקדש ברנע שבארץ כנען
 דהא קים לן לא נכנס משה רבינו לארץ וקדש ברנע
 בקנה גבול ארץ ארום : ויאל חזר אדר . לאן נשמע
 מחוז אדר הוא וכתיב ביהושע כן ויאל חזרה ועבר
 אדרה : (יא) ים כנרות . אינו נמשך לשום ים בעולם
 שהרי ישוב ארץ ישראל סובבו כל רוח דוגמא מקוה
 מים שקורין לאימוני'ם : (יב) למטה יהודה . התחיל
 למנות המנהלים מיהודה לפי שרצה חזקיהו בגורל :
 (כא) למטה בנימין . כאן נמנה בנימין שלישי לשבטים
 לפי ששלש שבטים אלו עזריהו לנת נחלה בבה אחת
 ללוים כדכתיב בספר יהושע והיה לבני אהרן הכהן מן
 הלויים למטה יהודה וממטה שמעון וממט' בנימין בגורל
 ערים שלשה עשר ולכך שמך שלשתן יחד : (כב) ולמטה
 בני דן נשיא . מה שלא כתיב נשיא לבני יהודה ולשמעון
 ולבנימין הוא הוצע לפי שכלל נקרא כבר עמדו על
 הקב"ה בענין מרגלים ועמד בצדקו כל ימי חייו ולפיכך
 לא הוצרך לקרותו נשיא בבנימין נמי כתיב אליהו הוא
 אלדד חבזו של מידד שהיה נביא וחשוב כמו נשיא .
 ד"א משום שעתיד לעשות מעשה פילגש בגבעה לא נקרא
 נשיא ובשמעון משום שנתקבלו במעשה זמרי כמו שפרש"י
 בפרשת בלק וגרמו תקלה לישראל : לבני ראובן ולבני
 גד לא היה צריך שכבר נטלו חלקם בארץ סיחון ושוג .
 חז"ק . על סדר זה שהרי אינו לפי התולדה ולא לפי
 הדגלים ולא לפי הגבירות :

לד (ב) ערים שלש יתי ללן להם נחלה בית דירה
 מיהא צריכי : (ג) ולכל חיתם לחיים נחנו ולא
 לקברות כמ"ש רבותינו ועליהם חתלו ארבע' ושהים עיר
 שאף הם קולטות א"ל שהש קולטות בין מדעת בין
 שלא מדעת ואלו המ"ב אין קולטות אלא מדעת כשנתכוון
 להגללם : (יב) למקלט מגואל . מחמת פחדו של גואל
 קרובו של הרג : ולא ימות הרואה . לפי שאמר ורצח
 גואל הדם את הרואח שומע אני בינו לבין עמנו יהרגנו
 ח"ל ולא ימות הרואח עד עמדו לפני העדה למשפט :
 (יד) את שלם הערים . חסר כאן המעשה ופירש בפ'
 ואחזקו כאלו פירש"י אעפ"י שבארץ כנען תשעה שבטים
 וכאן אינן אלא שנים וחתי השוא מנין ערי מקלט שלהם
 משום דבגלגל נפישו רוחים כדכתיב גלגל קרית פועלי
 און עקובה מדם כלומר אף ההורגים במיוד גולים לערי
 מקלט ולפיכך צריכין היו אוחם שבגלגל לערי מקלט
 בשום לאותה שבארץ כנען כדחנן במט' מכות בראשונה
 אחד שוגג ואחד מיוד גולה לשם בראשונה פירש"י
 בתחלת דיוו והיינו דכתיב כאן ולא ימות הרואח עד
 עמדו לפני העדה למשפט והכי איחא בסופרי הכל
 מקדמיין לערי מקלט כ"ד שולחין ומביאין אותו משם
 שמי

פסל את הראשונים דוקא אלה הם המסעות אבל עטרות
 ודבון וכל הכתובים למעלה הם העיירות שכבשו אבל
 אינן מקומן של המסעות : (ב) את מוצאיהם למסעיהם
 על פי ה' . כדכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו :
 ויסעו מרעמסם בחדש הראשון בחמשה עשר יום נו' ילא
 הוצהרו במצרים על יו"ט רק מחמת לילה הראשון :
 ממחרת הפסח . ערב יום ט"ו ויליה הראשון נקרא פסח
 על שם שעוסקין בקרבן שנקרא כן וראיה לדבר מפרשת
 אמור ומפרשת פינחס אבל שאר חגג מלייל ראשון ואילך
 נקרא חג המזות : (ד) ויסעו וגו' מרעמסם ויחנו
 בכוכות . מפורש בפרשת בא : (ה) ויסעו מסוכות וגו'
 עד ויעברו בחוף הים המדבריה הוא שנאמר בפ' בשלח
 ויאלו אל מדבר שור : אשר בקצה המדבר . בתחלת
 המדבר הוא המדבר הידוע הגדול והנורא : ויעברו
 בחוף הים המדבריה . בלוחי רוח שנכנסו מן המדבר
 לים בו יאלו ממנו ללכת המדבריה והוא רוח צפוני של ים
 שלא הכניסם בו הקב"ה אלא כדי שירדפו מצרים
 אחריהם : (ז) מרה ואילים . מפורש בפרשת בשלח :
 (י) ויחנו על ים סוף . בין אילים ובין מדבר סין היה
 מהפסע ים סוף לזר המדבר שפנו שם : ויחנו על ים
 סוף . ויחנו בדפקה . ויחנו באלושת . שלם חניות
 אלו לא נכתבו בפרשת בשלח שהרי להלן כתיב ויסעו
 חללים ויבאו אל מדבר סין ויחנו ברפידיה אלא כללן
 הכתוב להלן כשכתב ויבאו כל עדת בני ישראל מדבר
 סין ויחנו ברפידיה בפרשת בשלח : (טו) ויחנו במדבר
 סיני . בפרשת יחור והוא מדבר סין ועל שם ששם
 נהגו עליו עשרת הדברות כחוסף אוח עשירי בשמו :
 (טז) ויסעו ממדבר סיני וגו' עד ויחנו ברחמה : מפורש
 בפרשת בהעלותך שהרי רחמה וסארין וקדש ברנע אחד
 הם שמשם נשתלחו המרגלים : (יז) ויסעו מרחמה .
 הוא שנאמר בפרשת שלח מחר פנו וסעו לכם המדבריה
 והוא שנאמר בפרשת דברים ופנו וגסע המדבריה דרך
 ים סוף שמשם ואילך היו סובבין את הר שעיר דרך כל
 המקומות הכתובין כאן עד ויחמו במדבר לין הוא קדש
 הוא שנאמר בפרשת חוקת ויבאו בני ישראל כל העדה
 אל מדבר לין וגו' : (לד) בעניון גבר : תרגום ירושלמי
 בכרך תרגומא : (לז) הר ההר . מפורש בפרשת
 חוקת : (מא) ויחנו בצלמונה ויחנו בפוטן . שתי חניות הללו
 לא באו בפרשת חוקת לכלל זכרון עד אבות לפי שהוא
 היה בקרן דרומי מזרחי שמשם הפכו פניהם לנפון :
 (מב) ויסעו מעייס ויחנו דביבון גד הוא שנאמר בפ'
 חוקת משם נסעו ויחנו בנחל זרד : (מו) ויסעו מדיבון
 גד ויחנו בעלמון בלתיחמה . הוא שנאמר בפרשת חוקת
 משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר : (מז) ויסעו
 מעלמון בלתיחמה ויחנו בהרי העברים . הוא שנאמר
 בפרשת חוקת וממדבר מתה : (מח) ויסעו מהרי
 העברים ויחנו בערבות מואב . הוא שנאמר בפרשת
 חוקת וממתה נחליאל : (מט) ויחנו בערבות מואב
 וגו' מביח הסימון עד אבל השם סי הוא שנאמר בפרשת
 חוקת ומחליאל במות ומצמות הגיא כלומר כשבאו
 לנחליאל משם נתפסו ל : מות ומצמות נתפסו אל
 נחליאל : (נה) לשכים בעיניכם . לשון קוליה כמו

גבול עיר מקלטו' מן גבול עיר מקלטו: (כה) ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח וגו' שהרי ערי מקלט של ליום תחת ידו של כה"ג הם וזה נכנס תחת ידו בעירו משפט הוא לנאת חפשי במוהו ואמר רבותינו מיתתו מכפרת ודוגמא זו מצינו אסיריו לא פחה ביתה: (ל) ועד אחד לא יענה בנפש * סד"א הואיל ועונש דין נפשות חמור עד אחד נאמן בו קמ"ל: (לא) ולא תקחו כופר לנפש רוצח * הרי זה דבר שהיה בכלל כל העונשים ולמה יצא ללמדך לרוצח אין לוקחים כופר אבל לשון ועין ורגל ויד וכיפה פגע וחבורה ושאר חבלות ולמומתין בידי שמים לוקחין כופר כדכתיב אם כופר יושח עליו: (לב) ולא תחניפו את הארץ * כמשמעו לשון חנופה לא תחניפו את הרוצחים יושבי הארץ לפטרם מן הדין הראוי להם: כי הדם הוא יחניף וגו' * לכך אני מזהירכם על כך שהרי הרוצחים שהם אנשי דמים מנהגם להחניף את יושבי הארץ כדי שיחניפו עליהם: ולארץ לא יכופר * וליושבי הארץ לא יכופר: לך (א) ויקרבו ראשי האבות * נסמכה פרשה זו לכאן על ידי שנים משה לתת מנחלת ישראל עדים ללוים: (יג) אלה המנות * פרשיות של קרבנות נדרים והגעלה והמשפטים של פרשת רוצח ונחלות:

שמי שנחתיב מיתה הרגוהו ומי שלא נחתיב מיתה פטרוהו: (טז) ואם בכלי ברזל הכהו למה נאמר אם משכהו באבן או בעץ חייב ברזל לא כ"ש אלא לכך נאמר ואם בכלי ברזל הכהו להמיתו אפי' מחט ללמדך שאין עונשין מן הדין כאן פירש"י שהברזל ממיח בכל שהוא ואפי' מחט לפיכך לא נחנה בו תורה שיעור לכחוב אשר ימות בו וה"מ דברזיה מברז ששפטו בו דכעין זה ראוי להמיתו אפי' מחט אבל אם הכהו בו לריק שיעור הכי מיתתו והכי פרש"י בפרק אלו הן כשרפים: (כ) ואם בשנאה יהדפנו * ממוקם גזוה: (כג) ויפל עליו * מכאן אמרו רבותינו ההורג דרך ירידה גולה לפי שדרכו של אדם להסתכל לפניו והיה לו לזוהר שלא תבא תקלה ע"י מלאכתו אבל ההורג דרך עליה אינו גולה שאין אדם עשוי להסתכל לאחוריו לפיכך אינו גולה: (כד) וישב זה עד מות הכהן הגדול * שלא יהיו העולם מרגיזין על הכהן הגדול כשיראו הרוצח יוצא חוץ לעיר מקלטו ואומרים ראיתם זה שהרג את הנפש חנם יוצא ונכנס עם בני אדם ואין הכהן עושה בו נקמה והדבר מוטל עליו לעשות כדכתיב והאיש אשר יעשה בזדון לבחתי שמוע אל הכהן וגו' אבל הכהן שקם אחרייו אין לרנן עליו ממה שלא נעש' בימיו: (כו) את

שלימא סדרא דפרשות מסעי

